

296
2

HALDUN TANER

BÜTÜN HİKÂYELERİ-2

şıhane'ye yağmur
yağıyordu / ayışığında "çalışkur"

**bilgi
yayınevi**

şıhane'ye yağmur
yağıyordu / ayışığında "çalışkur"

HALDUN TANER

5

BİLGİ YAYINLARI : 296
HALDUN TANER, BÜTÜN HİKÂYELERİ : 2

ISBN 975 - 494 - 348 - 6
96 06 Y. 0105 0928

Birinci Basım 1970
İkinci Basım 1983
Üçüncü Basım 1987

HALDUN TANER

Bütün Hikâyeleri

2

ŞİŞHANE'YE YAĞMUR
YAĞIYORDU /
AYIŞIĞINDA "ÇALIŞKUR"

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

HALDUN TANER / BÜTÜN ESERLERİ

Haldun Taner / Bütün Hikâyeleri

1. Kızıl Saçlı Amazon
2. Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu
(1953 New York Herald Tribune Hikâye Ödülü)
Ayışığında Çalışkur
3. Onikiye Bir Var
(1955 Sait Faik Hikâye Armağanı)
Sancho'nun Sabah Yürüyüşü / Gülerek Ölmek
4. Yalıda Sabah
(1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü)

Haldun Taner / Bütün Oyunları

1. Keşanlı Ali Destanı
2. Vatan Kurtaran Şaban
3. Sersem Kocanın Kumaz Karısı
1972 T. D. Kurumu Tiyatro Ödülü
4. Günün Adamı / Dışardakiler
5. Ve Değirmen Dönerdi / Lütfen Dokunmayın
6. Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım
7. Fazilet Eczanesi
8. Eşeğin Gölgesi

Haldun Taner / Düz Yazılan

1. Çok Güzelsin Gitme Dur
2. Berlin Mektupları
3. Koyma Akıl Oyma Akıl
4. Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil
5. Önce İnsan
(Devekuşuna Mektuplar - 1)
6. Yaz Boz Tahtası
(Devekuşuna Mektuplar - 2)
7. Hak Dostum Diye Başlayalım Söze

- Haldun Taner Tiyatrosu / Ayşegül Yüksel
- Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği /
Sıddıka Dilek Yalçın

İÇİNDEKİLER

Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu

Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu.....	9
Kantar Kâtibi Ali Rıza Efendi.....	30
Konçınalar	40
Ablam	45
Atatürk Galatasaray'da.....	57
Fraulein Haubold'un Kedisi	67
Eczanenin Akşam Müşterileri.....	77
Fasarya	86
Memeli Hayvanlar	105

Ayışığında "Çalışkur"

Ayışığında "Çalışkur"	115
Hikâyenin Tepkileri.....	141
Sonuç.....	155
Sonucun Tepkileri	237

ŞİŞHANE'YE
YAĞMUR YAĞIYORDU

Birinci Basım 1953
İkinci Basım 1955
Üçüncü Basım 1970
Dördüncü Basım 1983
Beşinci Basım 1987
Altıncı Basım 1992

Yedinci Basım
Ocak 1996

ŞİŞHANE'YE YAĞMUR YAĞIYORDU

Bir Amerikalı fotoğrafçı, makinesinin objektifini çıkarıp yerine bir at gözü takmak suretiyle, çeşitli resimler çekmiş. Bu resimlerden anlıyoruz ki, eşya ve insanlar, at retinasına, gerçekte olduklarından yarım misli daha iri aksediyorlarmış. Gerçekte olduklarından dedik, bize göründüklerinden demek daha doğru olur. Çünkü bizim de eşyayı gerçek büyüklükleri ile görüp görmediğimiz aynı bir meseledir.

Amerikalı fotoğrafçının bu buluşuna dayanan bir Alman bilgini de çıkmış, "İşte" diyor "Her şeyi böyle olduğundan daha büyük görüş, hayvanda dolayısıyla bir aşağılık duygusu yaratmış ve onu daha ilk çağlardan itibaren insanın hizmetkân derekesine indirmiştir."

Fotoğrafçının denemeyi nasıl bir at gözü ile yaptığını bilmiyoruz. Ama bana öyle gelir ki, Almanın hipotezi olsa olsa sütçü, sucu, çöpçü beygirleri gibi proleter atlar için geçerli olsa gerektir. Ağa Han'ın o, Lord sülâleleri gibi şecereleri tutulan, has ahırlarda bin bir itina ile yetiştirilen aristokrat atları, imkân var mı insanları olduğundan büyük görsünler. Büyüklüğü geçtik, tam ebatta bile göremezler. Onlar yüksek sosyete ile iyice haşır neşir olduklarından, insanları dürbünün tersinden seyrederek gibi, küçük, küçücük görmeğe çoktan alışmışlardır.

Her neyse, hikâyemizin kahramanı olan at, alelâde bir çöpçü beygiri olduğundan, her şeyi yarım misli daha iri gören cinstendi. Yirmiye bitirmiş yirmi birine yeni basmıştı -Atların yirmi yaşı insanlann, aşağı yu-

karı altmış, altmış beşi demektir- belediye temizlik işleri kadrosuna Muhittin beyin valiliği zamanında girdiğinden hatta emekliye ayrılması bile yaklaşmıştı. Üstelik adı da Kalender'di. Bu vasıflan ile her şeyi yanm değil, iki misli büyük görse kimsenin bir şey demeğe hakkı olamazdı.

Vaka, saat üç sulannda, Kalender'in her günkü vazife bölgesi olan Şişhane'de geçiyor.

Hamalın biri, sırtına koca bir ayna vurmuş götürüyordu. İşte Kalender kendi hayalini bu aynada gördü. Tabii, bu hayali gerçekte olduğundan -yahut bizim gördüğümüzden- daha büyük olarak gördü.

Ve K İ Ş N E D İ

Burada iki ihtimal akla gelebilir:

A) Kalender, aynada gördüğü atın kendi hayali olduğunu anlamıştı. Ki bu takdirde kişneyişi, her şeyi büyük, kendini de dolayısıyla küçük görmeğe alışmış bir mahlûkun, nihayet kendini gerçek büyüklüğü ve öz değeri ile keşfetmiş olmasından ileri geliyordu.

Ama böyle bir hükme varabilmek için, Kalender'in kendini ewelce başka hiç bir yerde görmemiş olması şarttır. Halbuki Kalender, yirmi bir yıl gibi uzun bir hayat süresi boyunca ve hele İstanbul gibi büyük bir şehrin içinde, kendini ewelce hiç bir yerde görmemiş olamazdı. Aynada olmasa bile, bir çeşme yalağında, bir su kenannda veya bir çamur birikintisinde muhakkak görmüştür. Hatta çöpçü çöpleri arabaya boşaltırken, o, çamur sathına vuran aksinin hafif bir rüzgârla nasıl kınşıp ürperdiğini, suya eğilmiş başının, gökyüzündeki mavi fonla ve uçuşan beyaz bulutlarla ne tatlı bir ahenk teşkil ettiğini süzgün gözleri ile uzun uzun seyredip oyalanmıştır. Fakat kendini bir su birikintisinde seyretmekle aynada görmek arasında hayli fark vardır. Su birikintileri, ister istemez düzlemesine durduklarından, insan, oraya vuran aksini, tıpkı yükseğe bir kürsüde nutuk çeken hatiplerin gazetedeki resimleri gibi, daima aşağıdan yukarı bir perspektif yö-

nünden görür ki, bu çeşit aşağıdan çekilmiş resimlerin insanı –ve dolayısıyla atlan– daha bir heybetli gösterdiği de inkâr olunamaz. Halbuki ayna hep dikine durduğundan böyle dalkavukça optik oyunlarına başvuramaz. O, insanı nadan nadan, olduğu gibi gösterir.

Şu halde, kendini daima kendi lehine, romantik ve artistik bir perspektiften görmeğe alışmış bir atın, günün birinde aynanın buz gibi realitesi ile karşılaşması elbette ki, kuvvetli bir şok yaratacaktı. Ve kişnemesi dahi bu hayal kırıklığının çok tabii bir tepkisi sayılmak gerekirdi.

At olalım, insan olalım, ihtiyarlığı kolay kolay üstümüze konduramayız. "Ben hep oyum" dersin. "Temizlik işleri kadrosuna ilk girdiğim zamanki kıvrak küheylânım," dersin. Günler geçer, yıllar geçer. Şişhanenin çöpleri bitmez, o dumanlı gençlik çağı duman misali erir biter. Günün birinde talih bir ayna tutar yüzüne, aklın başından gider. "Ben bu muyum?" diye şaşarsın. "Bu külüstür, bu kurada, bu soluğan beygir Kalender ha?..."

Evet Kalender aynadaki hayalini tanıdı ise böyle düşünmüş, bundan kişnemiş olabilirdi.

B) Yahut da, evet yahut da –polis, yolcular, dükâncılar filan daha ziyade bu ikinci tezi müdafaa ediyorlar– hayvan, aynadaki halini başka bir at, kendi gibi bir çöp arabası çeken ve onu ezecekmiş gibi üzerine yürüyen reel, yabancı ve düşman bir at sanmış olabilir ki, bu takdirde kişneyişi gayet meşru bir kendini koruma içgüdüünün ifadesi olarak kabul edilmek gerekir.

Üstelik düşman atı, yukarda anlattığımız agrandisman meselesi yüzünden, yarım misli daha büyük gördüğü de unutulmasın. Ama hayır, doğuştan beri bütün atlan hep bu iri ebatta görmeğe alışık olduğu düşünülürse, bunun pek de büyük bir rol oynamadığı anlaşılır.

Mamafih ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun, bunun o kadar önemi yoktur. Hatta yukarda

uzun uzadıya sözünü ettiğimiz optik bozukluğun da önemi yoktur. Asıl önemli olan bundan sonrası.

Kalender K İ Ş N E D İ.

Korkudan, şaşkınlıktan, hayal kırıklığından, şuur altında saklı kalmış herhangi karışık bir refule duygudan, şundan veya bundan, her nedense neden, kişnedi. Acı acı, sinirli sinirli kişnedi. Ve her ürken at gibi, gemi azya alıp gerisin geri gitmeğe başladı. Sokak zaten yokuştı, yerler de yağmurdan kaygan... Araba o hızla gitti gitti, kaldınma çıkıp oradaki elektrikçi dükânının vitrinini şangır şungur yere indirdi.

Başka bir Amerikalı akli evvel çıkıp da, atın kulak zannından mikrofon yapmak suretiyle plak almağı akletmediği için, seslerin beygir kulağına kaç misli kuvvetli aksettiğini henüz bilmiyoruz. Fakat yine herhalde çok kuvvetli aksediyor olmalı ki, Kalender bu şangırtıdan ve hele vitrinden yere düşüp patlayan yüz mumluk bir ampulün gürültüsünden büsbütün ürktü. Ve arabayı dörtnala ileri sürdü.

İşte asıl kaza da o anda oldu.

Sao Paulo'daki firmanın yıldırım telgrafını alınca Artin Margusyan'ın akli başından uçmuştu. Firma verdiği teklif fiyatını son dakikada bir yüzde yirmi daha kırılıyordu. Artin Margusyan şapkasız, paltosuz sokağa fırlamış, şoförünü filân aramağa lüzum görmeden direksiyonun başına geçmişti. Şimdi hem arabayı sürüyor hem düşünüyordu. Daha doğrusu buna düşünmek de denemezdi. Aklından son süratle birbirini tutmaz birtakım düşünceler geçiyordu. "Asvas barkevede Antranige acebarelov meznasi çımıtşine"* diye söylendi. Antranik hem ortağı, hem bacanağı oluyordu. Kendisi Katolik, ortağı Gregoryen olmakla beraber çok iyi anlaşılırdı. Nitekim o gün eksiltmeye kendi yerine onu yollamıştı.

* Allah vere de Antranik acele edip bir halt karıştırmasa.

Tekrar altın krome saatine baktı. Daha henüz bir şey kaybolmuş sayılmazdı. Eksiltmenin başlamasına on beş dakika vardı. Ha gözünü seveyim Antranik, sık dişini efladım. (İşaret memuru da tam durduracak zamanı bulmuştu. Saniyeler Artin Margusyan'a yıl kadar uzun geliyordu. Memur geç işareti verince gaza bastı ve virajı umduğundan güzel aldı.) Peki ama henttir nedir bu Lorenzo? Son takkede vingt pour cent fiyat kırılır? Kimbilir ne orostopoğluluk var bu oyunda... (Ön cama habire yağmur serpiştiriyordu.) Artin Margusyan "İşte bir bu eksikti" diye homurdanarak, bir düğmeye bastı. Fakat ön camda bir değişiklik olmadı. Çünkü bastığı düğme arka fenerleri yakıyordu.

Ehliyetini almasına daha birkaç hafta kalmış bir amatörün arabanın girdisini çıktısını meslekten bir şoför kadar bilmesi elbette beklenemezdi. Artin Margusyan ikinci bir düğmeye bastı. Bu da aksi gibi yana sapış okunu kaldırıyordu. Fakat Artin Margusyan sebatkâr adamdı. Aslında piyasadaki mevkiini de geniş ölçüde bu meziyetine borçlu bulunuyordu. Bundan ötürü, bir üçüncü düğmeye bastı. Hele şükür, sonunda muradına ermişti. Deminden beri bana mısın demeyen o iki cam silici demir şimdi bir metronom temposuyla sağa sola gitmeğe, hamarat hamarat camı sıvazlamağa başladılar. Margusyan Tepebaşı virajını, işte bu küçük başarısının sevinci ve güpegündüz yaktığı arka çamurluk fenerleri ile döndü.

"Peki ama pourcentage üzerinden bu işte sen içerdesin oğlum... İlk prix üzerinden ne komisyon alcağdık? Trois fois quatre, douze milles eder, sept fois douze, huit cent quarente. Si le prix d'achat est abaissé de vingt pour cent, le bénéfice en diminuera d'autant" –Artin Margusyan heyecanlı olduğu zamanlar Türkçe, Ermenice, Fransızca olarak üç lisan üzerinden düşünürdü. Gerçi az buçuk İngilizce biliyordu ama, ne hikmetse, İngilizce telâkatı yalnız puro içtiği zamanlar açılırdı.–

Gülümsedi "kendin kendine güvey giroorsun oğlum? Sankim ilk prix üzerinden eksiltme senin üzerin-

de kalacağıdı? Halbuki Şimdi karanti bizdedir. Kimbilir Antranik beni görünce ne ŐaŐacak. Sade o mu? Ali Tomar, Kâmil'in adamları... Anesti... Kevork Kavafyan... Naili." "Baylar" deyi, bir plaisanterie de yapabilirim. Telgrafı baryak gibi havada sallayarak, "baylar derim, vaktinizi boşuna zayetmeyin. Bu fiyata kayfe Şimdiye kadar hiÇ bir yerde teklif edilmedi..."

İŞte tam böyle düşünüyordu ki, iki demirin hamarat hamarat temizlediği direksiyon camının, o en temiz ve buğusuz yerinde, yeşil üzerine beyazla yazılmıŐ kocaman bir 515 rakamı, Foks Jumal'in sonundaki objektifin büyümesi gibi büyüdü, büyüdü, büyüdü... Sonra korkunŐ bir Őangırtı ile her Şey bir anda karanlığa gmlverdi.

Vatman: "Ok gibi yola fırladı hayvan" diyordu. "Hemen el frenine asılıp kazayı nledim. Arkadan geleni ben nerden göreyim. Bre Allahın kz, ne girersin arabanın dibine."

Yolcular da aynı fikirde idiler. pŐ beygiri, deli gibi rayın üzerine fırlamıştı. GerÇi bütün yolcular iskambil destesi misali birbirlerinin üzerine yıđılmıŐlardı ama, yine de hep vatmanı haklı buluyorlardı. Toslayan arkadaki otomobilin Şoförü idi. Usta Şoför olsa zaten, tramvayın o kadar bumuna sokulmaz, sokulsa bile tramvay fren yapınca bunu sezer, gelip öküz gibi bindirmezdi.

Polis tramvaya yol vermeli, kozunu acemi Őofrle paylaŐmalı idi.

Bütün arkadaki tramvaylar dizi olmuş, bekliyorlardı. Arkada dizi olmuş bekleyen tramvayların on yedincisi tam Beyoğlu Kaymakamlığının önüne rastlıyordu. Yağmur Şimdi hızını daha da arttırmıŐtı. Kasımpaşa tarafından kopup gelen bir karga sürüsü. avaz avaz, Maliye Őubesinin üzerinden uŐup kayboldu.

Süheyl Erbil, kargalardan, yağmurdan, yağmurlu havada tramvaylara anız olan hıçkırıktan, buğulu camlardan yuvarlanan damlalardan, hele tramvayın içine sinen ıslak palto kokusundan fena halde sinirlenirdi. Bundan ötürü sahanlığa çıkmış, orada duruyordu. Piposunu yaktı, kibriti sokağa attı.

Kaymakamlık binasının önünde, bayrağını indirmiş, altı taksi bekliyordu. Tam o sırada merdivenin yukarısında bir nikâh alayı belirdi. Damat orta yaşlı bir zat olup, kadife yakalı lâcivert bir palto giymişti. Gelinse çıtı pıtı bir taze idi, yüzünü ince bir tülle örtmüştü. -Neden nikâha giden kızların çoğu ille tüllü şapka giyerler?- Kızın elinde güzel bir buket vardı. İkide bir başını kaldırıp gökyüzüne bakıyor, ihtimal yağmurun evliliğe uğur sayıldığını aklından geçirdiği halde, cesaret edip de bunu kadife yakalı eşine bir türlü söyleyemiyordu. Şu mendilini bumuna tutmuş sevinç yaşlan döken hanım, herhalde gelinin anası olacaktı. Gelinle güvey en öndeki arabaya bindiler. Sepet sepet çiçekler de bu arabaya konuldu. Hısım, akraba, öbür otomobillere dağıldılar. En gerideki otomobil tam Süheyl Erbil'in durduğu sahanlığın önüne rastlıyordu. Üç kadınla beyaz saçlı bir adam gelip buna bindiler. Beyaz saçlı adam, az evvel çok hoş bir nükte yapmış olacak ki, kadınlardan biri "İlâhi Enişte bey, çok yaşa sen emi?" diye hâlâ gülüyordu. -Neden her nikâhta ille böyle hoş sohbet bir Enişte bey bulunur?-

Otomobiller uzaklaştıktan sonra Süheyl Erbil içini çekti. Bekârlığı, yalnızlığı böyle yağmurlu havalarda daha bir içinden hissederdi.

"Şimdi" diye düşündü, "bir küçük ev olmalı, sıcak... Bir de şu deminki gibi çabuk kızaran soyundan, hanım hanımcık, şirin kanlı bir yavrucak... Gerisi val-lahi fasa fiso... Bütün perdeleri indirirdim yağmurunu görmemek için... Fazla değil üç oda şöyle, bir de mutfak... Tam bize göre bir kuş kafesi. Mutfakta kahve pişiren kanmın şarkı mınıldanan sesi. Ve içimde ve havada ve eşyada, alabildiğine bir yaşama hevesi..."

Süheyl Erbil bir daha iç geçirdi... Sonra saatine baktı. Tramvayın hâlâ kalkacağı yoktu. Beş dakika daha beklerse vapuru kaçırdığının resmi idi. Tramvaydan indi. Yakasını kaldırdı. Ellerini cebine sokup hızlı hızlı yürümeğe başladı.

Süheyl Erbil 83 kilo çekmesine rağmen son derece duygulu bir gençti. Fakat fazla içliliği erkekliğe yakıştıramadığından kendini her zaman yapma bir sertliğin arkasına gizlerdi. Otuz iki yaşında idi ve hâlâ evlenmemişti. Gerçi birçok flörtleri olmuş ama karar verip de içlerinden biriyle yuva kurmak cesaretini göstermemişti. Şimdi saçlarının tepeden döküldüğüne bakarak üzülüyor, arada bir "Tohuma kaçıyoruz artık" diye hayıflandığı da oluyordu. Ankara Barosunda avukattı. Ayda ortalama olarak üç yüz - dört yüz lira kazanıyordu.

İşte Süheyl Erbil böyle bir gençti ve şimdi, deve tüyü paltosunun yakasını kaldırmıştı; Şişhane yokuşunu iniyordu.

Artin Margusyan burnunda keskin bir eter kokusu duyunca "Madem bu kokuyu duyuyorum, demek ki sağım" diye düşündü. -Tabii bunu Ermenice olarak düşündü.- Belki yaralanmıştı, ama işte sağdı. Esas da bu idi zaten. Gerisi her zaman düzelebilirdi. Yarası ağır bile olsa... Yarası ağır mı idi acaba? Kıpırdamaya cesaret edemiyordu. Usulca gözlerini açtı. Etraf, demin buğulu direksiyon camından gördüğünden de dumanlı idi. Kulaklarında acayip bir uğultu... Biri eğilmiş kolunu sarıyordu.

Bir kadın "Ayıldı ayıldı" diye bağırdı.

Bu üç hecelik kelime Artin Margusyan'a hiç yabancı gelmiyordu. A-yıl-dı. Artin Margusyan bunun manasını muhakkak bilecekti. Bilmeliydi. A-yıl-dı. Elbet canım, ayıldı, ayılmak, bilmez olur mu, biliyordu, ama kafasını toplayıp bir türlü manasını çıkaramıyordu. "Acaba hâlâ baygın mıyım?" diye düşündü. Bu sefer sisler içinden yüzüne başka bir baş uzanıp bir şeyler

söyledi. Margusyan, söylenenlerin hiç birini anlayamamıştı. Kolunu saran adam söylenenleri tane tane Margusyan'a tekrarladı. Yine bir şey anlayamadı. Bu lakırdıların içinde de, ikide bir, üç heceli başka bir kelime geçiyordu. Eh-li-yet, ha... eh-li-yet... Margusyan'a bu kelime hiç yabancı gelmiyordu ama, hay aksi şeytan...

Kolunu saran adam yanındakilere:

"Bir de Adrenalin yapacağım" dedi.

Artın Margusyan sıvalı kolunda iğnenin acısını duyunca "Hayır baygın değilim" diye düşündü. "Baygın değilim ama büsbütün ayık da değilim."

Halk, otomobilin etrafına toplanmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. "Çamurluğa bak çamurluğa... Amma da toslamış be!"

"Verilmiş sadakası varmış herifin..."

"Arka fenerleri de yakmış aval."

Vaka yerine koşup gelen bir komiserle iki polis, vatmanın, Kalender'in çöpçüsünün ve şahitlerin bir bir ifadelerini alıyorlardı.

Vitrini kırılan elektrikçi, dükkânından fırlamış, sıcağı sıcağına zarar ziyan faturasını komisere dayamıştı.

Vitrin kırıldığı sırada içerde abajur bakan beyaz trençkotlu kız da şimdi dükkânın kapısında durmuş, elektrikçinin dükkâna dönmesini bekliyordu. İşte Süheyl Erbil'i bu sırada gördü. Süheyl Erbil, yağmurdan, yağmurlu havalarda kapalı yerlere sinen rutubetli palto kokusundan ne kadar hoşlanmazsa âdi zabıta vakalarından, rasgele seyrüsefer kazalarından da o kadar hoşlanmazdı. Ne kalabalık, ne polisler, ne yamru yumru olmuş otomobil, ne de yaralı ve yarı-baygın şoför onu yolundan alıkoyamadı. Kaldırımı tıkayan insanların arasından sıyrılıp Bankalara doğru yürüdü. Gerçi beyaz trençkotlu kız, önce Süheyl Erbil'in kendisini görmüş olmasını tercih ederdi ama. oğlan onu görmeden geçince elinde olmayarak:

"Süheyl bey" diye seslenmek zorunda kaldı.

Sonra da, yaptığından utanmış gibi, alt dudağını hafifçe ısırıp önüne baktı.

"Serap sen!"

Genç kız, hep öyle dudağını ısırıyor, yüzünü pembeleştiren tatlı bir utançla gülümsüyordu.

"Serap sen!"

"Evet ben" diye genç kız başını kaldırıp onun gözlerinin içine baktı.

Süheyl Erbil boğazında ılık bir gıcık hissetti. Aman Yarabbim daha da güzelleşmiş. Neden kalbi böylesine kopacakmış gibi vuruyordu.

"Siz Ankara'da değil mi idiniz?"

"Bir dava işi için geldim de. Pazartesiye dönüyorum."

"Şey" dedi Serap... ..iyi!"

Beyaz trençkotunun yakasından körpe bir dal gibi fışkıran boynu ve soğuktan pırıl pırıl kızarmış yanakları ile beş yıl önceki Serap'tı. Hiç değişmemiş. Hatta daha da güzelleşmiş.

"Nasıl memnun musunuz Ankara'dan? Ankara'daki hayatınızdan?"

Bunu söylerken kukuletasını düzeltmek bahanesiyle ne yapıp yapıp ellerini göstermişti. Parmaklarında yüzük yok. Demek nişanlı filan değil.

Süheyl dudağını sola çarpıtan bir Amerikan gülümsemesi ile:

"Ankara, İstanbul, İzmir" diye mırıldandı. "Hatta New York, Paris, Barselon... İnsan yalnız olunca... ve hele yağmur da yağınca..."

Kız:

"Evelce hiç böyle konuşmazdınız" diye gülümse-di. Böyle gülümsediği zaman ağzının iki yanında iki şirin gamze belirirdi. Serap bunu bildiğinden erkeklerle, yahut evlenecek çağda oğlu olan kadınlarla konuşurken bir biçimine getirir sık sık gülümserdi. Bu yüzden,

hiç de öyle olmadığı halde, herkes onu alaycı sanıyordu.

Süheyl Erbil, "Sahi evvelce böyle konuşmazdım, diye düşündü. "Serde toyluk vardı a canım. Sahi ne hışırdım o zaman... İlk gençlik, sersemlik, budalalık çağı. Herkesten başka olmak, kendimize bir şahsiyet yaratmak için sağcı, solcu, ırkçı, turancı, anarşist, idealist geçindiğimiz günler. İçimizin yağı eridiği halde yarımızdaki kızı umursamadığımızı göstermek için kör olası bir gururla kendimizi cendereye soktuğumuz çağlar. Sersemlik işte. Ne de yükseklerde idi gözümüz. Vekil olmayı talebe birliği idare kuruluna seçilmek kadar kolay görürdüm o zaman... Gel gör ki, ola'ola bugün Ankara Barosunda kırtipil bir avukat olup çıktım."

"Şöyle saçağın altına gelin" diyordu kız. "Orada islanıyorsunuz."

Sesinin tonunda erkeğini koruyan bir dişi şefkati vardı. Sade sesinin tonunda değil, havasında, şahsiyetinde de.. Hani şu filimlerde sık sık gördüğümüz feragatli zevce veya hastabakıcı tipi...

Serap, en çok bu iyi kalbi ile, bu her hücrelerine sinmiş dişilik şefkati ile övünürdü. Hem sonra iki gün evvel de Melek'te böyle bir filim görmüştü. Mevzuu; haşın tabiatlı bir gangsteri sonunda sevgisi ve şefkati ile yumuşatıp hem kendine, hem topluma kazandıran bir kadın. Hayatta böyle bir kadın olmayı ne kadar isterdi. Gerçi Süheyl, gangster değildi ama, haşın bir gençti. Durmadan anlaşılmadığını söylerdi. Üniversitede kızlara hiç yüz vermez, erkek arkadaşları ile toplum üzerinde, sosyal nizam üzerinde sonu gelmeyen tartışmalara girişirdi.

"Böyleyim işte" demişti bir keresinde. "Evet bu bencil, bu kendi çıkarlarından başkasını düşünmeyen insanları sevemiyorum. Zorla mı, sevemiyorum işte." Fakültenin Mercan'a açılan kapısı önünde idiler. İkisi yalnız. Serap bir kaşını kaldırıp en manalı sesiyle: "Hepsini mi?" diye sormuştu. "Hiç ayırma yapmadan mı?" Süheyl bu suale cevap vermemişti, verememişti.

Ama Serap onun gözünde bir an yanıp sönen bir ışıltıdan ve yüzünü kaplayıveren pembelikten her şeyi anlamıştı. Süheyl o gün, orada, saçma kibirine kapılmayıp, tek bir kelime Serap'ın beklediği iki heceli tek bir kelime söylemiş olsa idi, her şey değişebilirdi, her şey. Serap bu perçemi alınına düşmüş haşin oğlanla Anadolu'nun, değil sade Anadolu'nun, dünyanın en uçra köşesine bile gidebilirdi. Ama o tek kelimeyi söylememişti Süheyl.

Defkanklı:

"Ne daldınız öyle?" dedi.

"Hiç" diye cevap verdi kız.

"Merak ettim, ne düşündünüz?"

"Ne mi düşündüm, ne düşündümse düşündüm. Benim düşündüklerim sizi alâkadar eder mi?"

"Hem de nasıl? Söyleyin rica ederim."

"Hayır söylemeyeceğim."

"Hatırlar mısınız o zaman da hep kavga ile biterdi konuşmalarımız?"

"Ne zaman?"

"İşte o zaman canım."

Artin Margusyan artık iyice ayılmıştı. Ayıldıktan başka, Adrenalinin tesiri ile, şimdi âdeta cezbeyle de gelmişti.

"Bırakın beni" diye yırtınıyordu. "Bırakın ortağım bir telefon edeyim. Ondan sonra nereye isterseniz giderim."

Polis:

"Sen hele bir merkeze gel de, telefonu oradan edersin" dedi.

Artin, camı kınılmış kayışı kanlanmış altın crome saatini gösterip:

"Tabanını öpeyim bırak polis efendi" diye inliyordu. "Beş takkeden eksiltme başlar, haber edemezsem maf oldum."

Polis bir düşündü. Kendine kalsa belki razı olacaktı. Fakat komiserle öbür polis, biraz ileride, ciddi ciddi ifade alıyorlardı. Etrafta toplanmış bir sürü insan vardı. Kendi kendine "yufka yürekliliğin âlemi yok" diye söylendi. "Çorbacının menfaatini düşünmek sana mı kaldı?"

Yolculardan biri Artin'den yana çıkıyordu:

"Bırak etsin be kardeşim. Belkim para kaybedecek, belkim iflâs edecek, adam öldürmedi ya bu."

O sırada komiser o yana doğru geldiğinden polis kaşlarını çattı, en azdan üniforması kadar resmi bir sesle:

"Vazifeme müdahale etmeyin" diye bağırdı. Sonra Margusyan'a dönüp "Haydi ahbab Merkeze" dedi.

Fakat Artin Margusyan bu sefer de komiserin ellerine sanıldı.

Süheyl'le Serap sanki Şişhane'de değillerdi. Sanki yağmur yağmıyordu. Sanki üç adım ötelinde kümelmiş insanlar yoktu. Margusyan'ın polislerle becelleşmesini, durmadan çalınan kampana seslerini ve konuşmalannı zaman zaman anlaşılmaz hale sokan sokak gürültülerini, sanki hiç duymuyorlardı.

Serap:

"Belki haklısınız" dedi. "Belki haklısınız ama, karşınızdakilerin hissiyatını da düşünmeniz lâzımdı. Bilmem yanlış mı düşünüyorum."

Margusyan avaz avaz bağınyordu.

"He, evet, ağnadık, çarptım, tazmin edeceğim, ehliyetim de yok. Cezasına razıyım. Hapis koyun, ne yaparsanız yapın. Ama kurbanın olayım, bırak şurdan bir telefon edeyim."

"Hakikatsizliği kabul ediyorum" diye Süheyl Erbil cevap verdi. "Ama siz söyleyin, nasıl mektup yazabilirdim. Hele o Askeri Tıbbiye meselesini de duyduktan sonra?"

Kız bir kahkaha attı:

"Nedir mi? Ay güleyim bari. Size kim söylemişse yalan söylemiş. Bir kere amcamın oğlu, kardeş sayınız. Sonra..."

"Az aşağı al arabayı kardeşim, alalalal. az daha beri al. Tamam. Bir zahmet arkadaşlar, birlikte abanıp şu otomobili yan sokağa itelim."

"Alâkanın bu türlüünü anlamam, ayıp değil ya.

"Demek inanmıyorsunuz."

"Hayır inanmıyorum. Hem öyle olsa bile bu bir sebep teşkil etmezdi ki."

"Ben kanunu tatbikle mükellefim. Gerisi beni alâ-kadar etmez."

"Ne klakson öttürüp durursun birader. Yol yoksa tepemden mi geçeceksin?"

"İnsanı idama bilem götürseler son arzusu deyi yaparlar. İnsaniyeti karaborsaya sürmüşler!"

"Karaborsacı babandır. Bir de vazife halindeki memura hakaret ha?"

"182, oğlum 182. Uyuyor musun, geç işareti veriyorlar."

"Aklımın köşesine bile gelmedi. Ben sadece şey..."

"Siz sadece ney? Arkasını getirsenize lütfen. Yalan söylemeyi hiç beceremiyorsunuz Süheyl bey."

"Cemal ağabey! Cemal ağabey!.."

"Hangi Aykut. İngiliz filolojisindeki mi?"

"Yol ver dayı. Destur. Yol açın bakalım."

"Mahallebici mi? Ne diyorsun kuzum. duymuyorum.

"Burası..."

"Cemal ağabey! Cemal ağabey!.."

"Burası çok gürültülü..."

"Hop, ne var Kâzım? Ha... yolla yolla.

...Burası... diyorum çok gürültülü... Bir mahallebiciye..."

"Üç takke var komiser bey, evim barkım yıkıloor."

"Bir mahallebiciye girip münakaşamıza orada devam edelim, yahut sinemaya gitsek..."

"Sinemaya mı?"

Serap'ın zihninde bir şimşek çaktı. Evet. Süheyl'i o, yola gelen gangster filmine götürmeli idi. O zaman anlaşma çok kolay olurdu.

"Bilmem ki, nasıl olur?"

"Bal gibi olur işte."

"Annem merak eder."

"Şuradan telefon eder, söylersiniz. Sinema dönüşü sizi annenize ben kendim teslim edeceğim."

Bu son cümle Serap'ı son derece ümitlendirmişti.

İkisi, uçar gibi, kapısında koca bir telefon çanı asılı dükkândan içeri daldılar.

Yolcular artık yavaş yavaş dağılıyorlardı.

Yol açılmış, biriken vasıtalar sel halinde akmağa başlamıştı.

Kalender, arabası ile birlikte sürüldüğü yan sokakta, duvarın dibine işiyordu.

Bir ara nasılsa, yumuşar gibi olan komiser, hâlâ kollarına yapışıp duran Artin'e:

"Amma da şamata ettin be çorbacı" dedi. "Haydi et bakalım nereye edeceksen de, bitsin. Ama kısa sürmeli."

"Yarım takke bilem sürmez."

Artin önde, komiserle iki polis arkada, kapısında koca bir beyaz çan asılı aynı dükkâna girdiler. Fakat Serap kulaklığı kulağına dayamış, ağızlığı daha iyi yetiştirmek için ayaklarının ucuna basmış, annesiyle konuşuyordu.

Artin "Meg ays bogas er"* diye diye söylendi. Kendine kalsa o hızla, telefonu kızın elinden kapıp ek-siltme yerinin numarasını çevirebilirdi. Ama Süheyl duvar gibi önüne dikilmiş duruyor, selâmsız sabahsız aralanna giren bu davetsiz misafirlere kızgın boğa gözleriyle bakıyordu.

* Hay aksi şeytan.

Artin dışarı fırladı. Niyeti ilk önüne gelen telefonlu dükkâna dalmaktı. Fakat demin nasılsa yumuşamış olan komiser, Artin'le dükkân dükkân dolaşmayı onuruna yedirememiş olacak ki:

"E, hadi yürü yahu. Senlen mi uğraşacağız" diye aksilendi.

Kapının önünde bir hayli becelleştiler. Komiser yeniden yumuşayıp "peki" dediğinde, Serap hâlâ anesiyle konuşuyordu. Artin'le polisler ister istemez, iki yüz metre ilerdeki bir dükkâna girdiler. Fakat Artin Margusyan, kulaklığın öbür ucunda acı acı çınlayıp duran telefon zilinden başka bir cevap alamadı. Saatine baktı: Saat şimdi, üçü tam on üç geçiyordu.

"Bitti" demek için ağzını açtı. Ağzından laf yerine istim boşaltır gibi bir ıslık çıktı.

Yarım saatin içinde ikinci defa olarak bayılmıştı.

Bu vakanın geçtiği Şişhane'de mevsim kasımdı ama. Sao-Paulo'da, aynı ayın aynı günü -meridiyen farkından ötürü- ilkbahar hüküm sürmekte idi. Üstelik Şişhane'de Merkez Bankası'nın önündeki büyük saat, 18.30'u gösterdiği halde Lorenzo et Filho firmasının elektrikli duvar saati -yine aynı sebepten ötürü- 13.30'u gösteriyordu.

Fakat tuhaf bir tesadüf, o gün orada da hava İstanbul'daki gibi lodostu. Lodos hava ise ihtiyar Lorenzo'ya fena halde dokunurdu. Nitekim o sabah, yataktan müthiş bir omuz ağrısı ile kalkmıştı. Ağrı, sağ kürek kemiği bölgesinden başlayıp yukarı doğru çıkıyor, oradan ikiye ayrılarak bir kol boynuna, bir kol da pazusunun arkasından sol dirseğine kadar uzuyordu.

Bardağa maden suyu koydu. Cebinden bir hap kutusu çıkarıp iki kaşeyi bir arada yuttu... Ağrıları için, doktor bu salisilatlı kaşelerle, Bekomplex salık vermişti. Bunlar gerçi ağrıyı biraz yatıştırıyordu ama, insanı boncuk boncuk terletmesine ne demeli?

Yandaki odadan mitralyöz ateşini andıran daktilo tıkırtılan geliyordu.

Sevira Marono Lorenzo mendilini çıkarıp, alnındaki nohut gibi terleri silerken yandaki camlı bölmeğe seslendi:

"He, Pedro, Ha novadades de İstanbul?"*

Oğlu Pedro, başını iki elinin içine almış, sabaha doğru döndüğü bardaki, Arjantinli dansöz Konşita Montanegro'nun esmer baldırlarını düşünüyordu. Sanki bu daktilo gürültüleri içinden, sesi pürtüklü bir trombon, tek başına hâlâ o rumbayı çalmaktaydı: "Kumpan kumpan kumpan kumpançero... çero..."

"Sana söylüyorum Pedro, uyuyor musun?"

"Que mande?..**"

"Margusyan'dan telgraf gelmedi mi hâlâ?"

"Hayır baba."

"Herhalde eksiltmeyi alamamış olacak."

"Son dakikada yüzde yirmi fiyat da kırdık halbuki. Uyuyor galiba bu herifler. Elimdeki malı ne cehenneme göndereyim ben şimdi?"

Böyle söylemekte haksız da değildi. Fazenda'dan gelen kamyonlar habire aşağı depoya kahve getirip boşaltıyorlardı.

İçerideki daktilo durmuştu. Bir an sessizlik oldu. Bardağın içindeki maden suyu kabarcıklarının pıtır pıtır söndüğü bile duyuluyordu. Lorenzo kalan suyu bir yudumda içti. Şimdi hem düşünüyor, hem de dalgın olduğu zamanlar yaptığı gibi boş bardağı dibinden tutmuş, parmakları arasında çeviriyor da çeviriyordu.

Pedro, kalkıp babasının yanına geldi:

"Hamburg'tan," dedi. "Alois Morgenrot namında birinden bir teklif almıştık, hatırlıyor musunuz? Kredi üzerine iş yapmak istediğinden razı olmamıştınız. Garantileri sağladı halbuki. İsterseniz Mister Margusyan'ın partisini olduğu gibi ona gönderelim."

* İstanbul'dan ne haber?

** Ne dediniz?

İhtiyar Lorenzo, oğluna baktı:

"Bravo," dedi. "Bak, bu hiç fena fikir değil."

Küçük Helga:

"Noch eins Papa, bitte noch eins!"* diye yalvarıyordu.

Alois Morgenrot, kızına üç ay evvelki Frankfurter Zeitung gazetesinden, dört yelkenli kayık yapmıştı. Kızın yalvarması üzerine, yine eski bir gazetenin ticaret sayfasını kopardı. Üzerinde hükmü geçmiş liberasyon listesi bulunan bu soluk sayfadan çıkarsa çıkarsa iki yelkenli daha çıkabilirdi.

Helga, papatya sarısı saçlarını yüzüne dökmüş; deniz farzettiği yırtık bir kilimin üstünde kayıklarını yüzdürüyordu.

Alois Morgenrot: "İyi ki Helga öbür kız çocuklar gibi taşbebeklere heves etmiyor" diye düşündü.

İçerde teneke sesli bir Volksempfaenger Smetana'nın "Satılmış Nişanlı" uvertürünü çalıyordu.

Alois Morgenrot yaptığı son kayığı kilimin üstüne bırakıp pencerenin önüne gitti.

Dün gece yağan kar, Hamburg'un sefaletini bir hayli örtmüş gibiydi. Morgenrot, yıkıntıların ortasında blok halinde yükselen yeni apartımanlara uzun uzun baktı. Gözü ne vakit bu yeni yapılara ilişse içini ümide benzer, cesarete benzer sıcak bir his ısıtırdı. Onun hayatı da işte şu harabelere benziyordu. Fakat ergeç bu harabelerin üstünde de yeni yapılar yükselecek, yeni filizler yeşerecekti. Vakti saati gelince elbet bu çile de bitecekti, bitmeliydi. Tevrat ne diyor: "Her şeyin zamanı ve semanın altında olan her işin vakti var. Doğmanın vakti ve ölmenin vakti, dikmenin vakti ve dikilmiş olanı sökmenin vakti var. Öldürmenin vakti ve şi-

Bir tane daha yap babacığım, n'olursun bir tane daha.

fa vermenin vakti, yıkmanın vakti ve bina etmenin vakti var. Ağlamanın vakti... ve gülmenin vakti, raks etmenin vakti ve..."

Helga içerde:

"Mutti daha gelmeyecek mi?" diye sızlanıyordu.

Morgenrot: "Nerde ise gelir şimdi," dedi.

Frau Morgenrot biraz evvel çarşıya, alışverişe çıkmıştı. Alois Morgenrot'un karısı özbeöz Hamburgluydu, ama Alois kendi, Hamburg'a yarım asır evvel göç etmiş Çekoslovak Yahudisi bir babanın sulbünden geliyordu. Alois bu günahının kefarecini hâlâ ödeyememişti. İlk Hitler zebellâsı. Sonra İkinci Cihan Harbi macerası. Diyar diyar, ordan oraya kaçış. Parasızlıktan altın dişlerini bile söküp satmak zorunda kalış. Hastalık, açlık, sefalet. Harp bitip de Hamburg'a dönünce karşılaştığı vaziyet... Evet, gerçi birçok arkadaşları gibi toplama kamplarında çürüyüp gitmemiştir, sağdı, sağlandı ama, gel gör ki, şu körolası işsizlik belini fena halde büküyordu. Çok değil, şöyle, yirmi bin Mark, evet, yirmi bin Marklık bir sermayesi olsa, kaderinin akışını pekâlâ değiştirebilirdi. Ama işte sermayesi yoktu. Bu olmayınca da işi çaresiz komisyonculuğa dökmüştü. Şimdi her gün, bildiği bütün dillerdeki gazetelerin ticaret ilânlarını baştan sona tarıyor, sonra iş çıkaracağını umduğu ecnebi firmalara, kira ile aldığı bir makineyle dört başı mamur teklif mektupları yazıyordu.

O sırada kapı çalındı.

Küçük Helga, "Annem geldi, annem geldi" diye el çırpıyordu.

Halbuki Frau Morgenrot'un anahtarı vardı, kapıyı çalmazdı.

Kapıyı açan Alois Morgenrot, postacı ile karşılaştı.

"Grüss Gott Herr Morgenrot."

"Grüss Gott."

"Size bir telgraf Brezilya'dan.

"Ne diyorsunuz?"

Morgenrot'un yüzü önce kireç gibi bembeyaz olmuştu. Sonra birden kızardı. Telgrafı okudu, bir daha, bir daha, bir daha okudu. Sonra:

"Endlich!"* diye bağırdı.

Bu sevinçle postacının avucuna bir yanm Mark bırakmıştı. Alois Morgenrot'tan ömrü boyunca tek Fenik bahşiş almamış postacı, adamın aklını oynatmış olmasından korktu. Fakat o, şimdi kızını kucaklamış, gözlerinden yaşlar boşanarak:

"Sana artık taşbebekler de alabilirim Helga" diye söyleniyordu. "Hem de en pahalılardan. Söyle yavrum, ister misin onlardan? Hani yatınca gözlerini kapayan, kamına basınca uva diye ağlayan bebekler..."

Şişhane'nin üstüne, ince ince, sessiz sessiz bir kısım yağmuru yağıyordu. Havada rutubetle karışık soba isisi kokusu vardı. Yerler yine iki gün evvelki gibi kaygandı. Ancak ne var ki, bugün lodos değil de gündoğusu esiyordu.

Kalender bugün daha sabahtan bir yorgundu. Ağzına kadar dolu çöp arabasını ağır ağır, temkinli temkinli Şişhane'den indiriyordu. İşte o sırada kendini bir aynada gördü. Ama bugün kendini hamal sırtında giden bir endam aynasında değil de, belediyenin Şişhane'ye yeni koydurduğu orta malı bir seyrüsefer aynasında gördü. Ancak ne var ki, bu aynadaki hayalini de yine gerçekte olduğundan –yahut bizim gördüğümüzden– yanm misli daha iri olarak gördü.

Fakat buna rağmen K İ Ş N E M E D İ

Evet. K İ Ş N E M E D İ

Burada yine iki ihtimal akla gelebilir:

A) Kalender, "Ömrümde bir defa aynaya bakacak

* Hele şükür.

oldum, dünya birbirine girdi. Geçtim olsun, bakmayı-veririm. Zaten pek bakılacak bir suratım da kalmamış ya" diye düşünmüş olabilir. Ki böyle düşünebildiği takdirde, atların da insanlar ve bazı gelişmiş maymunlar gibi, tecrübeden ders alma kabiliyetine ve geçmişle gelecek arasında bir mantık köprüsü kurabilme melesine sahip olduklarına inanmak gerekiyor.

B) Yahut da, evet, yahut da -bu ikinci ihtimal akla çok daha yakındır- o gün sadece yorgundu, bir canı sikkindi, ne bileyim ben, gece belediye ahırında öbür beygirlerle çıkan bir yer çekişmesinden ötürü uykusuzdu, keyfi yoktu da ondan kişnemeğe, ürkmeye, iki gün evvelki gibi etrafı gürültüye vermeğe, üşendi. Kısacası, kişnemeyişinin psikolojik olduğu kadar birtakım akla yakın, fizyolojik sebepleri de vardı.

Her neyse, ister birinci, ister ikinci ihtimal varit olsun, önemli olan orası değil, asıl ondan sonrası:

Kalender K İ Ş N E M E D İ

Aynadaki hayaline ters ters bakıp başını öbür yana çevirdi. Sonra. olgun yaşına yaraşan bir ağırbaşlılıkla, temkinli temkinli, efendi efendi, yoluna devam etti.

12 Ocak 1950

KANTAR KÂTİBİ ALİ RIZA EFENDİ

Vakit ikindi... Emekli kantar kâtibi Ali Rıza Efendi, Tellâl Kasım, bizzat kahveci, işten dağılmış postacılar, tahsil memurları, daha birkaç kişi istasyonun gölgesi büvetinde oturmuşlar, masadan masaya yârenlik ediyorlar. Mevzu: Bir gün önce ağaçtan düşüp kolunu kıran istasyon memuru.

"Şeytan mı dürttü be adam, ne ararsın çamın tepesinde?"

"Çocukluk işte. Olacağı varmış. Akacak kan damarda durmaz."

"Komşu kızını seyretmeğe çıkmış."

"Al on paralık da bundan! Necati öyle çocuk olsa bari... Çam fıstığı silkeliyormuş."

Kantar kâtibi sordu:

"Hastanede ne demişler, hastanede?"

"Sol kolun çatal kemiği kırılmış. Dün gece asistanlar iyi kötü bir alçı yapmışlar güya. Ama, kendi, röntgen yapılrkene yerleştiremediler bir türlü, diyor. Kemik çit diye atıyormuş. Bugün de hocaları görecekmiş."

Başefendi:

"Sakat kalmasa bari oğlan" dedi. "Çolak kolla manipülde ne halt eder?"

Kantar kâtibi:

"Kırksa aldırma" dedi. "Ben de mühim sandıydım."

Sesinde hayal kırıklığına benzer bir şeyler vardı.

Kahveci lâhavle çekip başını iki yana salladı. Tellâl Kasım bir yandan tespih çekiyor, bir yandan da: "Ne adam bu," gibilerden ters ters Kantarcıya bakıyordu.

Başefendi bana dönüp:

"Nazar haktır, beyim" dedi. "Biz bunu böyle bellemişiz. Türküydü, gâvuruydu, yüzlerce kızı çıkıyor istasyona... Eh, yakışıklı da delikanlı. Bir tanesi kem gözle baktıysa, tamam. Gül sen istediğin kadar. Denenmiş bütün bunlar... Benden sana nasihat: Elbisen yeni mi, o gün ayakkabın eski olsun. Ailen fanteziye bir roba mı giymiş, sen o gün kalender meşrep gezeceksin. Bir maşallah nice kazayı önler. Adamın biri rüyasını anlatmış da, 'hayırdır inşallah' diyen olmamış. Tam dört sene yol gitmiş fakir. Bilir misin sen o hikâyeyi?"

Tahsildar Cemil:

"Sen vaız olmalıymışsın" dedi.

Posta müvezzilerinden gözlüklü olanı, tâ uzaktaki masadan lafa karıştı:

"Nazar değmişse, Kantarcının nazarı değmiştir." –Onun tınmadığını görünce, elini boru yapıp bağırdı–: "Esnaf bile denemiş senin nazarını. Sabah sıftah seni gören, kepenkleri kapıyormuş."

Kantarcı buna rağmen yine duymamıştı.

"İyi olmuş da düşmüş" dedi. Necati'nin sade bir kırıkla kurtulmuş olmasını âdeta affedemiyordu.

"Sen mamur adamsın. Devletin üniformasını taşıyorsun. Yakışır mı sana çam tepelerinde gezmek?"

Etrafına baktı. Kimseden tasvip görmeyince sustu.

Birden, şeytan geçmiş gibi bir sükût oldu. Tellâl Kasım'ın biteviye çektiği tespihin dizi dizi noktalandığı bir sükût. Sonra önümüzden iki kadın geçti.

Yaşlıca olanı: "Koncagül'e sadakor rengi tisor gelmiş" diye bir şeyler anlatıyordu. Kadınlar yeraltı merdivenini inip karşı taraftan çıktılar.

Kantar kâtibi:

"Bendeniz Muğla'da vazifedeyken," dedi. "Yörtük kabileleri vardı orda. Bunlar münhasıran çam fıstığı ile tegaddi ediyorlar. Çam fıstığı, bir de üzüm. Orada çamdan bol ne var? İbadullah, lâyuad ve lâyuhsâ... Hem buradakiler gibi bodur da olmaz. 25-30 metre irtifanda, bazan daha da mürtefi... Kabilenin en gençleri urangotan maymunu gibi tırmanırılar bunlara. Onlar silker, öbürkiler toplar. O ağaç bitti, değil mi?.. İnip öbürüne tırmanmak yok. Ya?.. Elindeki kancalı ipi savurur şöyle yandaki ağaca, ipe asılıp bırakır kendini boşluğa..."

"Tarzan gibi, desenize."

"Ama, her yıl bu yüzden yirmi, otuz kişi de zayıat verirler. Dal çürük çıktı mı, otuz metreden düşen iflâh olmuyor gayn."

Kantarcı tıraşa geçince tahsildarlar spordan konuşmaya başlamışlardı. Bir gün sonra Almanlara çıkacak milli takım kadrosunu münakaşa ediyorlar.

Kır saçlı postacı, boyacıyı çağırılmış, keten ayak-kabilanni boyatıyor.

Kantar kâtibi gözlüğünü takip:

"Of. of... diye söylendi. "Şükürler olsun bu günümüze de." Ve ihtiyar bir kaplumbağaninkini hatırlatan bumburuşuk boynunu uzatıp, gazeteye daldı.

Polis görevlisi ile askerden yeni terhis edilmiş marangoz, peronda bir aşağı bir yukarı gidip geliyorlardı. Önümüzden geçerken polis görevlisi:

"Süvariden şaşma sen" dedi.

"Öyle ama, adamına düşersen... Çok aksiydi bizim yüzbaşı. Tımar tam bir saat sürüyor. Yarım saat hayvanın bir tarafı, yarım saat öbür yanı."

Uzaklaştılar. Ayakkabısını boyatan postacı:

"Ne o, beybaba. Çinliler yola geliyor mu?" diye sordu.

Kantarcı dördüncü sayfayı açmış, ölüm haberlerini okuyordu:

"Hüseyin Hüsnü Bey de gitmiş, yahu" dedi.

Dudak uçlarında ancak sezilebilen bir memnurluk yanıp sönmüştü.

"Tanır mıydınız?"

"Aynı mahalledendik. Ama, sonradan Allah yürü ya kulum, dedi. Başına devlet kuşu kondu. Talât'ın baş şakşakçısı idi."

Yakın tarihe ait tefrikaların ezeli okuyucusu Başefendi:

"Affetmişsin sen onu" dedi. "Talât Paşa gibi bir sadrazam gördü mü bu millet."

Tellâl da bu mevzuda yaya kalmak istemiyordu:

"Asıl Cavit Bey yamanmış onların içinde" dedi. Sonra, çok şeyler bilir de söylemezmiş gibi sustu.

Tahsildar Cemil bir an için milli takımı bırakmıştı:

"Boşuna tantuna gitmiş adam" diye söze kanıştı.

Öbür tahsildar:

"Onun gibi maliyeci Avrupa'da bulunmazmış" dedi. "Peder anlatır bizim. Cavit Bey bir ara Paris'te bulunuyormuş; Fransız Maliye Nazırına: 'Yahu, diyor, gazetelerde filan okuyup duruyoruz. Nedir bu Fransız maliyesinin hali? Neden bir türlü denk bütçe çıkaramazsınız?' Vaziyeti anlatıyorlar. 'Hâli keyfiyet böyle böyle. En kıymetli maliyecilerimiz, işin içinden çıkamıyor' filân... 'Verin bana bir kâğıt' diyor. Kâğıdı ortadan bölüp, sağa gelir, sola gider, yazıyor. On beş dakika, fazla değil, tam bir çeyrek, kâğıda birtakım rakamlar yazıyor. 'Buyurun' diyor. 'Bu gösterdiğim tarzda bir bütçe tanzim ederseniz, Fransa'yı kurtarırsınız.' Nazırlar, müsteşarlar kâğıda bakıyorlar. Biri bırakıyor elini, öbürü sanlıyor. Tebrik, teşekkür, kıyamet... Hâsılı böyle adammış..."

Tellâl Kasım:

"Ama, neylersin ki, mekadirini bilmemiştir" diye fikir beyan etti.

Kantarıcı, konuşan tahsildara yakın oturduğundan söylenenlerin yüzde ellisini işitebilmişti:

"Laf bunların hepsi" dedi. "Tevatür, Fransa'yı ısı-

lah edeceğine Türkiye'yi edeydi ya..." Tahsildara döndü, "Sen bilirsin bir iki, ben bilirim on iki... Efendi, ben Muğla kazalarında, mükellefin altın dişini çatır çatır söktüklerini gözümle gördüm. Bu mu maliyecilik? Bu mu idare-i hükümet?"

Polis görevlisi ile yeni terhis olmuş marangoz tekrar önümüzden geçtiler, hâlâ süvarilikten bahsediyorlardı:

"Şimdi de Amerika'dan bin tane cins at geliyor. Heyet gitti mubayaaya."

"Eskileri ne yapacaklar?"

"Topçuya verirler artık."

Yine uzaklaştılar.

Kantar kâtibi:

"İnan olsun, kendileri uydurdu bu efsaneleri" dedi. "Yok Enver için de, ikinci Napolyon demişlerdi. Enver kim, Napolyon kim?"

"Bakıyorum pek dolusunuz..." dedim.

"Doluyumdur zâhir. Baksana, efendi oğlum. Yaş doksanı aşmış. Gözümde fer, ağzımda diş kalmamış. Kunduramın tabanı delik. Yağmur olsa sokağa çıkamam. Geçende bir hastalandım. Doktorsuz ilaçsız, uyuz köpek gibi geberecektim. E, ben böyle olacak adam mıyım? Devlet kapısında bunca yıl hizmet et, çalış, âhır ömründe bir tekaüdiyeden mahrum kal... Sebebi kim? Bu, -kötü bir sıfat aradı, bulamadı- İttihatçı güruhu işte... Ama, yok muydu? Bizim idarenin de tekaüt sandığı vardı. Gel gör ki, bütün altınları İttihatçılar kaçarken götürdüler. Can pazarı bu... Geride kantarcı Rıza perişan olacakmış, kimin umuru."

Gözlüklü postacı:

"Niye Ali Kemalci olduğunu anlatmıyorsun, beye... diye güldü. "Efendim, İtilâfçılar tutmuş da bu, ondan maaşını kesmişler."

Kantarcı ya duymamış, ya duymamazlıktan gelmişti. Devam etti:

"Ama ne oldu sonra? Dünya onlara da kalmadı."

Kime kalmış bu dünya. Hepsi gidecek, hepsi... Kralı da, milyoneri de. Dünyayı ben yarattım sananlar... Burnu Kafdağında su içenler..."

Boş gazoz şişelerini sandığa istifleyen kahveci:

"Bir sen kalacaksın" diye mırıldandı. "Sen hepsini ekip son tura kaldın işte. Sevin de kimseye söyleme."

Gözlüklü postacı üşenmedi, bu sefer tâ yerinden kalkıp geldi. İhtiyann kulağına bağırdı:

"İttihatçılar öldü ama, şerefiyle öldüler. Bak, aileleri hidematı vataniyeden maaş alıyorlar."

Kantaracı fena kızmıştı:

"Git, hadi git" dedi. "Günaha sokma beni mübarek Ramazan günü. Ne şerefi? Hangi şeref?"

Bahçeye yeni giren istasyon müdürü, ancak son sahneye yetişebilmişti:

"Bana bak, Kantaracı, kanşmam sonra, dedi. "Jumal ederim seni, Türk büyüklerini tahkir suçundan... Ticani misin sen de yoksa?"

Kantaracı ona da yetişti:

"Melâmiyim ben. Peder de Nakşibendi idi. Git polise benden selâm söyle. Şimdi demukrasi var. İstedigimi söylerim. Ben reyimi boşuna Demukratlara vermedim."

"Atma, Kantaracı, sen reyini Millet Partisi'ne verdin. İşte Namık da şahit."

"Ben ha? Ben? Tövbe, tövbe. On parmağınızda on kara be. Sizlen başa çıkılmaz."

"Asıl senlen başa çıkılmaz. Doksanında böyle, ya gençliğinde neydin kimbilir? Korkulur bu adamdan."

"Asıl senin gibi dürzülerden korkulur. Ramazan günü alenen meyvalı gazoz içmeye arlanmıyorsun... Geçen sene 'farmasonum ben' diyen kimdi? Farmasonsun işte, niye inkâr ediyorsun?"

İstasyon müdürü gülmekten kınılıyordu.

Gözlüklü postacı:

"Hay bunak hay," dedi. "Bunu da nereden çıkarırsın? Akli erse yüreğim yanmayacak. Farmason diye neye derler, bilir misin?"

"Senin gibi herzevekillere derler."

O sırada Maltepe treni etrafı dumana boğarak geldi. Sahanlıklara kadar salkım saçak insan doluydu. İnenler indi, binenler bindi. Manifaturacı Yervant, apul apul karısı, Yvon de Carlo'ya benzeyen kızları, ellerinde mayolar, önümüzden geçtiler.

Kız sahiden Yvon de Carlo'ya benziyordu. Kuzguni siyah saçları hâlâ ıslaktı. Denizden çıktıktan sonra entarisinin altına bir şey giymediği belli oluyordu.

Kantarcı mühim mühim saatini çıkardı. Yün örtüyü aralayıp kapak yayına bastı. Kapak çıt diye açıldı. Tekrar kapadı. Örtüyü örtüp cebine koydu. Saati trenle tam ayar bulmuş olacaktı.

"Ya... ya... diye mırıldandı. "Felek demişler buna... Kimisini azdırır, kimisini üzdürür, kimisini ezdirir, kimisinin de Şair Nesimi gibi derisini yüzdürür."

"Neler de bilirmişsin sen..."

Demin trenin gürültüsünden ürküp havalanan güvercinler şimdi birer ikişer perona konuyorlardı.

"Her şey fani, beyim, her şey."

"Bir senden başka..." (Yine duymadı.)

"Güzellik de uçar gider, zenginlik de erir biter. Bâki kalan şu kubbede, bir hoş sada imiş."

Ayakkabısını boyatan postacı:

"Gazeteyi okudunsa, ver de bulmacayı çözelim" dedi.

"Ne diyor?"

"Gazeteyi okudunsa bulmacasını çözecekmiş."

"Gazete benim değil, terzinin. Şimdi götürüp vereceğim."

Başefendi: "Al bende Gece Postası var" diye postacıya uzattı.

İki tahsil memuru, ötede ellerinde kâğıt-kalem, sağ-iç mevkii için uygun oyuncu arıyorlardı:

"Recep'i geç bir kalem, Recep lâğardır. Açıkta Erol'u işletemez."

"Bal gibi işletir. Şutör muhacim lâzım for hattında... Eşapelik pas aldı mı, Recep, topu ağlarda bil."

"Peki, Lefter'i sol içe alırsan, Muzaffer ne olacak?"

"Onu da sol hafa alınm."

İstasyon müdürü, gözlüklü postacıya:

"Kaptandan bir haber var mı, nasılmış?" dedi.

"Siroz demiş galiba doktor."

"Ne demiş, ne demiş?"

Doktorun teşhisi, Kantarcıya yüksek sesle tekrar edildi.

"Fena desene... Kurtulamaz öyleyse."

"Bir yerde okumuştum. Yeni bir metot bulunmuş galiba" dedim. "Hastalığı bir müddet durduruyorlar."

Yüzüme fena fena baktı. Sirozun ille şifasız bir hastalık olmasını istiyordu:

"Çocuk olma, efendi-oğlum" dedi. "Öyle olsa, Atatürk'ü kurtarırlardı."

Kahveci artık dayanamadı:

"Yahu, ne şom ağızlı baykuşsun sen be! İlle herkesin başına bir şey mi gelsin istersin? Ben bunun gibi kötü kalpli insan görmedim. Elinde olsa, herkesin ecelini getirecek. Bırak şu cenabet huyu be. Vakti gelen gider elbet."

İhtiyar Kantarcı:

"Ne kızılıyorsun canım" dedi. "Fena bir şey mi söyledik. Allah versin iyi olsun. Mirası bana kalacak değil ya. İnsan sormasın mı yani?"

Birden keyfi kaçmıştı. Bütün ihtiyarlar gibi, mahzun durunca daha bir zavallı oluyordu.

Bulmacayı yapan postacı:

"Üç harfli bir kelime söyleyene bana" dedi. "Mürekkep kurutmaya yarar."

"Kül."

"Olmuyor. Sonu 'h' ile bitecek."

"Rih."

"Hay aklınla yaşa müdür bey."

Altı-yirmi treni ihlaya pıhlaya geliyordu.

Tahsildarlar kalktılar:

"İki çay, bir gazoz, dünden de bir kahve vardı.

"Tavla borcu yine ay başına mı kalıyor?"

"Öyle olacak artık. Haydi eyvallah beyler."

Hallerine bakılırsa, yaptıkları takımdan çok ümitli görünüyorlardı.

Tren gittikten sonra, kantar kâtibi:

"Ben de kaçayım, efendi-oğlum" dedi. "İftar yaklaşıyor. Daha çiçekleri de sulayacağım."

Öbürkülleri adam yerine bile koymuyordu.

"Güle güle, beyefendi."

Yavaş yavaş kalktı. Başını biteviye sağa sola titreterek, küçücük adımlarla, piti piti uzaklaştı.

O gidince istasyon müdürü, kahveciye:

"Ne istedin adamdan?" dedi. "Keyfini kaçırdın oruçlu oruçlu."

"Bırak allasen müdür bey. Bazan kanıma dokanıyor vallaha. Sen onun oruçlu olduğuna inanıyor musun? O ne hinoğlu hindir o. o ne kahpe dinli kızılbaşdır o! Müslüman olsa acımak bilir. Görmedin mi. gazetede ölüm haberlerini okurken, nasıl parlıyor gözü. Cami avlularında gezişi neden? Cenaze görmek için. Sanki ölenlerin ömrü bununkine eklenecek. Kötü yürekli vesselâm. Ölse acımam, emin ol."

Tellâl Kasım:

"Doğru" dedi, "Gâvur gibi adam.

Gözlüklü postacı:

"Esnaf bile denemiş" dedi. "Bir dükkâna girse, akşama kadar işler kesat gidiyormuş."

Kır saçlı postacı bulmacayı çözmüştü. Gazeteyi

Başefendiye uzattı. Başefendi dönmüş, yola bakıyordu. Kızlı erkekli bir grup, bisikletlerle gelip karşı dondurmacının önünde mola verdiler. Kızların ikisi japone kollu, üçüncüsü resmen kombinezonlu idi. Oğlanlar, alacalı bulacalı, kareli gömlekler giymişlerdi.

Kahveci:

"Geçende bir ara yok oldu" diye devam etti. "Öldü sanıp âdeta sevindik. Herif yedi canlı yahu. Doksanında zatürreeden kurtuldu. Hem de ne penisilin, ne bir şey. Eski toprak derler ya, bununkisi toprak değil de çimento mübarek. Büyük babamla bir beraber mahalle mektebine gitmişler. Merhumu gömmüş, pederi gömmüş, göreceksiniz, beni de o götürecektir. Hatta çocuklarımı, torunlarımı da... Hepimiz öleceğiz, o yine yaşar. Bir deccaldan bahsederler ya, kimbilir belki de budur. Hayat bitip, cümle mahlûkat yeryüzünden silinince kıyamet borusunu bu üförecektir."

Dondurmalarını bitiren gençler güle oynaya kafiye halinde uzaklaştılar. Postacının keten ayakkabılarını boyayan boyacı, takımlarını toplayıp gitti.

° Yukardan 7,93; aşağıdan 7.13 trenleri geldi. Yavaş yavaş kalkıldı, dağılındı.

Eve dönerken eczacıya bir uğrayayım, dedim. Kantar kâtibi kapıda durmuş, sirozlu kaptanın kızını sorguya çekiyordu.

12 Ekim 1951

KONÇİNALAR

İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanısıcak delikanlıdır. Ne yazık ki, Jockerlere Kanasta'dan, Kumkan'dan, Remi'den başka oyunlarda pek yer verilmiyor. Verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket, canlılık ve şaklabanlık katarlardı.

Jolly Jockerler bir yana, destenin en itibarlı kâğıtları, bilindiği gibi, Beyler yani Aslar oluyor. Ayıp değil ya, ben Aslardan oldum bittim hoşlanmam. Belki kendim hiç bir zaman As olamadığım, As olamayacağım için. Kabul etmeli ki, onların dördünde de bir Kral havası, bir Padişah cakası vardır. Hele bazı takımlarda bunları daha da bir şatafatlı resmederler.

Karamaçı beyinde meşum bir şeyler sezilir. Onun sarayında herhalde birtakım karanlık dalavereleler dönüyor, gece, mahzenlerinde, bir sürü kelleler uçuyor olmalıdır.

İspati beyini ben bir Bizans Prensine benzetirim.

Bunlara kıyasla, Kupa beyi daha bir bizden gibidir. Kupa beyi herhalde Osmanlı Hanedanına mensup olmalı.

Karo beyine gelince, bakınız, o bir Selçuk Sultanıdır. Çelebi, zarif, nazik... Aksi gibi, Tekel damgasını da hep onun üstüne vururlar. Buna rağmen öylesine asil ve kibar bir havası vardır ki, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli

yapar. Öyle ki, damgası olmayan bir Karo beyi görsek, bayağı yadırgar, bir eksiklik duyanız.

Resimli kâğıtlar içinde kanım en çok Kupa kızına kaynar. Kupa kızı, etine dolgun, duru-beyaz, hanım-hanımcık bir tazedir. Üniversiteyi filan bir kalem geçin, güç hâl ile bitirdiği ortadan sonra, liseyi bile okuyamamıştır. Olsa olsa, sanat enstitüsü mezunudur. Herkesin okumaya merakı olmaz, buncağızın da başka marifetleri var: Dikişle nakışın her türlü, örgü işlerinin daniskası... Eteği belinde, bütün evi o çeviriyor. Yeni yetişirken mahalledeki oğlanlarla mektup alıp verdiği olmuş gerçi. Cahillik işte. Hoş görmeli. Ama evlenince eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı olacaktır. Buna eminim. Bir kere kocasına ukalâ ukalâ karşılık vermez. Sonra bu cins kadınlar çocuklarına da düşkün olurlar. Daha ne?

Onunla evlendiğiniz takdirde, kaynınız Kupa oğlu olacaktır ki, Allah için, uslu akıllı, yumuşak başlı, kendi halinde bir çocuktur.

Babaları Kupa papazına gelince, sizden iyi olmasın, pek babacan pek cana yakın bir adamdır. Hoş fıkrâlar anlatıp göbeğini hoplata hoplata güler. Daha coşarsa, küt küt karşısındakinin sırtına vurur. Evde teklif tekellûf hak getire... Sen de sen, ben de ben. Candan insanlardır vesselâm. Öyle bir aileye damat girmek isterim.

İspati kızına gelince, bakın ondan her türlü sinsilik umulur. Siz onun öyle sakın ve masum görüldüğüne bakmayın, o ne hınoğlu hindir o, o ne içinden pazarlıklı aşiftedir o... İskambilin üstünde gördüğünüz onun bayramlık resmi. O, bu masum bâkire pozunu, fotoğrafıda resim çektirirken bir, bir de pazarları kilişeye giderken takınır. Şöyle kulağınızı verin de bir dinleyin mahalleyi. Maçanın oğlu ile sinema localarında, plaj kabinelerinde yapmadığı kalmamış. Hal böyle iken, yine de bilmeyenlere karşı kendini dirhem dirhem satar. İspatinin oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilir, bilir ama gel gör ki ablası da onun

kumar borçlarını öder, evden şunu bunu götürüp satışını gizler. Babalan da zaten itin biri. Bu yaşa gelmiş hâlâ sefih, kumarbaz, bir gün olsun ayık gezdiği görülmemiş. Tencere dibin kara hikâyesi, kimin kime ne demeğe hakkı var.

Karolara gelince, onlar kişizade, görmüş geçirmiş bir ailedir. Bakmayın şimdi biraz düştüklerine. Babaları Hariciyeden emekli. Zannederseniz Şehbendermiş. Eski usul, mukaffa ve musanna bir İstanbul Türkçesi konuşur. Kızları, nörslere, matmazellerle, el bebek gül bebek büyütüldü. Beş senedir İngiliz Filolojisine gidiyor, bitiremedi. Bitiremez de elbet. Allahın günü kantinde ha ha ha, hi hi hi, akşamüstü de oğlanlarla altı buçuk matinesi... Erkek kardeşini sorarsanız, al onu vur ona. Karonun oğlu da, hoppala paşam, hoppala beyim dadılar tayalarla şımartılmış, kuş sütüyle beslenmiş, beyaz, tüysüz, oğlandan çok kıza yakın, tasvir gibi bir civan. En iyi mekteplere verdiler, okumadı. Günahı boynuna, birtakım uygunsuz, meymenetsiz heriflerle gezmeye çıkmış. Allah bilir, eroin de çekiyordur. Gözlerinin her daim mahmur bakışını ben pek hayra yoramıyorum. Öyle efendi babanın çocuğu böyle soysuz çıksın, yazık, çok yazık...

Maçalar bir Ermeni ailesidir. Gedikpaşa'da oturuyorlar. Peder koyu bir katolik papazı. Bas-bariton, tumturaklı bir sesi vardır. Oğlu Mahmutpaşa'da bir tuhafiyeye mağazası işletiyor. İspati kızı ile maceralarına yukarda az buçuk dokunduk. Ablası Maça kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir. Belli ki, babasına çekmiş. İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez. Kardeşinin İspati kızıyla yaptıklarını duysa, utançından yerin dibine geçer. Öylesine kaba-sofi ki, malûm günlerde erotik rüyalar gördüğü zaman bile, şuuraltısının kendine oynadığı bu oyuna içerler, sabahleyin alelacele banyo yapıp tövbe istiğfar eder. İyi bir drahoması var. Şimdi genç değil, şöyle kırkını, kırk

beşini aşmış, efendiden ağırbaşlı bir kısmet bekliyor. Hayırlısı.*

Resimli kâğıtlardan sonra, ilk ağızda, Onlularla Dokuzlular gelir. Onlularla Dokuzlular, resimsiz kâğıtlar içinde önemli oyunlara katılma imtiyazına sahip, başlıca kâğıtlardır. Bundan ötürü de hallerinde görgüsüzce bir çalım, budalaca bir kurum sezilir. Haydi 'Onlular, Asların halktan yetişme vezirleridir' diyelim. Ya Dokuzlulara ne buyrulur? Bunlar, kendilerini sayıdan bile saymadıkları halde yine de oyunlarına alan, oyunlarına alıp onlara öbür resimsiz kâğıtlardan üstün bir değer sağlayan aristokrat kâğıtlara yaranmaktan, sif-tinmekten hoşlanırlar. Bu halleriyle Dokuzluları, efendilerinin önünde yerlere kadar eğilen, ama saray parmaklıkları dışındaki halka tepeden bakan, mabeyinciler veya stile uşaklar makulesinden saymak yanlış olmaz sanırım.

Dokuzlular mabeyinci veya stile uşak olursa, Sekizlilerle Yedililere de, el ulaklığı, bahçıvan yamaklığı gibi daha aşağılık işler düşüyor.

Bütün bunlardan sonra sıra nihayet Konçinalara gelir. Konçina diye, bilindiği gibi. Altılıdan aşağı kâğıtlara deniyor. Konçinalar, ismi üstünde işte, Konçina dırlar. Geçin Bezik gibi. Poker gibi kibar oyunları. Aşçı İskambili gibi en pespaye oyunlarda bile hiç bir işe yaramaz, üzgün ve küskün, oyunu dışardan seyrederler. Diyeceksiniz ki, Pinakl'da Kanasta'da oyuna alınıyorlar ya... Ben ona oyuna alınmak mı derim. Zavallılar, çitir kozların at oynattığı meydanlarda habire gelir gider, ayak altında dolaşıp trafiği tıkar, itilip kakılır, muştalanır dururlar. Hasılı aburcuburdurlar. Böyle oynamaktansa ben yeşil çuhanın üstüne kapanıp yüzüstü

* Bakmayın, Maça kızının adı edebiyata kötü geçmiş. Onun, kendisine yorulan uğursuz kadın, çok bilmiş dul, yuva yıkan vamp-dişi vasıfları ile ilişkisi yoktur İftira, tevatür, hele bizim klasik Tekel takımlarındaki Maça kızının. İspati kızıninki gibi numaradan değil, gerçekten masum yüzüne bakınca, bana büsbütün hak vereceksiniz.

uyuklamayı tercih ederim. Konçinalar bu bakımdan iskambillerin paryasıdırlar. Var oluşlarının sebebi sırf öbür kâğıtlara basamak olmak, onların üstün mevkiini sağlamaktır. Alt basamak olmasa üst basamak neye, kime öğünecek?

Konçılann bu içler acısı durumu bana oldum olasıya dokunmuştur. Kaldı ki, deste içinde hüküm süren bu derebeylik rejimini bugüne bugün İnsan Hakları Beyannamesi ile uzlaştırmaya da imkân yoktur. Nitekim, usta oyuncu geçindiğim sıralarda onlan paryalıktan kurtarıp eşitliğe kavuşturacak, böylece desteyi de iyi kötü çağımızın demokrasi gidişine uyduracak yeni oyunlar aradığım oldu. Hatta, öyle bir oyun bulayım ki diyordum, orada birliler asıl değerlerine indirilsin, beşliler kızları, dörtlüler oğlanları alabilsin, alay bu ya, ıca-bında bir kılkuuyruk üçlü, dört papazı birden sustaya durdurabilsin. Fakat olmuyor beyler. Aslarda o küçük dağlan ben yarattım diyen heybet, Papazlarda o bütün güvenini sakaldan, asadan, baltadan alan azamet varken, o güdük, o sümsük, o boynu bükük Konçinalar onlara bir türlü el kaldıramıyorlar. Sinmiş bir kere içlerine, alışkanlık deyin, çekingenlik deyin, aşağılık, daha doğrusu Konçinalık kompleksi deyin, yapamıyorlar işte, ellerinden gelmiyor.

Bunu anladığım günden beri yeni oyunlar aramaktan, eskilerini de oynamaktan vazgeçtim. Her kâğıda eşit değer tanıyan biricik oyun olduğu için şimdi yalnız Pasyans açıyorum.

12 Mart 1953

ABLAM

Eski bir stilo mu daha iyi yazar, yenisi mi? Neden kemanın çok çalınmışı daha makbul oluyor? Otomobilden anlayanlara sorun, size motorun ancak iki yüz - iki yüz elli kilometreden sonra açıldığını söyleyeceklerdir. İşte tıpkı bunun gibi kadınların da...

Yok, hayır; genç bir kadının portresine bu şekilde başlamak pek yakışık almayacak. Hem ben o tarihte böyle düşünmüş de olamam. Kadınlar üzerindeki stajı iki üç komşu kızını aşmayan toy bir delikanlıya otuz beş yaşının objektif görüşlerini mal etmeye kalkmak, olsa olsa İstanbul'un fethinde paraşütçü kıtaların rolünü araştırmak kabilinden bir anakronizm örneği olur.

Hikâyeye nerden gireceğimi hâlâ kestiremiyorum. Galiba yine en iyisi her şeyi başından alıp kronolojik sırayı takip etmek olacak.

Efendim, biz o sabah üç arkadaş Auguste Comte'tan bahsediyorduk. Bu kadın yalınayak önümüzden geçti. Dikkat buyurulsun: Vaka, üniversitenin avlusunda geçiyor. Kadın-erkek, genç-ihtiyar yaz kursları için gelmiş yüzlerce talebenin ortasında bir genç kadın iskarpinlerini, çoraplarını fırlatmış, yalınayak, bale kızları gibi, parmaklarının ucuna basa basa, güneşten kızmış taşların üzerinde su şıprıtısını andıran tatlı bir ses çıkara çıkara, dans eder gibi önümüzden geçiyor. Tabii derhal teşhisi koyduk: "Ya deli, ya Amerikalı!"

Fakat o etrafına metelik bile vermedi. Oyuk tabanlarını ve kırmızı topuklarını göstere göstere gitti.

yemyeşil İngiliz çimi döşeli tarhların üzerine oturuverdi.

Bizim henüz o tarihte ne Henry'den haberimiz vardı, ne de onunla tutuştuklan acayip bahisten... Pansiyon komşum Lothar:

"Kendine baktırmak için güzel usul doğrusu" dedi. Gözünü kadının kar beyazı bacaklarından alamayan Moissenet ise:

"Voila une femme, une vraie femelle"* diye kötü kötü soludu.

Ben kadının suratına bakakalmıştım. Tuhaf şey, çok tuhaf... Ben bu delişmen gözleri, bu havaya kalkık çilli burnu, bu alaycı ifade ile kapanan buram buram ihtiraslı dudakları nerde görmüş olabilirim?

Genç kadın bacaklarını teklifsizce serin çimlerin üzerine uzatıp arkadaşlarına seslendi:

"Hello boys, come on."

Ve Amerikalı oldukları her hallerinden belli, iki kızla üç delikanlı, avluyu geçip ortadaki çimlere çömeliverdiler.

Artık ondan sonra Auguste Comte'u kim takar. Sade bizim değil, avluyu dolduran bütün talebelerin de, eminim ki o gün için bütün konuşma konusunu bu kadın teşkil etti.

O günden sonra artık her hareketini takibe başladık. Neydi, nenin nesiydi, hangi millettendi, içinden çıkamıyorduk. Bir gün Amerikalılarla düşüp kalktığına bakarak onu Amerikalı sanıyor, bir başka gün Paris aksanı ile Fransızca konuştuğunu görerek teşhisimizde yanıldığımızı anlıyorduk. Çok mu güzeldi? Pek evet diyemeyeceğim. Ama belki de çok güzeldi. Muhakkak olan bir şey varsa, herkese benzemediği idi.

Ben o zamana kadar insan vücudundan çıkan radyoaktif şualar teorisini martaval diye dinlemiştim. Fakat bir kere onun baş döndüren rüzgârıyla sarsıldıktan sonra, bu teoriye inanmamak olamazdı. İnsan onun yanından geçerken sıcak bir radiatörün yanın-

* İşte bir kadın, tam bir dişi.

dan geçmişe dönüyordu. Normal hararetinin 37'nin çok üstünde olduğuna kalıbımı basarım.

Zamparalığı ile meşhur dostumuz Moissenet: "Bu kadınla tanışmak için ömrümün beş yılını vermeğe hazırım" diyor da başka bir şey demiyordu.

Onun bu kadar arzuladığı bu tanışma meğer bir gün bana, hem de ömrümün tek saniyesini feda etmeksizin, nasip olacaktı.

Bir cumartesi günü Menza'da* oturmuş yemek yiyordum. İçeri bu girdi. Nasılsa yalnızdı. Markasını verip büfeden peynirli bir sandviç, bir de limonata aldı, geldi tâ yanibaşımdaki masaya oturdu. Neden kendimize bakıldığını hissedince başka şeylerle meşgul görünmek isteriz. Sanki sırasıymış gibi ben de ciddi ciddi oturmuş, üst pencerenin renkli camlarından giren güneş ışığının masaya vuran mavi, yeşil, mor, kırmızı akislerini seyrediyorum. Fakat nafile... Ergeç göz göze geldik. Sanki bu anı bekliyormuş gibi gülümsedi:

"You'r a Turk, am't you?"**

Lokmam boğazımda kalmıştı. Yutkundum. Yarım yamalak İngilizcemle:

"Evet" dedim, "nerden bildiniz?"

"Çok ekmek yeyişinizden.

Laf. Yemeğe yeni başlamış bir adamın çok ekmek yediği nasıl anlaşılır. Şimdi düşünüyorum da, bunu yakamdaki Galatasaray rozetinden anlamış olmasını daha akla yakın buluyorum.

"Peki ama" demişim, "Siz Türklerin çok ekmek yediğini nerden biliyorsunuz?"

İşte o zaman katıksız bir İstanbul şivesi ile: "Ben de Türküm de ondan." demesin mi?

Ağzım açık kalmış, çatal elimden düşmüş, yeşil salatalar pantolonuma dökülmüş... –bunları sonradan, o günkü taklidimi yaptığı zaman öğrendim.–

* Talebe lokantası.
Siz Türksünüz, değil mi?

"İnanın doğru söylüyorum" diye güldü. Sonra kalktı, yanıma geldi, önümdeki gazeteyi çekerek: "İşte bakın inanmazsanız" diye rasgele bir manşeti okumağa başladı: "Numan Menemencioğlu'nun riyasetindeki Türk heyeti dün akşam Montrö'ye hareket etti."*

"Bırakın şimdi Menemencioğlu'nu" diye kestim. "Siz nasıl oluyor da..."

"Ne nasıl oluyor?"

"Şey... Öyle ya... Affedin, ne söyleyeceğimi şaşırtdım."

Hayretimden hoşlanmış görünüyordu:

"Türküm dedim ama," dedi. "Mazi sigası kullanmak daha doğru olacak"

"Şimdi değil misiniz?"

"Şimdilik Amerikalıyım."

"Ya sonra?"

"Kimbilir, sonra da belki Çinli olurum.

"Şakadan hoşlanıyorsunuz" dedim.

"Vallahi şaka değil" dedi. "Biz İstanbul'dan çıkalı tam on iki yıl oluyor."

"Peki sebep?"

"Anlasanıza a canım, sürüldük işte. –Bu kelimeyi öyle sevimli söylüyordu ki.–

"Yoksa, diye kekeledim, "yoksa siz Sultanlardan mısınız?"

Sinirli ve zoraki bir gülüşle güldü. Sonra her yeni Almanca öğrenen gibi, henüz bellediği bir tâbir kullanmanın heves ve acelesiyle:

"Gott sei dank, nicht"*** dedi.

"O halde?"

"Babam mabeynde idi. Kendi isteğimizle çıktık.

"Neyse olan olmuş... Bu Türklükten istifa etmenize sebep teşkil etmez... Siz istesenez..."

* Yıl 1936.

Şükürler olsun, değilim.

"Hayır," diye kesti. "İstemiyorum. Bu işe basit bir tabiiyet ilmühaberi zaviyesinden bakmak doğru olmaz. Bunun çok daha derin sebepleri var. Bu daha ziyade bir bünye, bir yaradılış meselesi. Bilmem anlatabiliyor muyum. Ben muayyen bir milletin ferdi olmak üzere yaratılmamışım." –Bu cümleye sonraları Gide'in bir eserinde de rastladım ya, o da başka bahis.– "Hayır, jeune homme, hayır hayır anlayamazsınız. Daha çok çocuksunuz çünkü..."

Ve biyografisini bir solukta anlatıverdiydi. Yok, pardon, hilâfım var. Bunu, o gün değil, galiba ertesi gece, hem de bir rıhtım gazinosunda, sigarasının dumanını havaya savurarak, arada bir gözlerini nehire vurmuş titrek ışıklara daldırarak, ağır ağır, o biraz pürüzlü, biraz da kısık, ama kendine çok yaraşan, samimi, yapmacıksız ve adam-sendeci sesiyle anlatmıştı. Fındıklı'da bir konakta başlayıp oradan Nice'e, Ceza-yir'e, Paris'e, oradan da New York tarikiyle Massechu-sett'e kadar uzanan macera dolu bir hayat. Biri Ceza-yirli, biri Fransız, biri Amerikalı üç koca... Âdeta bir Nilgün romanı... Verdiği tarihlere bakılırsa, yaşı otuz üç oluyordu. Yalan söylediğini zannetmem. Çünkü yaşından genç gösteriyordu. Henry dediği o kazık yutmuş oğlan kaynıymış meğer. Çok meşgul bir businessman olan kocası, sevgili kansını olimpiyatlara kendi getiremediğinden bu işe kardeşini memur etmiş. Onlar da Almanya'ya gelen her Amerikalı gibi bir kere Heidelberg'e uğramadan edememişler. Lisan kursunu filan pek alıp sattığı yokmuş. O eşsiz açık sözlülüğü ile:

"Maksat görmek, diyordu. "Görmüş olmak ve bahsi geçince bu hususta anlatacak birkaç sözü bulunabilmek."

Ertesi gün şehri gezmek için buluştuğumuzda Henry de beraberdi. Henry bütün Amerikalılar gibi çocuksu ve sentimental bir oğlan... Boynunda bir Leica, elinde bir Heidelberg rehberi, şehrin bütün tarihi anıtlarını metodik bir sıra dahilinde görmek istiyordu. O sabah Königstuhl, Heiliggeistkirche, Jesuitenkirche,

filan filan ziyaret edildi. Ve bu çeşit turistik ziyaretlerde âdet olduğu gibi, yemek de Zum Ritter'de yenildi. Bir ara nasıl oldu bilmem, mabeyincinin kızı damdan düşer gibi:

"Bilmezsiniz ne kadar sevdi sizi içim" dedi. "Bana birini, çok sevdiğim birini erkek kardeşimi hatırlatıyorsunuz. Sizin yanınızda iken kendimi onunla berabermişim sanıyorum. Âdeta bana abla demeyişinize şaşacağım geliyor. N'olur bana 'abla' desenize."

Hoppala, Men çi gûyem, tanburem çi gûyet...

"Tam yedi senedir görmedim onu" diye içini çekti. "O bizden daha vatansever çıktıydı. Ankara Lisesinde okuyor... Adı da sizinkine benzer zaten. Zavallı Halûkcuğum."

"Bırakın şimdi Halûk beyi" dedim. "İnanır mısınız, ben de sizi ilk gördüğüm günden beri birisine benzetiyorum ama kime benzettiğimi bir türlü çıkaramıyorum."

"Sahi mi?" diye doğruldu. "Allahaşkınıza söyleyin. Kime benziyorum?"

"Daha ilk gününden beri sizi çoktandır tanıyormuşum hissine kapıldım. Avluda yalınayak dolaştığınız günden beri."

"Anladım, dedi. "Türk olduğum içindir. İnsan kendi milletinden birini böyle yüzlerce yabancı içinde, bazan bakışından, yürüyüşünden, ne bileyim ben, âdeta havasından anlayıverir işte... Bir nevi *intuition*..."

"Hayır," dedim. "Sade bu değil. Sizi muayyen bir kimseye benzetmek istiyorum. Sanki evvelce çok görmüşüm, görüşmüşüz gibi bir his..."

"Tuhaf," dedi. "Cidden tuhaf. Yoksa ilk dünyaya geldiğimizde tanışmış olmayalım. Sahi siz ikinci gelişe inanır mısınız?"

Henry, konuşmamızdan bir şey anlamadığı için yavan yavan esniyor ve alenen bumunu kaşıtıyordu.

Nihayet dayanamadı:

"Hello boys, çıksak artık," dedi. "Manheime, National Theatre'a gitmeyecek mi idik?"

Ablamı ertesi günü üniversitede yine o mahut Amerikalı grubu ile buldum. Sırtında, kendi tâbiriyle şık ve san bir *Jaket*... Yarabbim kime benziyor bu kadın? Bir ara onların arasından koptu geldi:

"Bonjour Halûk," dedi. "Bakın size Halûk diyorum artık. Siz de bana..."

"Abla diyeceğim.. Peki olur ablacığım, dedim. "Biz iki hasretzedeyiz zaten. Vatan ve kardeş hasretini birbirimizde gideriyoruz. Hangi derse gireceksiniz?"

"Derse filan gireceğim yok," dedi. "Henry tutturmuş; Neckargemgündt'de bir Yunan meyhanesi mi varmış ne?"

O sırada ders zili çalmıştı.

"Var," dedim. "Fakat gün kıtlığına kıran mı girdi. Gelin benlen beraber, sizi çok enteresan bir derse sokacağım."

Ve ablamı âdeta zorla sanat tarihi anfisine soktum. Karanlık salonda yer alır almaz:

"Şu Henry denen herifi başınızdan savamaz mısınız?" diye yalvardım. Birden irkildi. Karanlıkta olmamıza rağmen, gözlerini iri iri açıp yüzüme baktığını hissediyordum.

"Çocuk, çocuk," dedi. "Çocuk diyorum da inan mıyorsun."

Ve buna rağmen ders boyunca elini çocuğun elinden kaçırmadı.

Elektrikler yanınca yüzüne baktım. Bir elektrik de sanki benim zihnimde yanmıştı. Elimde olmadan:

"Buldum, diye mırıldanmışım. Evet, tamam. Ta kendisi. Evde temiz mendillerimi koyduğum eski bir şekerleme kutusu vardı. İşte bu kadın, tıptı tıpına onun kapağındaki resme benziyordu.

"Neyi buldunuz, kuzum. Merak ettim.

"Neyi mi?" diye yutkundum. "Sizi... beni... yaşa-

makta olduğumuzu... hayatın güzel olduğunu... kuşların güzel öttüklerini... çiçeklerin..."

"Yalan," dedi. "Yalan olduğunu derhal anladım işte... Neden mi? Gözlerinizden. Siz başka şey düşünüp başka şey söylemeyi henüz beceremiyorsunuz. Neyi buldunuz? Ölümü öpün söylemezseniz..."

Çaresiz söyledim.. Güldü. Kahkahalarla güldü. Başını geri atıp gerdanını olanca beyazlığı ile göstereyerek sarsıla sarsıla güldü.

"Ay çok hoş vallahi, diyordu. "Çok çok hoş. Nerde bu şekerleme kutusu kuzum?"

"Pansiyonda. İçinde temiz mendillerim var."

"Derhal göreceğim onu," dedi. "Hemen şimdi."

Sınıftan çıktık. Henry'ye görünmemek için arka kapıdan sıvışıp tramvaya atladık. Pansiyona geldik. Eve asla kadın ziyaretçi sokmayan Frau Keller bizi merdivende çatık kaşla karşıladı. Güç hal ile dert anlattık. Kapı açık kalmak şartıyla yarım saatlik bir misafirliğe lütfen rıza gösterdi. Yukarı çıktık. Kutuyu çıkardım. Bal rengi gözlerini açarak dikkatle baktı baktı. Sonra aynanın karşısına gidip kendine baktı. "Hayret," diyordu. "Cidden hayret. Bu kadar olur yani."

İkide bir, yüz kiloluk bir ikaz sembolü gibi dışarda dolaşan, gelip gelip kapıdan içerisini gözetleyen pansiyoncu karıya boş vererek biraz daha oturduk. Aile resimlerini, İstanbul gazetelerini karıştırdık, ayrılırken:

"Demek böyle jeune homme, diyordu. "Demek bilmeyerek tanışmışız."

Ablam ertesi gün, ilk plan gereğince Berlin'e hareket etse de, iş burada tadında bitse ya. Hayır... Olacağı varmış işte... Register Mark* meselesi yüzünden bankanın havaleyi on gün geciktirmesi kaderde yazılı imiş...

* Almanya'da bloke edilen ecnebi sermayeye mukabil turistlere verilen ucuz Mark.

Bu aksilik çıkmasa idi onunla olan samimiyetimiz –ilk peşrevler bir yana– abla, kardeş sınırlarını asla aşmayan normal bir seyir takip etmiş olacaktı. Fakat dediğim gibi; işe şeytanın karışması mukaddermiş. Şu da var ki, bunda tesadüflerin olduğu kadar, Henry'nin de kusuru oldu. Bakınız neden: Ben o güne kadar birtakım dürüst düşüncelerle ablamı bir kere olsun otelinde ziyaret etmiş değildim. O gece sinema dönüşü şöyle bir hatırını sormak isteyişim tamamen rasgele oldu. Ben Henry'nin orada olmadığını katiyen bilmiyordum. Hatta onların birbirine geçilen odalarda yattıklarından da haberim yoktu. Nihayet aynı ailedendirler, orası bizi ilgilendirmez...

Ablam beni tiril tiril bir kimono ile karşıladı. Bütün elektrikleri söndürmüş, yalnız baş ucundaki abajuru açık bırakmıştı. Eşikte duraladığımı görünce:

"Girin içeri" dedi. "Henry nereye gitti biliyor musunuz? Kırk yıl düşünseniz aklınıza gelmez: *Vomitorium'a** evet *Vomitorium'a*. Orada kusmalıymış bir kere. Ben böyle zıpır adam görmedim ömrümde."

Ablamda bir futbol maçı için hevesle soyunmuş, hazırlanmış, fakat karşı taraf sahaya çıkmayınca kuru lu kalmış bir sporcu huzursuzluğu vardı.

"Gelin yanıma" dedi.

Koltuğuna oturdu. Bacak bacak üstüne atarken dizlerinin birbirine sürtünüşünden çıkan tatlı hışırtı beni bir kat daha sersemletti.

"Bilir misiniz bazan kendimi ne kadar yalnız hissediyorum," dedi. "Böyle anlarda İstanbul geliyor gözümün önüne. Fındıklı'daki konak, Çamlıca'daki köşkün bahçesi. Üvez ağaçları, taflanlar... Dalına salıncak kurduğum ihtiyar çınar. Bütün çocukluğumun geçtiği yerler. Hele akşamları bir poyraz çıkar Karadeniz'den, kekik kokulu, serin..."

Tam o sırada yukarı yukarı kıvrık kirpiklerinin ucunda inci gibi bir yaş parlamaz mı? Ben oldum bittim ağlamaya dayanamam.

* Tarihi kusma mahalli.

"Çok talihsiz insanım ben," diye inliyordu. "Çok ama çok, çok."

Öpsem mi dersin? Öpmek lâzım galiba... Kardeşlik, vatandaşlık, insanlık, an, durum, dekor, her şey bunu icap ettiriyor. Tam ben böyle düşünürken üzgün gözlerini kaldınp ıslak ıslak bana baktı. Ve işte o anda, tövbeler olsun, abla-kardeş, kızılbaşlar gibi sarmaş dolaş oluverdik.

Biraz sonra birbirimizden kopabildiğimiz zaman ikimiz de tuhaf tuhaf soluyorduk. Yurt sevgisi, kardeş şefkati ile filan pek ilişiği olmayan bir soluyuş...

İşte, o anda havsalamın almadığı bir şey oldu. Ablam birden arkasını dönüp:

"Gidin, diye bağırdı. "Gidin, gidin. İstemiyorum, derhal gidin buradan... Anlıyor musunuz?"

İlkin, bunu, mise en scène icabı bir numara, bir kapris sanacak oldum. Fakat ablam şimdi yüzükoyun yatağa kapanmış, hıçkıra hıçkıra, yastıkların sinirli parmakları ile didikleye didikleye sahiden ağlıyordu. Bütün rimellerini silip götüren bir gözyaşı sağnağı içinde:

"Neden yaptınız bunu çılgın çocuk?" diye inledi. "Gidin buradan, hemen, derhal. Gidin diyorum size."

Ben sersem, ben budala, ben mankafa işte ancak o zaman anlayabildim ki, onun indinde, hiç, ama hiç bir vakit, ben, ben olamamışım. Ben onun gözünde sadece ve sadece kardeşiyim. Halûk'um, Halûk'u hatırlatan bir sembolden, boş bir kalıptan fazla bir şey değilim. İçimde tuhaf bir eziklik duyuyordum. Bir çöküntü, bir boşluk... Koşup koşup da treni kaçırmış olanların utançla karışık o acayip öfkesi...

Derhal kapıyı vurup çıkmakla, kalıp onu yatıştırmak şıkları arasında bocalarken Henry çıkageldi. Kendini bilmeyecek kadar içmişti. *Vomitorium*'da boşaltmadıklarının gerisini küvette tamamladı. Sonra elbise ile gitti, ablamın yatağında sızdı. Bana da kös kös pansiyonun yolunu tutmak düştü.

Biz Türkler bu hususlarda hiç de realist olamıyo-

ruz vesselâm. Lüzumsuz bir onur duygumuz var, elimizi kolumuzu bağıyor. Halbuki ısrar edebilirdim, ısrar eder muvaffak da olabilirdim. Fakat dedim ya, serde toyluk vardı. Fırsatları kaçırmak ve kaçan fırsatların arkasından hayıflanmak o yaşların icaplarındandır.

Ablamı son hafta içinde bir kere olsun aramadım. Bu zaman içinde yeni yeni ahbaplar edindiğini, hatta Moissenet ile dahi tanışıp samimiyeti pek ileri götürdüğünü bizzat bu hergelenin ağzından öğrendim. Sözün kısası, giderayak işi o derece civıttı, kepazeliği o merteye açığa döktü ki, yaptıklarından sanki sahici ablammış gibi ben utanmağa başladım. İlk zamanlar bizi beraber görüp de manalı manalı göz kırpmış olanların şimdi yüzüne bakamaz olmuşum. Hele, Türk olmadıkları, kardeşini de hatırlatmadıkları için, en fazla müsaadeye mazhar devlet muamelesi gören o itoğlu itleri elime geçirsem bir kaşık suda boğacaktım. Hani mahallenizden bir kıza, başka mahallenin oğlanları dandanır da nasıl bir horozlaşır, maraza ararsınız, öyle bir hal.

Öyle ki, Moissenet koluma girip de zorla sürüklemese, inan olsun, perona uğurlamaya bile gitmeyecektim.

Geçiricileri arasında bizden başka, üniversitenin parlayan siyah saçlı İspanyolca lektörü, hiç tanımadığımız yakışıklı bir Alman, bir de atlet yapılı Macar delikanlısı vardı.

Ablamla Henry, trenin kalkmasına iki dakika kala, koşa koşa geldiler. Henry hemen çıkıp valizleri kompartımana yerleştirdi. Ablam bir müddet peronda hayranları ile şakalaştı. Bu arada benim hâlâ dargın ve somurtuk durduğumu görünce çenemi gıdıkladıyıp:

*"Keep smile baby"** diye takıldı da...

Sonra kampana çaldı. Düdük öttü. Tren yavaş yavaş hareket etti.

Mabeyincinin kızı beyaz eldivenli elini, eşi ancak filmlerde görülen zarif bir hareketle sallayarak pence-
reden:

"Adieu und vergisst mich nicht" diye sesleni-
yordu.

"Of course not" diye Moissenet hepimiz namı-
na teminat verdi.

Elin gâvurlarına olanca cömertliği gösterdiği hal-
de, hasretzede bir vatandaşını böyle boynu bükük bı-
rakan ve görünüşe göre de bundan sadık bir zevk alan
bu Messalina ruhlu kadını unutmama hiç imkân mı
vardı? Kaldı ki mendil kutusunun kapağındaki resim
onu her gün bana hatırlatıyordu.

Fakat asıl Moissenet'ye öyle silinmez bir hatıra bı-
raktı ki, oğlan onu aylar boyu bir gün olsun dilinden
düşürmedi.

Malûmu-âliniz, o tarihte penisilin de henüz
keşfolunmamıştı.

Tanınmış bir Alman şarkısının güftesi: "Hoşçakalın ve beni
unutmayın."

"Elbette unutmayacağız."

ATATÜRK GALATASARAY'DA

Ya sekizde ya dokuzda idik. Demek ki otuz, otuz bire rastlıyor. Mektepte bir telâş, bir kıyamet. Taş tablolar boyanıyor, yıkık yerler sıvanıyor. Meğer Gazi Paşa gelecekmiş. İdare her sınıfa Âfet Hanımın, baskısı henüz bitmemiş Yurt Bilgisi kitabından üçer nüsha dağıttı. Talebeler kımlanıyor: "Ah bir bizim sınıfa girse." Hocalar başka gûna: "Allah vere bizimkine girmese."

Tanrı eksik etmesin, gerçi Galatasaray'ın her sınıfında daima üç-dört ekâbir-zade bulunur ama, ne de olsa en şanslı sayılan sınıflar yine Kâzım Paşanın, Rahmetli Cevat Abbas'ın ve Nuri Conker'in mahdumlarının bulunduğu sınıflardı. İdare de zaten dikkatini daha çok bu sınıflar üzerinde toplamış bulunuyordu.

Bununla beraber biz de pek ümitsiz değildik. Ancak ne var ki, biz ekâbir çocuklarına değil de, Fransız hocamız M. Martin'in övünmelerine bel bağlıyorduk. M. Martin -sözüne inanmak gerekirse- Gazi Paşa'ya üç ay kadar hususi ders vermişti. Buna dayanarak da, mektebe geldiği takdirde, Paşa'nın onu ezip geçemeyeceğine bizi inandırmıştı. Bu inançla tuttu, üç günün içinde, ders verdiği üç şubeye de "La Pipe Turque" adlı parçayı, noktasına, virgülüne, hatta noktalı virgülüne kadar ezberletti. Atatük girince bizi bu parça üzerinde *analyse gramaticale* yaparken bulmalı idi. Artık koridorda ufak bir gürültü olsa, hemen hocanın ikazı ile, evelden işaretlediğimiz La pipe Turque sayfasını açıp alesta bekliyorduk.

Böyle, geldi geliyor çarpıntısı ile geçen bir haftanın sonunda, Atatürk gerçekten mektebe geliverdi.

Fakat aksiliğe bakın ki o gün M. Martin'in bize dersi yoktu. Biz o sırada "Malûmatı vataniye" dersinden yazılı yoklama oluyorduk. Atatürk'ün gelişini göremedik ama, koridorlardaki telaştan meseleyi anladık. Artık, al gözünü sınıfın koridora bakan camekânlarından alabilirsen. Atatürk'ün geldiği anlaşılınca ihtiyatlı hocamız, heyecanlanıp da şaşımayalım diye, ayaküstü, bize sorduğu suallerin cevaplarını da anlatıverdi. Sorduğu sualler şunlardı: 1- Bütçe nasıl yapılır? 2- Vasıtalı vergiler. Biz bütçenin nasıl yapılacağını da, vasıtalı vergilerin ne şekilde toplanacağını da zaten az buçuk biliyorduk. Hoca bir kere daha tazeleyince harıl harıl yazmağa koyulduk.

Hiç unutmam, yanımdaki sırada, şimdi büyük mevki sahibi olduğu için ismini vermediği doğru bulmadığım bir arkadaşımız oturuyordu. Mektep sıralarında kopya yapmayan insan var mıdır; ama her şeyin bir derecesi, bir hududu olur. Bu çocukcağız ise, kopya yapmayı bir nevi hastalık haline getirmişti. Nasıl anlayayım bilmem ki, bundan âdeta amatörce bir zevk alırdı. En bildiği derste bile kopya çeker, çekemezse hasta olur, deliye döner, bir hafta çaresi bulunmazdı. Öyle ki "Al evlâdım şu evrakı, adını, ananın babanın adını, doğduğun yeri, tarihi dolduruver" deseler, bunu bile gizlice nüfus kâğıdını çıkarıp kopya etmeden dolduramazdı. Şimdi hoca, hazır, cevapları anlatmış... Üstelik de Atatürk ha geldi ha gelecek... o durumda bile kitabı kucağına açmış, bildiğini okuyordu. Kimbilir belki de mahsus yapıyordu. İleride "Ben Atatürk'ün huzurunda bile kopya yapmış adamım" diye böbürlenebilmek için...

İşte kafile o sırada koridorda göründü. Yirmi, yirmi beş kişi kadardılar. Atatürk önde, ortada, yanında müdür... Refakatindeki mutat zevatla öbür idarecilerse iki adım geriden geliyorlar. Atatürk sigara içiyordu. Hani çok sigara içilen sinema salonlarında makinenin perdeye yönelmiş ışığı nasıl mavimtrak bir hüzme halini alır, Atatürk'ün burnundan koyuverdiği iki uzun du-

man yolu da koridorun güneşli kısmında tıpkı öyle parlıyor.

Kafile bir an duraladı. Sonra sınıfın kapısı ardına kadar açılarak önde Atatürk, arkasında *mutat zevat* içeri girdiler. O anda komuta almış bir bölük asker gibi rap diye ayağa kalkıp dimdik hazırol vaziyetinde durduk. –O yaştaki çocuklar böyle askerce hareketlere ne kadar teşnedirler.– Biz rap diye kalkınca, sonradan büyük mevki sahibi olan arkadaşımızın kucağındaki kitap da pat diye yere düşüverdi. Çocuğun yüzü ibik gibi kızardı. Bereket, o telâşa kimse işin farkına varmadı.

Atatürk bize "Oturun," dedi. Yok, hayır bize değil de hocamıza "Otursunlar efendim." dedi. Hoca da bize dönüp: "Oturun," dedi.

Biz de oturduk. Hocamız şimdi, öyle pek aşırı değil, tam kararında eğilmiş, efendi efendi kendini tanıtıyordu:

"Bendeniz malûmatı vataniye muallimi H. . .

Halbuki rahmetli aynı zamanda İstanbul'un Maarif Müdürü de olurdu. Niye Maarif Müdürü olduğunu söylemedi de kendini sadece mulûmatı vataniye muallimi olarak eksik tanıttı diye doğrusu hayret ettik. Maarif Müdürü olduğunu söylese herhalde Atatürk kendisini daha bir mühimserdi. Her neyse...

Atatürk, hocaya:

"Dersi kitaptan mı takip ediyorlar, yoksa takrir-den mi?" diye sordu.

Müdürle hoca ikisi birden:

"Kitaptan," diye atıldılar. Ve Atatürk'e "Hangi kitaptan" diye sormaya vakit bırakmadan, tetikte bekleyen sınıfın birincisi 140 Mahmut efendiden, bir hafta evvel sınıflara dağıtılan ve sayfaları bile doğru dürüst açılmamış Âfet Hanımın mahut kitabını istediler. Atatürk, uzatılan kitabın kabına şöyle bir göz atıp, "Çok güzel," buyurdular.

Maazallah, birimize, kitaptan rasgele bir şey soracak olsa, yandıığımız gündü. Bereket sormadı. Zaten

durumun vehametini sezen müdürle hoca, işi gürültüye boğmak için Atatürk'e müfredat programına dair bir şeyler anlatmaya başladılar.

Atatürk'e bakıyorum, resimlerinde sık sık gördüğümüz pozlarından birinde: Sol elinin iki parmağını üst yelek cebine takmış, başı hafif öne eğik, çatık kaşları ve o meşhur bakışıyla gözünün üstünden müdüre bakarak anlattıklarını dinliyor.

Biz Şarklılar neden ille her şeyi büyütüp efsaneleştiririz. Akli başında insanlardan duymuştum:

"Bakılamıyor efendim, diyorlardı. "İmkânı yok gözlerine bakılamıyor. Çenesine kadar hadi neyse ne ama, başınızı daha yukarı kaldırdınız mı, gözleriniz iki kuvvetli projektörle karşılaşmış gibi kamaşıyor, çarpılıp sersemliyor, bir şeyler oluyorsunuz." Ben bunu duydum ya, şimdi korkudan başımı kaldırıp da yüzüne bakamıyorum. Bütün görebildiğim: Saatinin kösteği, yeleği, sol elinin yelek cebine dalmış iki parmağı, kollalı devrik yakası, hadi bilemediniz biraz da çenesinin ucu... Hepsi bu kadar. Ama çocukluk işte, şeytan dürttü. Ya herrü ya merrü deyip birden daha yukarı bakıverdim. A, ne kamaşma ne çarpılma, işte pekâlâ bakılabiliyordu. Hatta müdür de bakabiliyordu. Hoca da bakabiliyordu.

Gerçi projektör, şimşek filan edebiyat ama, şunu söylemeli ki, bu bakış pek öyle herkesin bakışına da benzemiyordu. Bu gözler bir yere bakıyor ama baktığı şeyden çok daha gerileri çok daha derinleri görüyor gibi idiler.

O gün, orada, onun karşısında çocuk kafamın koyduğu ilk teşhis şu oldu: Bu gözlerden hiç bir şey kaçmaz arkadaşlar. Bu adam kandırılmaz, aldatılmaz. Bu adam mugalataya, laf cambazlığına pabuç bırakmaz. Bu adam, bilmek için öğrenmiş olmaya ihtiyacı olmayan, bildiğini bilen, bilmediğini de şıp diye sezen bambaşka bir insandır.

Ona bir şey anlatmak, izahat vermeye kalkmak fuzulidir, manasızdır, saygısızlık, haddini bilmezliktir.

Müdürle hocanın şimdi onun karşısında bu kadar gülünç görünmeleri işte bundandır. Onun kimseyi dinlemeye ihtiyacı yoktur. O, söylenecekleri, sade söylenecekleri değil, belki üç gün, beş hafta, sekiz sene evvel söylenmiş olanları da tahmin etmekte ve her şey onun tahmini gibi çıkmaktadır. Nitekim işte bugün burada malûmatı vataniye dersinden yazılı yoklama yapılacağını, hocanın şu su suları sormuş olacağını, o içeri girerken çocukların rap diye ayağa kalkacaklarını, içlerinden birinin kucağındaki kitabı düşürüp kulaklarına kadar kızaracağını, kendisine, sayfaları bile açılmamış bir kitabın, işte bu okutuluyor, diye yutturulmak isteneceğini, daha sabahleyin, buraya gelmeden, Sarayın merdivenlerini inerken bilmekte idi. Böyle bir insanın hayatında hiç bir sürpriz olamazdı beyler Yaşamak, onun için, sadece, tahminlerinin doğru çıkışını idrâk etmek demektir.

Evet, her şeyi, kimin hangi durumda ne söyleyeceğini evvelden biliyor, yine de işte, ayıp olmasın diye, âdet yerini bulsun diye, karşısındakini dinler görünüyordu. Ama ne yapsa, ne etse, bu anlattığım ifadeyi yüzünden silemiyordu. Şimdi müdürü dinlerken de bu gözler, bu biraz bezgince çatılmış gür kaşlar ve hele bu, alaycı bir kıvrımı güç zapt eder hissini veren, ince dudaklar:

"Anlat bakalım küçük adam," der gibiydiler. "Sen bana müfredat programına dair bir şeyler anlatıyorsun ama, ben senin sesinden, sözlerinden nasıl bir adam olduğunu, hangi semtte oturduğunu, Kâtip Çelebi'yi, turuncu rengi, fasulye pilâkisini, nargileyi sevip sevmediğini, kahveyi orta şekerli mi yoksa sade mi içtiğini anlayabilirim."

Evet, çocuk kafamın onun hakkındaki ilk teşhisi işte bu oldu.

Burada şöyle bir sual akla gelebilir: Peki, mademki Atatürk her baktığı insanın ciğerini dahi okuyordu, nasıl olup da etrafını saran mideci dalkavukların ikiyüzlülüğünü anlayamıyordu.

Bu sorunun cevabı zihnimi sonraları da bir hayli kurcalayıp durmuştur. Bana kalırsa, Atatürk, hiç bir zaman onların oyununa kanmış değildi. Bence, onlara bile bile yüz venmesinin tek sebebi, evet tek sebebi... sadece biraz gülüp eğlenmek ihtiyacından ileri geliyordu. Zira dünyada hiç bir şey, karşısındakini kandıracağını sanan bir budalanın sevinci kadar komik değildir.

Bu, acizâne, bendenizin bulduğum, uydurduğum bir izah şekli. Beğenmeyen kabul etmez.

Atatürk, böyle müdürle, hocayla konuşurken, maiyetindeki mutad zevat da emir kulları gibi hareketsiz durmamış olmak, başlarına buyruk kişiler olduklarını göstermek ister gibi harekete geçtiler. Kimi yanındaki. çocuklar arasında seçtiği baldızının oğlunu gösteriyor. kimi ön sıralardaki talebelerle konuşup laf kıtlığında beylik sualler soruyordu. Rahmetli Recep Peker de, benim sıramın yanına rastlamıştı.

"Ne dersi bakayım bu? dedi.

"Malûmatı vataniye efendim.

"Vatani malûmat, yahut daha iyisi, vatan malûmatı desen olmaz mı?"

"Olur efendim.

O tarihlerde öz dil cereyanı malûmatı vataniyeyi vatan malûmatı yapmaktan ileri geçemiyordu. Yurt Bilgisi, çok daha ileri bir merhalenin eseridir. Malûmatı vataniye, bugün kulağa ne kadar yayık ve ukâlâca geliyor değil mi?

Peker:

"Eee?" dedi. "Sen neye yazmıyorsun?"

Yaznama imkân yoktu, çünkü rahmetlinin göbeği sıranın gömme mürekkep hokkasını yarı yarıya kapıyordu.

"Düşünüyorum efendim, dedim. "Yazacaklanımı toparlıyorum."

Yüzüme inanmamış gözlerle baktı:

"Şuna çalışmadım, bilmiyorum desene." dedi.

"Çalıştım efendim, dedim. "Ama ikinci sual insanı biraz düşündürüyor da..."

"İyi ya, hadi düşün bakalım.

O sırada yine nasıl oldu, kim işaret etti anlamadan sınıfın kapısı ardına kadar açıldı. Tekrar ayağa kalkma, reverans. Atatürk ve yanındakiler sınıftan ayrıldılar. Onlar gidince alınındaki teri silen hocamız: "Siz de bana da çok çok geçmiş olsun çocuklar" diye iskemesine yığıldı.

Sonradan başkalarından duyuyoruz; Atatürk bizden ayrılınca öbür sınıflara da girmiş. Fakat onlar bizim gibi önceden mise en scène yapıp hazırlanamadıklarından gafil avlanmışlar. Onuncu sınıfta M.Dellou'nun matematik dersi vamiş. -Atatürk'ün Mektebi Harbiyede sınıfının riyaziye birincisi olduğu tarih kitaplarında bile yazılıdır.- Tabii içeri girmiş. Hocaya talebelerden birini kaldırmasını söylemiş. Hoca da tabii sınıfın birincisini kaldırmış. Ona rağmen çocuk bir şaşır-sın, bir bocalasın. İki meçhullü basit bir discussion'un içine dalmış, çıkamaz da çıkamazmış: "Madem x , y 'den büyüktür" dermiş. "O halde y , x 'den küçüktür."

M. Dellou:

"Voyons, Monsieur Bülent," dermiş. "Voyons, voyons. Il ne s'agit pas de ça. Tenez: Si x tend vers zero, y tendra vers l'infini. N'est-ce pas?"

Ama çocuk hiç orali olmazmış. Bir kere bozuk plak gibi takıldı ya, döner döner bildiğini okurmuş:

Si $x > y$

alors $y < x$

Dedim ya, rahmetli anlayışlı adamdı. Bakmış, bunlardan bir iş çıkacağı yok. ısrar etse, "Durun yahu, bu ne biçim discussion. Al şu tebeşiri eline oğlum, yaz bakalım, diye işe karışacak olsa, hoca ile talebe orada ortaklaşa, Einstein'inkilere taş çıkartan çok daha acayip formüller yumurtlayacaklar. Usulca oradan ayrılmış. Doğru büyük resim salonuna. Resim salonunda, resim hocası ortaya bir araba modeli komuş.

çocuklara resim yaptırmış. Tarih kitapları Atatürk'ün resme merakı olup olmadığını pek yazmıyorlar ama, herhalde yine meraklı olmalı ki, bir bir talebenin yaptığı resimlere bakmış. Sonra oradan da ayrılmış. Çocuklar anlatıyor; o çıktıktan sonra resim hocasına bir hal olmuş; ordan oraya gider, "Maruzatım vardı, bak gördün mü, söyleyemedim işte," diye; kendi kendine dövünür dururmuş. Meğer maarif hizmetine girili otuz altı yılı doldurduğu halde bir tarih yanlışı dolayısıyla hizmet süresi vekâletteki künyesinde otuz üç sene olarak görünüyor, bundan ötürü de emsali bir üst derece maaş aldığı halde zavallı resim hocamız mağdur duruma düşmüş bulunuyormuş. Atatürk'ün mektebe geleceğini duydu ya, kendi kendine tasarlar dururmuş: Paşa hazretleri sınıfımı teşrif buyururlarsa, bir punduna getirip durumumu açayım, diye... İhtimal kaç gece yatağında uzun uzun düşünmüş, ilkin şöyle girişirim, arkasını şöyle getiririm diye uygun cümleler bile hazırlayıp ezberlemiştir. Fakat, işte onu karşısında görünce nutku tutulmuş. Nutku da tutulmuş değil de, hepsi, her şey, vekâletteki künyesi, emsalinden bir derece eksik aldığı maaşı sırf aklından uçurmuş. Şimdi o gittikten sonra parmaklarını kırar, "Oldu mu olanlar, maruzatım vardı, söyleyemedim," diye çırpınıp dururmuş.

Bunu duyunca bizim vatani malûmat hocası bir kat daha gözümüze girdi. Beğendik doğrusu. Neme lâzım, adamcağız hiç falso vermedi, fırsat bu fırsat de-yip şahsi işlerini açmağa yeltenmedi. Ama pekâlâ Maarif Müdürü olduğunu söyleyebilirdi. Söylemeliydi de.

Resim sınıfından sonra bir iki sınıfa daha girip çıkan Atatürk, maiyetindeki mutat zevatla birlikte bir müddet müdür odasında istirahat buyurmuş.*

Atatürk'ün kahve içtiği fincanı müdür, hemen o gün yıkatıp Galatasaray müzesine kaldırttı idi. Bir sonraki müdür, daha akıllı davranmış. Atatürk ikinci defa mektebe geldiğinde, fincanını yıkatmadan müzeye koydurmuş. Biri telveli, öbürü yıkanmış bu iki fincan öyle sanıyorum ki hâlâ müzededirler.

Atatürk'e giderayak orada bir de resim imzalatmışlar.* Bu işler de bitince oradan ayrılmış.

Atatürk'ün müdür odasından çıkması ile iki ateşli muallim muavininin odaya dalıp onun tablada söndürdüğü izmarite saldırmaları bir olmuş. "Paşanın izmaritini sen içeceksin, ben içeceğim." Siz sevginin derecesine bakın. Nihayet ucunu ateşlemişler. Bir nefes biri çekermiş, bir nefes öbürü. Onun içtiği sigaradan nefes çeken insanın hiç değilse onun dehasından az buçuk bir şeyler alması, o iki genç muallim muavininin bugün en azdan vekil filan olmaları beklenirdi değil mi? Ne gezer. Vekilliği geçtik, milletvekili bile olamadılar. Biri, belediyede şube müdürüdür, öbürü gümrük komisyoncusu...

Biz yine Atamıza dönelim. Atatürk mektepten ayrılmak üzere iken paydos trampeti çaldığından hepimiz bahçeye boşandık. Rahmetli, maiyetindeki mutavvaf zevata bir şeyler söyledikten sonra talebe kalabalığının ortasına dalıverdi. O, tek başına, ortamızda, maiyetindeki zevat ise geride, çok geride, mektebin iki kanadı da açılmış cümle kapısına doğru yürümeğe başladık. Atatürk, yüzünü daha iyi görebilmek için yengeç gibi yampiri yampiri hatta gerisin geri yürüyen bir sürü çocuğun arasında, iki eli ceketinin iki yan cebinde, gururlu ve gülümser ilerliyordu.

Büyük kapının önüne binlerce meraklı birikmişti. El ele vermiş polisler kaldırımlardan taşan halk kitlesini zor zaptediyorlardı. Karşı apartmanların her bir penceresinde, ben diyeyim, on, siz deyin yirmi baş.

Atatürk görününce bir alkıştır koptu. Aklımıza gelmiş gibi biz de onlara uyduk. Atatürk bu alkışlar arasında otomobiline bindi. Otomobil, motosikletli polislerin ortasında harekete geçti. Kendilerine güçlkle yol açan mutavvaf zevat da onun peşi sıra otomobilleriyle uzaklaştılar. Bizlere de tırıs tırıs geri dönmek düştü.

Akşam, etütte yoklama yapılırca, o kargaşalıkta iki açık göz arkadaşımızın neharilere karışıp mektepten

* Sonra çoğaltılıp bütün sınıflara dağıtılan "Galatasaray'a" ithafiyeli bir portre, bugün de mektebin bütün odalarını süsler.

kaçtıkları anlaşıldı. Geçmiş zaman, kendilerine idarece bir ceza verildi mi idi, pek hatırlamıyorum. Galiba, bu tarihi günün yüzüsuyu hürmetine, Beyoğlu'nda sürtüp durdukları yanlarına kâr kaldı idi.

E, artık o kadar da olmasın mı?

9.11.1952

FRAULEIN HAUBOLD'UN KEDİSİ

Frau Keller'in pansiyona dişi ziyaretçi kabul etmeyişini bir nevi otarşi siyaseti sayarsak, aynı çeşit bir benzetişin kolaylığına sığınarak Ströhlelere de pekâlâ Adam Smithci diyebiliriz. Burada öylesine bir liberalizm havası eserdi ki, kim kime dum duma... En geniş manasıyle, "Laisser faire, laisser passer." Ama mezhepleri genişti de ondan mı? Haşa. İkinci ev sahiplerim çok namuslu, çok rabitalı insanlardı. Ben şuna dikkat etmişimdir ki, en kuşkulu insanlar çoğu zaman en kötü niyetliler arasından çıkıyor. Yüreği temiz olan, başkalarının gıllı gışlı olabileceğini kolay kolay aklına getiremez.

İlk pansiyoncum, kendi zaten malın gözü olduğu için, on parmağında on kara, herkese de en olmadık lekeleri bulaştırmak için fırsat kollardı. Mektup getiren hizmetçi kız kazara odamda biraz kalacak olsa ossat içerde seksen beş milyon Alman nüfusuna bir kişi daha eklemek için ortaklaşa faaliyette bulunduğumuza hükmeder. Akli fikri hep böyle şeylerde. "Olur olur" der kendi aklınca. Hele Hitler her yeni doğacak çocuk başına özel prim de adamışken...

Ströhlelerde hiç değilse bu töhmetlerden kurtulduk. Aslında ev halkı (bir tekini ayıracak olursak) Keller'in pansiyonundakilere kıyasla daha efendi, daha akli başında kimselerdi. En alt katta bir iktisat profesörü oturuyordu. Orta katta ev sahipleri, bir Bulgar talebe ve ben... Dam katında ise belediye kütüphanesinde çalışan kakavan bir kadınla, yukarı parantezde ima edilen Fraulein Haubold... ve kedisi.

Adını böyle bir yazıya başlık olarak veren bir kedinin, hiç değilse, Edgar Poe'nın hikâyelerindeki gibi, normal-üstü, uğursuz, esrarengiz bir yaratık olması gerekir, değil mi? Hayır; Fraulein Haubold'ün kedisi bir kedi ne kadar normal olabilirse o kadar normal, hiç bir özelliği olmayan, kendi halinde, gösterişsiz, kıl kuyruk bir kedi idi. Hatta mecbur olmadıkça miyavlamazdı bile.. Adı da Dropsi idi. Dropsi, yanlış hatırlamıyorsam, Sırpçada Pamuğum, Yumağım filan manasına geliyormuş. "Dropsi'nin hiç bir özelliği yoktu" dedik ama, bir gözü sarı, öbürü mavi idi. Bundan ötürü de bana İstanbul'daki komşumuzun kedisini hatırlatırdı. Komşumuzun kızı kedisinin üzerine titrerdi. Ben de komşumuzun kızına tutkun olduğumdan kedisini seviyor görünmek zorunda kalırdım. Zavallıyı bir gün tren çiğnediydi de kızcağız haftalarca yasını tuttu idi. Hatta hiç unutmam, kedinin çiğnenişinin üçüncü günü sinemaya gittiğim için bana içerlemiş, "Sen zaten hissiz, taş yürekli çocuğun birisin" diye küsüp aylarca konuşmamıştı. Neyse, bu lâzım değil... Diyeceğim, Dropsi, işte böyle memleketi özleyeceğim, tatlı çocukluk hatıralarına dalacağım tuttuğu zamanlarda sarı ve mavi gözleri ile bende ancak böyle bir tedai uyandırmaya yarayabilirdi. Bu zoraki tedai dışında kendisiyle ilgilenmezdim. Sade ben değil, hepimiz, bütün kiracılar... Dropsi varmış, yokmuş, kimsenin umuru değildi.

Ama Fraulein Haubold için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Onun varlığını duymamağa imkân yoktu. Bir kere durmadan şarkı söylerdi. Hani şu, Sofya radyosundan, Belgrat radyosundan sık sık duyduğumuz ateşli, ihtiraslı Slav şarkıları. Evi sade sesiyle değil vücudu ile de doldururdu.

Dropsi'nin hanımısı, Yugoslavya menşeli, al yanak, kor dudak, irikıyım bir taze idi. Açıklı koyulu, uzun sarı saçlarını bazan topuz yapar, bazan da Alman köylü kızları gibi şöyle bir güzel örüp başının üstüne toplar ve bu ikinci saç tuvaleti hani ona hiç de fena gitmezdi. Seksen yedi kilo çekiyordu. Kadınlarda seksen yedi kilo ne demektir? Direk gibi bir boynu,

hürmetli bir göğsü vardı. Fakat ne hikmetse, hiç karın yok. Kalçalar hayli geniş, gelgelelim ayak bilekleri cins atlarındaki gibi ince ve zarif. Öyle ki, onun sade ayak bileklerine kadar çekilmiş bir resmini gören, bu ince bileklerin o dev gibi vücudu nasıl çektiğine şaşabilirdi. Ama bir de ayaklara geçince, bu muvazene probleminin sırrını kolayca çözüverir. Ayaklar hilâfsız 45 numara büyüklüğünde olup üstelik yayvan ve genişti. Ördük ayağı gibi... Bir de yazları sandalla gezişini gözönüne getirin. Ama temiz kızdı neme lâzım. O kadar şişmanlığa rağmen yaz günleri vücudundan kötü bir koku yayılsın, vâki değil. Yıkanır babam yıkanır. Hatta Yugoslavya'da kış kıyamet, buzları kırıp da dereye girerlermiş. Sonra cüssesine göre hampa da değildi. Canlı ve çevik. Merdivenleri hep koşarak iner çıkar. soluk soluğa geldiği görülmemiş. Günde üç boy şehrin öbür ucuna gider gelir, bir kere tramvaya, otobüse bindiğini bilen yok. Hasılı at gibi bir şeydi.

Tabii yemesi içmesi de ona göre.. O tarihte Almanya'da henüz yiyecek sıkıntısı olmamakla beraber, Fraulein Haubold'e her ay başı memleketinden kuru yemişler, reçeller, yufkalar ve baharat geliyordu. Bihassa baharat... Hani bizde bir atasözü vardır, "Gırtlığına dayanamayan bilmem nesine de dayanamaz..." derler; Fraulein Haubold sanki dünyaya bu sözün doğruluğunu göstermek için gelmişti. Gırtlığına katiyen dayanamıyordu. Anlıyorsunuz ya... Nemize lâzım, her koyun kendi bacağından asılır. Kanlı-canlı sıhhatli taze, elbet tabiat kanunu hükmünü yapacak. Anladık anladık ama her şeyin bir ölçüsü olur değil mi efendim? Söylemeğe sıkılıyorum, bir değil, iki değil üç değil, erkek arkadaşları manga ile gelirlerdi yukarı... Artık tepenizde bir cümbüştür gider. Önce Yugoslavya'dan gelen yemekler yenilir içilir. Sonra şarkılar, oyunlar, el şakaları, içeri dışarı gidiş gelişler, bir iki dağınık gülüş, sonra birden tıssss... Büyük bir sessizlik olur. Duyup duyabileceğiniz sinsisi bir somya gıcirtısından ibaret. Somya böyle beş altı övün gıcirdadıktan sonra işlerini bitiren itler, yine tek sıra halinde, ayakla-

rının ucuna basa basa def olur giderler. Tabii bu durumda kızcağızın iştahı büsbütün açılır. Böyle ateşli bir aşk gecesinin sabahında beş normal insanın kumanyası, dişinin kovuğunu bile doldurmaz. Acıkınca yer, yiyince bir başka türlü acır. Hasılı bir *perpetuum mobile*'dir giderdi.

Benim, Fraulein Haubold'le ahbaplığım, merdivende rastladıkça selâmlamaktan, Sultan Reşat pullarına karşılık François Joseph pulları almaktan, bir de geceleri tepemdeki gürültü dayanılmaz hale gelince, dolabın üstüne çıkıp süpürge sopasıyla tavanı vurmaktan öteye geçmiyordu. Bundan dolayı da gece ziyaretlerine gelen dostlarını tanıımıyordum. Onlar hakkında bütün bildiğim, S.A. kıtalanna mensup Hitlerci gençler oldukları idi.

Ama bunlar dışında Fraulein Haubold'e ara sıra gelen bir genç vardı ki bakın onu uzaktan olsun, azbucuk tanırdım. Tevekkeli aşırı buluşur dememişler. Bu çocuk süzgün gözlü, soluk yüzlü, esmerimsi, ince boyunlu bir delikanlı idi. Sokakta kimseye görünmemek ister gibi hep duvar diplerinden yürüyor, gözlerini kışın yerden, baharda da tomurcuklanmış dallardan ayırmıyordu. Bu haliyle ya bir şair ya bir ressam olmalı idi. Halinde, havasında, Rainer Maria Rilke'nin gençlik resimlerini hatırlatan bir şeyler vardı. Ben ilk Fraulein Haubold'ün bu kıratında bir oğlanla herhangi bir alışverişi olabileceğini akla yakın bulmamıştım. Ona duyduğu ilgi olsa olsa platonik bir ilgi olacaktı. Yanılmışım meğer. Hem de nasıl. Aslında kızın soluk yüzlü delikanlıya düşkünlüğü de hep o bilinen sebepten ileri geliyormuş... Bunu o gittikten sonra gözü dönüp afı kafı yemesinden anladım. Zaten öbürküler manga ile gelirken bunun tek başına gelebilmesi bile kendine güvenini yeter derecede gösteriyordu.

Çocuğun belirli zamanı yoktu. Aklına esince geliyordu. Fraulein Haubold bunu bildiğinden çatışmaları önleyebilmek için bir parola tertiplemiş ve bunda isabet de etmişti. Zira sonradan öğrendik ki, oğlan Yahudi imiş. Tanrı korusun, Hitlerci gençler bunu bir seze-

cek olsalar... Bundan ötürü Yahudi oğlan geldiği zaman kapının önünde ıslıkla Lehar'ın Şen Dul operetinden bir melodi çalardı. Manası: Gelebilir miyim? Aşağı kadar inik perdede hiç bir hareket olmaz. Tercümesi: Sâkin ha, şimdi öbürleri var. Ve Yahudi oğlan kuyruğunu indirip uzaklaşırdı. Yahut da perde yukarı kadar kalkar: Gel sevgilim, her şey hazır, seni bekliyorum.

İşte, işler böyle giderken ilkbahar geldi. Almanya'da bahann gelişi İstanbul'dan daha bir kuvvetli duyulur. Bir kere beyaz çiçek açan yemiş ağaçları daha çoktur. Her yer bembeyaz donanıverir... Sonra radyolar, gazeteler, dergiler bahar üzerine şiirler, nesirler yayınlarlar. Mekteplerde çocuklar çift ses üzerine bahar şarkıları söylerler. Herkes, her şey bir bahar sevinci içinde çalkalanır durur. Heidelberg'e bahar geldiğini bütün bunlar olmasa da yalnız üst kattaki faaliyetten anlamak güç değildi. Fraulein Haubold'ün, iştahı o kadar açıldı ki mektup yazıp Yugoslavya'dan munzam kumanya getirtti. Artık dört yapraklı gül olmuştu. Şarkı, türkü gırla gidiyor.

Bahar nasıl her yerde baharsa, her ülkenin kedileri de birbirlerine benziyor. Bu mart ilk yaşını dolduran Dropsi de, yeni duymağa başladığı genç kızlığının olanca ihtirasıyla hanımının o aygın baygın Slav şarkılarına taş çıkartan konserlere başladı. Tabii bunun üzerine semtin bütün erkek kedileri evin etrafını sarp Dropsi'nin özlem dolu haykırıklarına aynı şekilde ateşli ve fıraklı karşılıklı bulundular. İşe bakın ki herkesten çok halden anlaması gereken Fraulein Haubold buna fena halde sinirlendi. Pencereden üstlerine kaynar sular dökmek suretiyle yabancı kedileri kaçırtmağa savaştığı gibi Dropsi'yi de sımsıkı kilit altında tutmağa kalkıştı. Bu haliyle kendi genelev işleten, fakat kızını manastırda el dokunulmamış bâkire olarak yetiştirmek isteyen romantik melodram kahramanlarını hatırlatıyordu. Ama neylemeli ki Dropsi'de manastıra filan girecek göz yoktu. İhtimal hanımının yatak odasında gördüklerinden yüzü gözü iyice açıldığından, yahut da Yugoslavya'dan gelen baharatlı yemeklerin artıkları ile

yetiştirdiği için hislerine gem vuramadığından olacak, gayri, çaresi bulunamaz olmuştu. Hele kilit altında bulundurulmak fena halde onuruna dokunuyordu. Bu yüzden, o çok sevdiği hanımını mı pençelemedi, kızcağıza Weihnachten'dan hediye gelen o canım kırmızı abajuru mu tuzla buz etmedi. Hatta bir keresinde prizdeki üttüyü devirip handiyse evi bile yakıyordu. Fraulein Haubold baktı olmayacak, bu azgınlık devri geçip yatışincaya kadar Dropsi'yi aşağıdaki bodruma kapamaya karar verdi. Asıl kötüstü, Fraulein Haubold kapıyı çekip işine gittiğinden, şimdi hayvanın iç parçalayan yakarışlarını dinlemek evde ders çalışan zavallı bizlere düşüyordu. İki yıldır aynı dersten sınıfta kalışının sebebini hep şuna buna yüklemeye çalışan Bulgar talebe, bu sefer de Dropsi'yi parmağına doladı. "Bu kedi benim istikbalimi mahvedecek" diye yırtınmaya başladı. Arada şunu da söyleyeyim ki bu oğlanın bütün gayesi dışişleri bakanlığına girip günün birinde Bulgaristan'ı Milletler Cemiyetinde temsil etmektir. Şimdi derse çalışamayınca haklı olarak kızıyor ve bazan "Geçtim ben bir iki haftayı bir gecelik" diyordu, "tek bir gecelik şu azman karıyı bodruma kilitlesek ne yapar acaba? Kudurup duvarları indirmezse bana da Anton Michael Georgiyef demesinler."

Bir hafta, iki hafta, üç hafta düolu, korolu, andanteli, kreççendolu, miyavlama senfonisini sabredip dinledik. Sonra o bilinen kaçma hadisesi oldu da selâmete kavuştuk.

Bodrumun penceresini Dropsi'yi kurtarmak isteyen erkek kediler mi elbirliğiyle kırmışlardı, yoksa gündelikçi kadının bahçede oynayan küçük kızı Ursula mı cama taş atıp indirmişti ve nihayet ille Milletler Cemiyetinde Bulgar delegesi olmak için Anton Michael Georgiyef mi, yurtsever bir coşkunluk anında böyle bir tertibe başvurmuştu, anlaşılamadı. Anlaşılan bir şey varsa, Dropsi'nin sırta kadem bastığı idi.

Fraulein Haubold eve gelip de vakayı öğrenince saçını başını yolmağa başladı. Meğer ne kadar da sevmiş kedisini.

"Aç kalacak şimdi yavrucak" diyordu. "Susuz kalacak. Bu aylak, başıboş yaşayışa alışkın değildir o. Yoksul, perişan olacak. Öbür kediler ona saldırıp öldürürler."

Bizlerse:

"Ne kadar alışık olmasa da yine kedidir" diye avutmağa çalışıyorduk. "Aç açık kalmaz. Elbet yiyecek bir şeyler bulur. Öbür kedilerin saldırmasına gelince belki bundan da sandığınız kadar şikâyetçi olmayacaktır."

Almancam her fikrimi, kısaca değil de daha bir etraflıca açıklamaya yetse kızı karşıma alır, "Meğer siz ne kötü pedagogmuşsunuz." diye bir de diskur geçebilirdim. "Bütün suç sizin. Fazla sıktınız hayvanı. Tabiatı hiç hesaba katmadınız. Sizininki can da herkesinki patlıcan mı? Bugüne bugün en geri kafalı aileler bile kızlarının flörtlerine göz yumuyorlar. Siz de biraz hoşgörülü davranıyordunuz, yahut iyisi, onu cinsel hayatın gereklerine küçükten yavaş yavaş alıştırsaydınız, ne tepkisi bu kadar kuvvetli olur, ne de hayvan sizden böyle temelli kaçardı."

Bunları tabii yalnız aklımdan söylüyordum. Ağzımla söylesem de Fraulein Haubold'ün kulağına girecek gibi değildi.

Kızcağız günlerce ağladı, sızlandı, içlendi. Bir ara Dropsi'yi unutmak, kendini avutmak için bir başka kediyi evlât edinmeği kurdu.

Bâkirelerden canı yandığından, bu seferki erkek olsun istiyordu. Fakat ne mümkün. Yerine gelen dünyanın en cins kedisi olsa yine Dropsi'nin yerini tutamayacaktı. Zaten bir uygununu da bulamadı. Vazgeçti.

Hisli kızcağız; benim aklımdan geçirip de söyleyemediğim şeyleri şimdi o kendiliğinden düşünüyor olmalı ki haline belli bir pişmanlık çökmüştü. Hatta bir zaman sonra öğrendik ki, Dropsi iki üç gecede bir, onun rüyalarına bile girmekte ve hemen her defasında

"Dur hele sen, bana ettiklerini ben senin yanına ko-
mayacağım" diye gözdağı vermektedir.

Bu rüyalarından birini merdiven başında günde-
likçi hizmetçi Frau Stolz'a yorumlatırken, ben de kulak
misafiri oldum: Dropsi hasta, bitkin, sıskası çıkmış bir
halde, bir yalağa doğru yürüyor, öbür kediler onu bı-
rakmıyorlarmış. Fraulein Haubold araya girip öbür ke-
dileri tekme-sopa kaçırmış, sonra Dropsi'nin yanına
yaklaşıp ona avcundan su içirmek istemiş. Fakat hay-
van ona dargın dargın bakarak başını öbür yana çevir-
miş, o hasta halinde bile, sırf o veriyor diye, suyu iç-
memiş.

Fraulein Haubold bunu anlatırken gerçekten ol-
muş gibi içleniyor, gözleri dolu dolu oluyordu.

Frau Stolz ise bunu Dropsi'nin sağ olduğu, günün
birinde mutlaka eve döneceği şeklinde yorumladı.
Elinden su içse ona yakınlık gösterse imiş asıl o za-
man dönmesinden umudu kesmek gerekiyormuş.

Nerden de söyledi. Bu yorum üzerine daha doğ-
rusu, bu yorumun ilhamıyla, Fraulein Haubold aşağı
yukarı aynı çeşit dört rüya daha gördü. Ve Dropsi'nin,
hatta hemen şu yakınlarda, evine yuvasına döneceği-
ne inanç getirdi.

Artık kulağına gaipten sesler de geliyor, gece
kendiliğinden çıtırdayan merdiven tahtaları onu yalına-
yak odasından uğratmaya yetiyordu.

"Dropsi'nin ayak sesleri... İşte geliyor yavrım,
geliyor tontonum. Yeminlen size, duydum" diye bele-
diye kütüphanesinde çalışan kakavan kapı komşusunu
kaç kere tatlı uykusundan etti. Bu hal zavallı kıza gitgi-
de daha da bastırıyordu. Yolda görüp Dropsi'ye ben-
zettığı bir kedinin arkasından koşarken bir keresinde
az daha çiğnenecekti bile...

Buraya kadar iyi güzel, fakat bundan öteye Drop-
si'nin hüviyeti birdenbire Poe-vari, akıl dışı, normal-
üstü bir önem kazanıveriyor...

Dışarının ıslaklığını yapış yapış yatak çarşafınız-
da, iç çamaşırlarınızda duyabileceğiniz sisli, puslu,

yağmurlu bir mart gecesi idi... O akşam yine postu yukarı seren S.A. mangası yemiş içmiş, sesi kısmış, o surdinli aşk faslına geçmek üzere idi ki, birden yer depremini andıran bir sarsıntı ile uyku sersemi yataktan fırladım. Yukarda iskemleler devriliyor, bardaklar kınıyor, itişip kakışmalar arasında sunturlu küfürler, iniltieler, boş yerine yumruk yeyince çıkarılan "hınk" gibi sesler duyuluyor.

Georgiyef, ev sahibinin oğlu Hermann, ben, üçümüz yukarı koştuğumuzda, Yahudi oğlanı, Hitlerci gençlerin ortasında, yüzü gözü kan içinde çırpınırken gördük. En iriyanları çocuğu kiskaca almış, boğazına abanıyor, öbürleri de Allah yarattı demeden sille tokat giriyorlar. Elinden bir şey gelmeyen Fraulein Haubold ise yüzükoyun şezlonga kapanmış, hüngür hüngür ağlıyor.

Durulacak zaman değildi. Georgiyef, bu gibi durumlarda yanından eksik etmediği ve aslında nereyi açtığını da kimsenin bilmediği o koca kilise anahtarını Yahudiye boyunduruğa alan gencin kafasına indirmese çocuk belki boğulabilirdi de... O sırada aşağıdaki profesör düdüğü çalıp polis çağırdığından saldırganlar bir anda sırta kadem basıverdiler. Gözleri yerinden fırlamış ve yürüyemez hale gelmiş Yahudi gencini, koluna girip kapıya kadar indirdik. Georgiyef centilmenlik edip taksi getirdi, pijamasının üstüne geçirdiği paltosu ve mareşal asası gibi elinden bırakmadığı koca anahtar ile çocuğu bizzat evine kadar götürdü.

Sonradan öğrendik ki hadise şöyle olmuş: Kız o gece perdeyi sımsıkı indirdiği, dışarda Şen Dul operetinin melodisini duyunca cevap filan da vermediği halde, Yahudi oğlan yukarı çıkıyor. Onun ayak sesini duyan Fraulein Haubold gizlice dışarı seğırtip: "Ne oldu. Niye geldin?" diye sorduğunda, çocuk "Perdeyi açıp çağırdın ya!" diye kafa tutuyor. Gerçekten bir de koridor penceresine bakıyorlar ki, Fraulein Haubold'ün sımsıkı kapadığını sandığı -sandığı da ne kelime kapadığını çok iyi bildiği- perde, yukarı kadar açık. Sonra

öbürküler dışarı çıkıp Yahudiyi görüyorlar ve bilinen çingar kopuyor.

Fraulein Haubold bu işte, ille de ille. Dropsi'nin parmağı olduğu iddiasında. Zaten o akşam hayvanın ayak seslerini sözü geçen koridor penceresi dolaylarında duyar gibi olmuşmuş. "Gece rüyalarımda gözdağı verip durmuyor mu idi" diyordu... "İşte geldi, benden, öcünü böyle aldı."

Yirminci yüzyılın pozitif bilim görüşüyle pek de bağdaşamayan bir açıklama tarzı. Bana kalırsa, yayı bozulan perde herhalde kendi kendine yukarı kaçmış olacak... İşi sezinleyen Hitlerci gençlerden birinin perdeyi usulca kaldırıp Yahudiye böyle bir kapan kurmuş olması da, ayrıca yabana atılır bir ihtimal değildir.

Uzatmayalım; tabii bu skandal üzerine Fraulein Haubold ertesi günü palas pandıras pansiyondan ayrılmak zorunda kaldı.

Yahudi ile düşüp kalktığı ortalığa yayıldığından "kanı bozulmuştur" diye Alman ahbablarından yüzüne bakan da kalmadı. Bu boykot neticesi, zavallı kızcağız, bodruma tıkılmış Dropsi'den çok daha kötü günler de yaşayabilirdi.

Bereket yine ırk teorisini alıp satmayan yabancı talebelere...

Dropsi'ye gelince, onu bir daha gören olmadı. Belki hanımı gibi alabildiğine hür bir hayat sürüp gidiyordu. Belki de bir köşede hastalanıp ölmüştü.

Fakat öldüyse bile herhalde kediliğini, dişiliğini, olanca kesafetiyle yaşayıp, şu geçici dünyadan elinden gelebildiği kadar kâm aldıktan sonra öldü.

1951

ECZANENİN AKŞAM MÜŞTERİLERİ

Bizim orda üç kahve var. Birinde kumar oynanır, kavga çıkarılır. Öbüründe nargile içilir, uyuklanır. Bir de nıhtım bahçesi var diyeceksiniz ama orayı da akşamları çocuk dadılan ile yaşlı hanımlar dolduruyor. Kaldı mı geriye bir eczane...

Eczanenin akşam müşterileri hep kerli felli, efendiden, görmüş geçirmiş insanlar. Size bunlar arasında şöyle rasgele bir eski başvekil, bir eski meclis reisi, eski bir sefir-i kebir, bir emekli erkânı harp miralay, tanınmış bir saz sanatkân, bir de ünlü fenni sünnetçi sayabilirim. Hangi semtin hangi eczanesi bu kadar değerli insanı sinesinde toplayabilmiştir.

Kaç para eder başvekilin eskisi, elçinin, miralayın emeklisi demeyin. Ben emekli bir miralay vazife başındaki bir orgenerale değişmem. Vazife başındaki general şüphesiz daha dinçtir, enerjiktir, uyanıktır, oraya buraya koşar, çalışır didinir filan ama, nerede emekli miralaydaki o olgunluk, o durmuş oturmuşluk, o dünyaya serin serin uzaktan bakabiliş, olayları sakın sakın muhakeme edebiliş kabiliyeti... İktidardaki başvekil de öyledir. Astığını asar, kestiğini keser. Radyolar en abur cubur sözlerini halka mühim mühim üç dört övün tekrarlar dururlar. Adamın dediği dedik, çaldığı düdüktür. Böyle olduğu için de her istediğini yapabilen toy ve şımarık bir çocuğu hatırlatır. Halbuki eski başvekil öyle mi? Eski başvekilde daima "Sen gelirken biz gidiyorduk evlât." diyen babacan, tecrübeli bir hal vardır. Aslında yenisinden daha olgun bir insan olmayabilir. Ama dış görünüşü insanda öyle bir tesir uyan-

dır. "Bu da malın gözü idi," dersiniz. "Falan meselede az zorbalık mı etmişti. Ya falan mesele hakkında verdiği o meşhur, diktatörce demeç?" Ama ne de olsa onlar arkada kalmıştır. Her geçmiş şey gibi tatlı bir hatıra sisine bürünmüştür. Halbuki beriki hâlâ başvekil-dir, başınızda, tepenizedir. Size bir fenalık edebilir, sizi işinizden attırır, vekalet emrine alır, vakitsiz emekliye çıkartabilir. Öbürü gibi eczanede uslu uslu sıra bekleyen bir vatandaş değildir. İnsan değil miyiz, kudretliyi çekemez, düşmüş olanı bize benzediği için severiz.

İşte bizim eczaneye gelen eski başvekil de ancak sadrazamlıktan indikten sonra sevimli olmaya yüz tutmuş bu çeşit bir adamdır. Fazla konuşmaz. Enjektör kaynayıncaya kadar biraz oturur, büyük küçük herkese hal-hatır sorar. Jade eski meclis reisine, emekli miralaya, sefir-i kebir, eczacıya değil, hakire bile, kalfa Recep'e, aspirin almaya gelen arabacı İbrahim Çavuşa bile. İçimizden "Aşkolsun yahu," deriz. "Ne alçakgönüllü adam, ne demokrat adam, ne insan adam. Bak, bir bir hepimizin gönlünü aldı." Halbuki Hacı bey de geldiğinde herkesle konuşur şakalaşır da hiç birimizin aklına Hacı beyi bu alçakgönüllülüğünden ötürü övmek gelmez. Böyledir işte dünya...

Başvekilin zoru neresinden bilmem ama Recep'in söylediğine bakılırsa Hacı bey de, sefir-i kebir gibi Testoviron yaptırıyormuş. Gülmeyin lütfen; Testoviron'u sade metreslerinin takazasından kurtulmak isteyen miadı geçmiş zamparalar değil, prostata tutulmak için uslu akıllı efendiler de yaptırır. Gerek Hacı beyin, gerek sefir-i kebirin bu ikinci kategoriden olduklarını belirtmeyi hakkaniyet borcu bilirim.

Miralayımıza gelince, hamdolsun onun böyle bir sıkıntısı yoktur. O eczaneye akşamları iki üç laf atmaya gelir. Miralayımızın adı Nazım bey (Gümölcüne). Gümölcüne onun soyadı değil, sadece askerlikteki alâmeti-farikası. Sınıf arkadaşı ve adaşı öbür Nazım beyden, Nazım İstinye'den ayırt edilmek için kendisine böyle deniyor.

O içeri girer girmez ayağa kalkılır:

"Buyurun Miralay bey"

"Nasılsınız Miralay bey?"

Miralay beyimiz, emekli olduktan sonra komisyonculuğa kalkan veya cins tavuk yetiştirmeğe merak salan soydan değildir. O sapına kadar askerdir. Asker doğmuş, asker ölecektir. Yürüyüşü askercedir, konuşuşu, düşünüşü, hatta hapşırıp sümkürüşü. sümkürdüğünü mendilini katlayıp cebine koyuşu bile askercedir. Mektebi Harbiyede öğrendiği ve daha sonra Galiçya cephesinde Alman subayları ile ilerlettiği Alımancası ile askeri literatürü günü gününe takip eder. Sorun, size atom bombası hakkında saatlerce izahat versin. "Dünyada askerlikten anlayan iki millet vardır. Biri Almanlar, öbürü biz Türkler," diyor ki, doğrudur.

Askeri konulardan pek anlamam ama öyle sanıyorum ki oturup makaleler yazacak olsa Erkilet Paşadan da, Abidin Daver'den de kat kat iyisini yazar. Geçenlerde:

"Kim demiş ki Hitler mecnundu," diye söyleniyordu. "Hitler asla mecnun değildir. Mağlup ve perişan bir milletin dört senede dünyayı fethedebilecek bir kudret-i askeriye haline girebildiğini hiç bir tarih kaydetmiyor. Hitler bunu yaptı beyler. Onun yegâne hatası..."

"Stalingrad'da generallerinin sözünü dinlemeyişti..."

"Hayır,onun bütün hatası Rusya ile anlaşıp Fransa'ya saldıracak yerde, ewelâ Batı ile anlaşıp Rusya'ya saldırmayışıdır. Kış basmadan Rusya'yı dize getirebilse idi bilâhara Batıyı istediği şekilde bir sulha zorlamak çok daha kolay olurdu."

Sefir-i kebirimiz Nazım bey (Gümölcüne)'nin bu kanaatine tamamen değilse bile kısmen iştirak ediyor. Sizden iyi olmasın sefir-i kebirimiz de şeker gibi adamdır. Sefirlerin az konuşması, ketum olması şarttır derler ya, laf. Bizim sefir-i kebir Miralaydan da konuşkandır. Belki de zamanında fazla susmuştur da şimdi

onun acısını çıkarıyordur. Ben ömrümde onun kadar fıkra bilen insana rastlamadım. Meselâ, ne bileyim ben, enginardan bahsediliyor değil mi, size enginar üzerine arka arkaya beş altı fıkra sıralayabilir. Yine Recep'ten rivayet: Miralay beyle değil tabii, fakat eski başvekil ve meclis reisi ile yalnız kaldığı zamanlar son derece dekolte Paris hikâyeleri de anlatıyormuş. Hele Paris lafı açıldı mı dört yapraklı gül olur. Boru mu bu? Gelmiş geçmiş bütün maliye nazırlarının şahı olan M. Caillaux'yu, ihtiyar kaplan Clemenceau'yu. Poincaré'yi o zaman henüz genç ve vait dolu bir politikacı olan Tardieu'yü üçüncü kâtip olarak Paris'e gittiği zaman bizzat görüp, tanımış... Eski diplomasi ekolüne bağlı olduğu için, sefir-i kebirimizin ütüsüz pantolon, kolasız yaka ile gezdiği vaki değildir. İstanbul'a inerken eldiven ve baston kullanmayı da ihmal etmez. Ama öte yanda Amerikalılar diplomasi geleneklerini çoktan demokratlaştırmış, sefirler şimdi herkesin gözü önünde spor gösterilerine bile kalkışıyor, maale Boğazı geçip mayo ile resim çektiriyorlarmış; bizim sefir-i kebir oralı değildir. Oralı olsa bile, kırk yıllık alışkanlıklarından ayrılmak elinde değildir.

İşte böyle dış politikadan, Paris'in Boulevard kahvelerinden, pilotsuz uçakların manevra kabiliyetinden konuşulurken içeri Efdalettin beyle Advî bey girerler. Efdalettin bey emekli belediye müfettişi olup, kehribar ağızlığı olmadan sigara içemeyen ve memleketin ana davaları üzerinde orijinal fikirleri bulunan kırmızı yüz-lü, alabros saçlı, altmış beşlik bir zattır. Memleketin ana davası nedir: Köy kalkınması mı? Efdalettin beyin köy kalkınması hakkında derin etütlere ve bilhassa mahalli müşahedelere dayanan mühim projeleri vardır. Bir kere köy enstitülerinin randımanından hiç memnun değil.

"Arifiye enstitüsü mezunları henüz basit bir araba yapmasını bile beceremiyorlar. Ne anladım ben bu enstitüden," diyor. Üstüne vazife olmadığı halde ikide bir köylere gidip inceleme gezileri yaptığını bakılırsa Allah bilir, milletvekilliğinde de gözü vardır. O günler-

de, Gönen'de oturan bacanağından yeni dönmüş olduğundan intibalanı anlatacak yer arar. Karakteristik vakalar seçip alâka toplamak hususunda da üstadın üstüne yoktur.

"Gönen köylerinde," diye başlar, "bazı köylüler meşeye armut aşlamışlar."

Felek Burhan'ın Üsküdar idadisinden sınıf arkadaşı olan Advî bey, hemen: "Meşeye armut tutar mı?" diye itiraz eder.

"Bal gibi tutuyor işte, gözümle gördüm. Dinle bak gerisini. Meşeye armut aşlamışlar. İyi güzel, fakir fukaranın biraz yüzü gülecek, değil mi? Hayır. İmam efendi fetvayı basıyor. Günahtır diye. 'Etme eyleme kardeşim, bunun neresi günah?' 'Allahın ağacı ne işe odur.' Meşe, meşe: armut da, armut kalmalı imiş. Meşeyi zorla armut yapmak Allahın emrine karşı gelmekmiş."

Sefir bey isyan eder:

"Allah Allah, imam ne karşı bu işe."

"Karışır işte beyefendiciğim, keyfi misiniz..."

Miralay bey realist asker görüşü ile teşhisi yapıştınr:

"Kendi armutlarına rakip çıkacak diye korkmuştur."

Efdalettin bey de aynı fikirdedir. "İşte bunun içindir ki..." diye sözlerini bağlar. "İlk şart köye okumuş imam, uyanık imam, inkılâbı hazmetmiş imam göndereceksin. Ne denirse densin, köy her işte imamın peşinden gider. Köye aydın imam gönder... Bak o zaman ne oluyormuş."

Bunun için de konu döner dolaşır imam-hatip okullarının ıslahına dayanır.

Hacı bey mecliste hazır olsa bu söz üzerine derhal sert bir tartışma başlayabilir. Zaten Hacı bey orada olsa Efdalettin bey bu konulara pek yanaşmaz. Hacı bey Sokrates'in adını hiç duymamıştır ama, tartışmada onun metodunu kullanır. Önce bıyık altından gülererek

karşısındakini dikkatle dinler. Hatta onu coşturmak için bazı sualler de sorar, sanki bilmezmiş de öğrenmek istiyormuş gibi... Karşısındaki açılıp saçılınca söylediği bir iki söze mim koyar. Fikirlerindeki çelişmeyi belirtip adamı kısıvrak bir kapana sıkıştırır. Sonra kendi fikrini temyiz kabul etmez kesin bir hüküm olarak söyleyip, tartışmayı kendi lehine kapatır. Ben Hacı beyin, bir bu taktiğine, bir de karpuz pazarlığındaki dehasına hayranımdır. Hacı beyin adı nedir, kimse bilmez. Ben, kendi kendime bu adamın adı olsa olsa Mustafa'dır diye düşünür dururum. Recep "Hayır" diyor, "onun adı ya Hasan'dır ya Hüseyin." Eczacının oğlu Engin'in teklif ettiği, Ali, Veli, Zeynel Abidin gibi adların hiç birini Hacı beye yakıştıramıyor... İşin tuhafı, hepimiz meraktan çatlarız da hiç birimiz "Yahu Hacı bey senin adın ne?" diye sormaya cesaret edemeyiz.

Efdalettin beyin astıması olduğundan yorulup intibalarına ara vermek zorunda kalınca, ya su davasının iktisadi veçhesi, ya yol politikasının askeri önemi gibi bir tedainin kanadına takılan Miralay bey, alır bizi, hiç ummadığımız bir anda İlk Cihan Harbindeki Filistin cephesine götürür. Çölde Almanların susuzluğa karşı ne gibi tedbirler aldığını merakla dinlerken bir de bakarız Falkenhaym Paşa ile Cemal Paşanın peşine takılıp biz de Kanal Harekâtına katılıvermişiz.

Biz Miralay beyi böyle tatlı tatlı dinlerken, birden eczanenin içi aydınlanır. Güneşin artık iyice çekildiğini gören Recep çıkmış, tenteyi kaldırıyor.

Engin ise, bir köşeye büzülüp araladığı vitrin penceresinden, karşıda vapur bekleyen, o bacakları biraz kalınca, ama yüzü şeker gibi tatlı, kolejli kızı gözetlemeğe başlar. Eczacı beyin oğlu Galatasaray'a gider. İyi çocuktur, hoş çocuktur, yakışıklıdır da üstelik. Semtin kızları onun uğruna eczaneye taşınır dururlar. Sabah akşam tartılanını, iki günde dış patını bitirip yenisini almağa gelenlerini çok görmüşümdür.

Bu arada Recep'i dışarda yakalayan semtin delikanlıları:

"Hani ulan teinture de Cantharide" diye, çocuğa illet olurlar.

Recep: "Namussuzlar" der. "Yine nereye piknik?"

"Kalpazankaya'ya.

"Kim kim gidiyorsunuz?"

"Falan, filan..."

"Belma da geliyor mu, Selma da geliyor mu?"

"Selma'nın gönlünü ettik ama Belma şüpheli.

"Hergeleler. Hani pikniği pazara yapacağız dedinizdi."

"Bırak şimdi numarayı. Verecek misin Cantharide'i?"

Recep: "Bağırmanın ulan" der. "Şimdi içerisi kalabalık. Gece gelin veririm."

Delikanlılar uzaklaşır. Recep içeri gelir.

"Nedir o teinture de Chantharide?" diye usulca sorarım.

Recep benim toyluğuma güler.

"Öyle bir teinture'dür işte" der. "Biranın içine beş on damla damlattınız mı, kızlar kudurur. Çareleri bulunmaz olur."

"Ulan ne namussuz heriflersiniz be..."

Recep güler...

Biz istediğimiz kadar bilgiç geçinelim, bu konularda yeni neslin yanında her zaman cahil kalmağa mahkûmuz.

Miralay bey hâlâ Filistin cephesindedir. Güneşin altında, kızgın kumların ortasında Oberst von Eppenheim'le istikşâfa çıkmıştır. Yahut da çadırında taarruz planını hazırlıyordur.

İlerde, caminin avlusundan, van tu tri oynayan çocukların sesi gelmektedir.

Efdalettin bey, onları dinler dinler de:

"Şu hale bakın yahu." diye söyleniverir. "Bir zamanlar bu oyunu biz de oynardık. Bunun adı o zaman ön dö trua idi. Onu bile Amerikanlılaştırdık desene..."

Efdalettin bey, ikleti icat ettiklerinden beri Amerikalılara düşman kesilmiştir. Bu düşmanlık sebebiyle Marşal yardımını nktelerine sık sık sermaye yaptığı da olur. Halbuki bilmez ki, alaya aldığı Marşal yardımı olmasa, maaşını belki zamanında alamayacaktır.

Bu sırada aşağıdan 6.15 vapuru gelir. Vapurdan ıkanların bir kısmı eczaneye uğrarlar. Rıza beyin ayak parmakları mayasıl olmuştur. "Bana bir ilç salık verin" der. Yeni deri merhemi verirler. Komiser bey geçen akşam baldızının düğününde dayanamayıp rakıyı fazlaca kaırdığından fistülleri yine azmıştır. Ona da fitil verilir. Ferdane hanım küçük kızına lastik don, Dürdane hanım emzikteki oğluna biberon alırlar. Müteahhidin oğlu Jean-Marie-Conti kolonyası sorar.

Bu vapurdan çıkan ünlü saz sanatkn da şöyle bir ilişip eczanede biraz dinlenir. Hal hatır sorduktan sonra hemen akır'la ilgilenir. akır, eczacı beyin ihtiyar kedisidir. Ve şimdi sol tezghın önünde, eczacı beyin Eczacı mektebinden neşet ettiği yıl çektirdiği agrandisman resminin durduğu duvarın tam dibinde, horul horul uyumaktadır. Saz sanatkrı bütün kedileri sever. Aynı zamanda eli de kalem tuttuğundan sevdiği kedilerin bir bir hikyelerini yazar. Belki günün birinde bu akır'ın da bir hikâyesini yazacaktır. akır için hikâye değil, Arsen Lupenvari, seri halinde tefrika yazıl-sa yeridir. akır gençliğinden, canlılığından çok şey kaybetmiş ama, bütün ihtiyar kurtlar gibi fizik bakımından dermansızlığını teknik kabiliyetleri ile kapatıyor... Bize mektepte "Ben-i Ademi diğer yaratıklardan ayıran belli başlı özelliklerden birinin de, insanın let kullanan bir hayvan oluşudur," diye öğretmişlerdi. Yanlış. akır da, işte insan gibi let kullanan bir hayvandır. Siz, kapı topuzlarını tutup insan gibi açan, daha olmazsa, aamadığı kapıların aralığından tel sokup kapı mandalını kaldıran bir kedi işittiniz mi? Bütün kuvvetini geceye saklayan ihtiyar hovardalar gibi, o da, bütün gününü uyuklamakla geçirir. Ama bir kere de gece oldu mu, ortalığı talana çevirir. Sen geçen gece müdür beylerin bodrumuna dal, kömürlük kapısına

abanıp hamama geç, içeri gir, pıtır pıtır merdivenleri çık, bölük kapısının aralığından tel sokup mandalı kaldır, kiracı Yahudi madamın mutfağına atlayıp, kadıncağızın ertesi gün misafirleri için hazırladığı koca bir tabak kaymağı mideye indir. Kadıncağız kapı kurcalanırken hırsız sanıp bayılmış. Zavallıyı saatlerce kendine getiremediler.

Kedinin böyle insan gibi taammüden hırsızlık ter-tiplelediği nerede görülmüş.

Ewelsi hafta da, Deniz Yarbayının evinden ısgaradaki balığı kapmış. Yarbay "Şerefsizim öldüreceğim bu kediyi," diyormuş.

"Yarbay" dedim de hatırıma ne geldi. Geçen gün Yarbayın yeni neferi, elinde bir kâğıt, biz otururken eczaneye girdi. Kâğıdı ewelâ Engin'e uzattı. Engin içinden çıkamadı. Babasına verdi. O da anlayamadı. Kâğıt bir bir hepimizi dolaştı. Çok okunaksız bir yazı. Ben söker gibi oldum. Finil gibi bir şey...

"Asit finik olmasın?"

"Vallahi bilmem ki beyim."

Eczacı bey: "Oğlum," dedi. "Nasıl şeymiş bu? Ne için kullanılacakmış?"

Nefer: "Hanımefendinin apış arasına konacakmış. Hizmetçi öyle söyledi," demesin mi.

"Hay Allah müstahakkını versin. Femil desene şuna."

Ewelâ sefir bey makaraları koyuverdi. Ondan sonra hepimizi bir gülme alsın, bir gülme alsın... Eh kınıldık yani. O ciddi, ağırbaşlı emekli başvekil bile kendini tutamadı. Başını yana çevirdi. Aklınca kimseye göstermeden kendi kendine gülecekti. Beceremedi. Tükürüğü boğazına kaçtı. Recep koşup su getirmese, adamcağız az daha boğulacaktı.

Eylül, 1952

FASARYA

Ona bu adı kim takmıştır, ne zaman takılmıştır, bilinemiyor. Fakat bu ad ona öyle uymuş oturmuştur ki, çoğu kimseye onun asıl ismini bile unutturmuştur. Bir ara Feyzullah'ın kahvesinde çıraklık ederdi. Belki o devirden yadigâr kalmış olacak. Yok mudur öyle zevzek adamlar, ille her önlerine gelene bir ad takmaktan hoşlananlar? İşte bunlardan biri, sırf laf olsun diye, sırf onu kızdırmak onunla zevklenmek için "fasarya" deyip geçivermiştir oğlana. Yahut belki de, habire yenilmekte olduğu için zaten öfkesi burnunda bir altmışaltı tiryakisi, istediği kahveyi zamanında getirmede diye kızıp: "Ulan ne fasarya oğlan şu Kâzım be, meredin çaylak çaylak bakılmaktan başka bir işe yaradığı yok," diye bağırması olacak. Ondan sonra da artık Fasarya aşağı, Fasarya yukarı.

Dedim ya, gerçekten bir fasaryalık akardı üstünden. Öylesine fasarya ki, semt takımında bile yer alamaz, her zaman yedek dururdu. Semt takımı dedim de aklıma geldi, bu ismi ona hep yedek durduğundan, bir türlü takıma alınamadığından ötürü takım arkadaşlarından birinin vermiş olması, akla hepsinden yakın gelenidir.

Bir takımla maçımız mı var, Fasarya da ille bize ek dolaş olur, beraber gelir, sonra biri sakatlınsa da yerine ben girsem hevesiyle, oyunu kale arkasından seyreder dururdu. Biri sakatlandı diyelim, artık Fasarya'ya gün doğmuştur. Hemen oyuna girer, ne kadar oynasam kârdır gibilerden, taca çıkan, avuta kaçan toplara bile koşar, sonunda korktuğuna uğrar, sakatla-

nıp tedavi gören oyuncu topallaya topallaya yeniden sahaya girince, bizimkine tırs tırs yine kalenin arkasını boylamak düşerdi. Bütün kazancı, oynadığı on dakikalık oyundu. Bu müddet içinde göze girmek, göze girip de takımda yer almak için, canını dişine takarak didinir durur ve çok zaman o aşırı coşkununla karşı taraf forlarına lüzumsuz şarjlar yapıp, bize bir iki penaltıya ve dolayısıyla mağlubiyete mal olurdu. Bununla beraber pek fena da oynamazdı. Kendini beğendirmek gayretiyle, lüzumsuz fauller yapmasa da, mevkiinden ve değerinden emin öbür oyuncular gibi uslu akıllı oynayabilse, pekâlâ takıma yararlı bir eleman olabilirdi. Bir kere hepimizden nefesli idi. Sonra iş kırıcılığa bindi mi, Fasarya'dan dayanıklısı yoktu. Nitekim, tuhaf bir tesadüfle, Yıldırımspor'un -kulübümüzün adı böyle idi-, evet Yıldırımspor'un soluç, solaçık, solbek yerlerini tutan üç solak kardeşler, bizim mahalleden başka bir semte göç edince, boş kalan üç yeri doldurmak için takıma alınanlar içinde Fasarya da vardı.

Ben o zamana kadar takımda sağhaf oynuyordum. Fasarya sol vuramadığı için beni ister istemez sola aldılar. Fasarya'yı da sağhafa geçirdiler. Bilirsiniz elbet, takımın en nankör yerleri yan haflardır. Oyunda en çok çalışan, didinen, helak olan onlardır. Gerçi santrhaf da, onlar kadar yorulur ama, o, ne de olsa santrhaftır, takımının belkemiğidir. Halbuki yan haflar kimse alıp satmaz. Zavallılar kan ter içinde, bir yandan, karşı taraf içlerini tutacağız, bir yandan, forveti besleyip akına yardım edeceğiz diye, ileri geri helâk olur dururlar. Takım kazandı mı esamileri okunmaz. Kaybetti mi de, millet onlara çullanır. "Ulan aval, soluç iyi tutmadın," derler. "Deplasman yapan sağaçığı iyi marke etsen, ikinci golü pisipisine yemezdik," derler. Der oğlu derler. Hasılı nankör iştir yan haflık.

Bizim takımda bütün yerler ewelden tutulu idi. Kalecimiz Andon diye bir oğlandı. Neme lâzım, lastik gibi kaleci idi. Yaman plonjonları vardı. En tutulmaz penaltıları çeker, ama bazan da bakarsın bacak arasından en olmayacak golleri yerdi. Bekler: Necati, Küçük

Nuri. Haflar: Fasarya, Büyük Nuri, Ben. Forlar: Hikmet, İska Fethi, Ercüment, Asım, Niko.

Benim gözüm açıklarda idi. Sağ veya sol, hangisi olursa. Ama neylersiniz ki sağaçık Hikmet takımın en iyi oyuncusu idi. Solaçık Niko'ya gelince, o, onun klasında değildi ama, çok inatçı bir oğlandı. "Ben solaçık oturazayım," diye tutturur, taş çatlasa başka yerde oynamazdı. Takım kaptanı Ercüment de onu tuttuğundan bana yine kılıkuyruk haflık kalırdı.

Takım kaptanımız Ercüment mebus oğlu idi. Toplarla formaların parasını o veriyordu. Onun için kimse onun sözünden çıkamazdı. İlle santrfor durur, durdurmayacak olurlarsa topunu formalarını alıp giderdi. Kaptanlığı da kimseye bırakmıyordu. Aslında gerek ustalık gerek eskilik bakımından kaptanlık bal gibi santrhaf Büyük Nuri'nin hakkı idi. Ama dedim ya; topla formalar meselesi.

Ercüment koleje gidiyordu. Çok fiyakacı bir oğlandı. Yazı tura atılacağı zaman karşı taraf kaptanı ile bir el sıkışması vardı, eh görülmeye değerdı. Sanırsınız Zeki Rıza yahut Aslan Nihat. Zaten lig maçlarında sımsıkı onlara dikkat eder, sahaya çıkışlarından fotin bağlayışlarına, pas verişlerinden şut atışlarına kadar bütün jestlerini bir bir beller, sonra gelir mahalle alanında aynısını bize satardı.

Ercüment'in bütün futbol donatımı tamamıdı. Takım oyuncularını bu bakımdan üçe ayırmak mümkündürdü. Kiminin hiç bir şeyi yoktu. Meselâ Andon, Küçük Nuri, Fasarya... Bunlar her günkü ayakkabıları ve iç donlarının yahut mayolannın üzerine geçirdikleri formalanıyla oynarlardı. Hatta Fasarya oyun kızıştı mı kunduralarını atar, yalınayak oynardı. Yalınayak oynayınca daha iyi oynuyordu. Ondan sonra yarı donatım-lılar gelirdi. Yani futbol ayakkabılarını takımın çıkan için arkadaşları ile paylaşanlar. Bu şekilde bütün sağ kanat oyuncular sağ ayaklarında futbol ayakkabıları, sol ayaklarında adi pabuçlar; sol kanattakiler ise sol ayakları futbol ayakkabılı, sağ ayaklarında bayağı is-

karpın, sahaya öyle çıkarlardı. Ercüment iki ayağına da futbol ayakkabısı giyen biricik oyuncumuzdu. Üstelik çoraplarının altına Milli Spor mağazasından alınmış Avrupa tekmelikleri yerleştirir, bileklerine sakız gibi beyaz bileklikler, dizlerine de hiç lüzumu yokken lastik dizlikler takar, saçlar pırl pırl taralı, sahaya öyle çıkardı. Maçta da kendini pek yormaz, hızlı verilen paslara koşmaz, saçım bozulacak diye kormerden gelen topa kafa vurmaz, ama yine de biçimli yerlerde durup uygun paslar alır, yarı ofsayt durumlarından beleş goller çıkarırdı. Kısacası, biz kendimizi yerden yere atar, akınlar durdurur, goller kurtarır, kasıklarımıza tekme yer, sonra akın hazırlayıp ona lüplük paslar sunardık, sonunda golü o atar, parsayı o toplardı. İnsan oynadı mı böyle oynamalı.

Fasarya'yı anlatacakken bakın nelere saplandık.

Fasarya Kâzım Yıldırımspor'da yalınayak haf oynadığı tarihte, kahveci çıraklığından çoktan istifa etmiş, sütçü İstepan'ın yanına girmişti. Kışları onun mandirasında çalışıyor, yazları gazete satarak, kundura boyayarak geçiniyordu. Daha sonra, sırasıyla, Dal-yanda balıkçılık, Kalamış'ta sandalcılık, Suadiye otobozlarında bilatçılık, Valdebağı Prevariantoryumunda bahçivanlık etti. Fakat sıkıntılı naturası icabı, girip çıktığı mesleklerin hiç birinde, üç dört, hadi bilemediniz, altı aydan fazla barınamadı.

Fasarya üzerine bir roman yazılacak olsa, bütün bu denediği meslekler, o eserin ayn birer bölümünü teşkil edebilirler. Yahut roman değil de, tıpkı Karagöz serisi gibi, "Fasarya'nın Yalova Safası", "Fasarya Hü-cumbotunda" "Fasarya Gece Bekçisi" "Fasarya Tu-nus'ta" "Fasarya Topal Aziz'le Nasıl Bozuştı" "Fasarya İtfaiyeci" "Fasarya Evleniyor" vs. gibi bir de zincirleme Fasarya serisi kaleme almak mümkün.

Niyetimiz ne roman, ne hikâye yazmak... Bizim

burada yapmak istediğimiz, onun hayatının şurasından burasından, alınıp eklenmiş iki üç olay şeridini, sözümona, bir filim fragmanı misali, sayfanın beyaz ekranına aksettirebilmekten ibaret...

Fasarya her boyaya boyanıp çıktı demiştik ya, bir ara Caddebostanı Gazinosunda garsonluk bile etti. Ancak, onurunu oldum bittim pek yüksek tutmaya alışık olduğundan garsonlukla hiç mi hiç bağdaşamadı. Yanındaki kıza afi yapmak için onun önüne, dilenciye sadaka verir gibi bahşış fırlatan bir züppeyi, bıraksalar öldürecekti. Tabii, ertesi günü, işinden oldu. İşinden olunca, o da gitti, askere yazıldı.

Küçüklüğünden beri bütün hevesi bahriyede idi. Sandalcılıktan tanıdığı bir Laz oğlan buna akıl öğretmiş: "Zanaatını sorduklarında 'cet be cet kayıkçiyız' dersin," demiş. Gerçekten de, "Kayıkçiyım" deyince, Fasarya'yı deniz hizmetine ayırdılar.

İlk haftası bayram çocuğu gibi, üniformalarını giymiş, geldi. Artık aynalarda, pencere camlarında, belli etmeden hep kendini seyrediyor. İkide bir siyah fiyngosunu düzeltmeler, eğilip kalkıp bol paçalarının tozunu süpürmeler, elbisesinin leke tutan yerlerini tükürükleyip kolunun yeni ile bir temizlemeler. Kendisini tarama botlarından birine vermişler. Sevincinden uçacak fakir. Ne kadar da teşne imiş askerliğe. İki ay sonra Ege manevraları başlayınca, sanki sahici savaşa gidiyormuş gibi, mahalle yaşlılarının ellerini öpüp dualarını alarak, kendi yaşlıları ile de sarılışıp helâllaşarak gitti.

Manevralar bittikten sonra, bir pazar, bir de bakıyoruz, Fasarya çıkageldi. O pek sevdiği bahriye elbiselerini çıkarmış, yerine kendine biraz bol gelen, bol geldiği için de onu büsbütün şapşal gösteren açık renk bir kostüm giymiş. Sırtında tiril tiril sadakor gömlek, boynunda dallı çiçekli bobstil kravat, sağ yakasında bir menekşe, solunda bir Fener rozeti. Tut gülmeni tuta bilersen.

En sabırsızımız baytar Vakkas beymiş:

"Ulan, bu ne hal bu, cumartesi kibarı gibi?"

Anlattı: Gemide bir teğmen varmış. Bunu çağırıyor. "Bak Kâzım efendi" diyor. "Şu botta bu kadar er var, içlerinde gözüm bir seni tuttu. Seni emir eri olarak teyzemin yanına göndereceğim. Yaz kış Bostancı'da otururlar. Yanlarında şöyle güvenilecek bir erkek lâzım. Hizmetçiden aşçıdan sana iş düşmeyecek bile. Üstelik harçlıksız da bırakmazlar seni. Ha, ne dersin?" Fasarya ne diyecek, ona kalsa gemiden bir yere ayrılmaz ama teğmen aklına koymuş bir defa. Çaresiz, "Emredersiniz teğmenim"i bastırmış. Teğmenin, teyzem dediği altmışlık, altmış beşlik, suratı hâlâ düzgünlü, kirpikleri hâlâ sürmeli, deli saraylı gibi bir kadıncağızmış. Adı da Güzide hanım. Güzide hanımın yirmi bir, yirmi iki yaşlarında, sarı saçlı, kırmızı yanaklı, Boşnak güzeli bir de kızı var. Kızın adı Nüvide mi, Nemi de mi öyle bir şey ama evde Nonoş diye çağırıyorlarmış. Fasarya'nın anlattığına göre, Güzide hanım teğmenin gerçek teyzesi olmuyormuş. Aslına bakılırsa teğmen de gerçek teğmen değilmiş. Sivilde yüzme şampiyonu olduğundan şimdi yedek subaylığını bahriyede yapıyormuş. Kızın resmini gemideki dolabına asışından anlaşılıyor ki, maksadı, daha sivilkenden tutkun olduğu Nonoş'u, şimdi bahriye üniformalarının da yardımıyla kafese koyup, tavlamak. Çiçeği burnunda subay çıkar çıkmaz, "Ben size bir emir eri bulurum," demiş olmalı, müteahhit değil ya bu, subayın hovardalığı da böyle olur işte.

Bununla beraber Fasarya halinden pek şikâyetçi değildi.

"Daha oraya gittiğim gün, diyor. "beni bir koltukladılar, bir koltukladılar. Yere dama komuyorlar. Şaştım kaldım. Hani utandım da sonra. Bak bu elbiseler rahmetli beyefendininmiş. Gömlekle kravatu Teğmen, rozeti de şoför hediye etti. İş güç hakgetire. Bana arada bir bakkaldan tuz limon almak düşüyor, o kadar."

Bir hafta sonra geldiğinde bayağı tasalı idi:

"İşler biraz sarpa sanyor," dedi. "Bu pazar Teğmen köşkte yemekte idi. Beni önce bir güzel piyazladı. Sonra bir kenara çekip baklayı ağzından çıkarverdi. Beni oraya neden getirmiş biliyor musun? Bu Güzide hanımın belalı bir yeğeni varmış. Kıza ilkin o illet olmuş, vermemişler. Ortada bir de miras dalaveresi dönüyor. Bizimkiler okkalı bir mirasa konmuşlar da, o hergelenin hakkını mı yemişler ne? Karışık iş senin anlayacağın. Adam: 'Bunu sizin yanınıza komam, ikinizi de temizleyeceğim,' diye tehdit savuruyormuş. Anlıyorsun ya şimdi beni neden koltukladıklarını... Ben bunları o hergeleye karşı koruyacakmışım –Cebinden gıcır gıcır bir Walter çıkardı.– Bunu da Teğmen verdi," dedi. "Dokuz milimetre ama, inzibatların kullandığı Kırıkkale tipi zannetme ha, Alman malı, hakiki Walter."

Hiç unutmam, karpuz mevsimi idi. Kelek bir karpuz alıp on adım öteye koyduk, nişan talimi yaptık. Ben üç kurşundan birini vurdum. Fasarya hiç birini vuramadı.

"Tam muhafız yapacak adamı bulmuşlar," dedim. "Sana güvenenin aklına şaşayım."

Dedim ama, ağzımdan çıktıktan sonra anladım ki, bunu söylediğime iyi etmedim. Oğlan göstermese bile, belli ki fena korkuyor. Erkeklik belası, işi bir kere üstüne almış. Dönemez de artık. Bir de maneviyatını kırmanın âlemi var mı?

Öbür hafta mahalleye geldiğinde yüzü gülüyordu:

"Ben sana bir şey söyleyeyim mi ağabey?" dedi. "Martaval bütün bu mesele. Bak göreceksin. Bir kerem öldürecek adam, öldüreğim diye cart cart ötmeyi sıkı ise gelir öldürür. Benim anladığım, herif bunlardan para sızdırmak için yapıyor."

"Orası pek belli olmaz," dedim. "Sen yine tetikte bulun."

Güzide hanım da öyle sürtük, öyle keyfine, eğlencesine mecbur bir kadın ki, tehdide rağmen gideceği yerlerin hiç birinden kaldığı yok. Bugün Çamlıca,

yann Göksu, öbür gün Hünkâr, daha öbür gün bilmem neresi. Şoförün yanında, silahı dolu Fasarya var ya, gönlü rahat.

Vukuatsız geçen her haftadan sonra Fasarya biraz daha kabadaylaşıyordu. Dördüncü hafta sonunda, afra tafra, bir geliş geldi ki, tanıyamadık. Başı omuzların içine gömülü, Humphrey Bogartvari bir acayip yürüyüşler, iki de bir kılıfından çıkardığı tabancasını tek elinde afili afili döndürüşler... Değme detektif olup çıkmış oğlan.

O ara, bir iş için Hatay'a gönderildiğimden, olayların akışını takip edemedim.

Döndüğümde günlerden cuma idi. -Fasarya'nın izin günü.- Fasarya görünmedi. Kahveye çıkıp sordum. Yüzüme baktılar.

"Gazetelerde okumadınız mı?"

"Neyi okumadım mı?"

"Fasarya yaralandı."

"Yalan."

"Yeminlen size, Kasımpaşa Deniz Hastanesinde yatıyor."

Fasarya, gerçekten, yatak-yorgan, kolu boynu sargılar içinde pestil gibi yatıyordu. Yüzü büsbütün küçülmüş, limon küfü bir renk almış.

"Nasıl oldu?" dedim.

Kesik kesik, her cümlelerin sonunda soluk soluğa gelerek anlattı:

Geçen pazar Büyükdere'den dönüyorlarmış. İnsan, başına geleceği nereden bilsin. Her zaman Maslak'tan dönerlerken o gün aşağıdan dönecekleri tutmuş.

"Tam" diyor, "Kuruçeşme önüne gelmiştik ki, benzin bitti. Benzin bittiyen tabi, bir benzincinin önünde durduk. O sırada gri bir Doç gelip tam önümüzde frenledi. İçinden uzun bacaklı, sıska, kertenkele gibi bir herif çıktı, güzel güzel geldi. Bizim arabanın arka kapısını açtı. Ben de aval gibi ne yapacak diye

bakıyorum. Sen kapıyı açmayla, tabancasını ateşle... İt oğlu it, haramzade, veledizina, anasını avradını bilmem ne yaptığının pezevengi."

İlk kurşun Güzide hanımın çantasını havaya uçuruyor, ikincisi Nonoş'un kulak memesini sıyırıp camı paramparça ediyor, üçüncüsü evet üçüncüsü... Üçüncü kurşun kendini ortaya atıp, onlara siper eden bizim aval Fasarya'nın omzuna saplanıyor. Herif dö:düncüyü sıkmaya vakit kalmadan da şoför eline sarılıvermiş. Fasarya:

"Diyuz öyle ani geldi ki, ne olduğunu anlayamadım, diyor. "Baktım vira ateş ediyor. Bari kendimi siper edip hanımı kurtarayım dedim."

"İyi halt etmişsin" dedim. "Senin ne üstüne vazife a ukâlâ dümbeleği, onların kendi aralarında temizlenecek hesapları varmış. Madem gafil avlandın erken davranmadın. Bırak vursun, temizlesin, ne hali varsa görsün. Ya pisi pisine geberip gitseydin. Senin de anan var, ona acımadın mı?"

"Ayıp ettin ağabey," diyor. "Ayağını öpeyim konuşma böyle. Bana bunun için mi ekmek yedirmişler. Ben vazifemi yaptım. Ben helâl süt emmiş adamım ağabey."

Fasarya, helâl süt emmiş olmanın cezasını Kasımpaşa Deniz Hastanesinde tam üç buçuk ay çekti. Güzide hanımla Nonoş ilk zamanlar sadık fedailerini sık sık gelip yokladılar. Yokladılar dediysek, ördek muhabbeti gibi, sadece: Vah vah vah. Arada galiba yalnız bir defa onun çok sevdiği cıgara böreğinden getirmeyi akıl ettiler. Sonra sonra ziyaretler seyrekleşti. Gitgide büsbütün tavsadı. Bir iki kere şoförü yolladılar. Sonra kimse Fasarya'yı arayıp sormaz oldu. Güzide hanımın yeğeni artık kodesi boyladığından muhafıza da lüzum kalmamıştı. Toptan bir üç yüz lira vererek hesabı kapadılar. Fasarya'nın, Güzide hanımın muhafızlığından kazanıp kazanacağı, orda kaldığı üç ay içinde yediği güzel yemekler. İstanbul'un mesire yerlerine otomobille yaptığı bedava gezmeler ve bir de, her istediği yana

çeviremediği, ancak birtakım sayılı hareketler yaptırabildiği çolak bir sol kol oldu.

Bari fedakârlığı da bir işe yarasa, Teğmene bile yaramadı. Zaten Teğmen de Güzide hanıma yarana-mamıştı. Anlaşılan ona, sırf belalı yeğenin şerrinden sığınmış bulunuyorlardı. Bu tehlike ortadan kalkınca, Teğmene yüz vermez oldular. Aslında Nonoş ne za-mandır Ayvalıklı bir zeytinyağ tüccannın oğlu ile sevi-şir durummuş. Zeytinyağ tüccarının oğlu da Teğmen kadar hatta ondan daha yakışıklı idi. Az buçuk Glen Ford'u da andırıyordu. Üstelik, kırmızı bir Rolls Roy-ce'u, bir de Moda Deniz Kulübündekilerin eşi, son mo-del Crist Craft'ı vardı. Ve nihayet iş üniformaya biner-se, o da yedek subaylığını Heybeli Deniz Kolejinde yapmıştı. Netice Nonoş Ayvalıklı tüccarın oğluna kaç-tı. Teğmene de hava almak düştü. Olağan işler...

Fasarya kolundan ötürü terhisine altı ay kala çü-rüğe çıkanınca, ne yapacağını şaşırды. Çolak kolla yük taşıyamaz, kundura boyayamaz, biletçilik, sandalcılık edemezdi.

Çaresiz kalınca, ister istemez, topladığımız beş on kuruşu sermaye yapıp Dolmabahçe stadında drops, çiklet, sandviç satmaya başladı.

İstanbul küçük şehirdir, derim de kimse inanmaz, İstanbul bal gibi küçük şehirdir. Nitekim Fasarya gün-lerden bir gün, zannedersem bir Fener - Beşiktaş ma-çında, Nonoş'un ektiği Teğmene *tribonda* rastlayıver-di. Teğmen artık terhis olunduğundan sırtında spor bir elbise, boynunda bir fotoğraf makinesi, yanında otu-ran ve Nonoş'tan hiç de aşağı kalmayan çiti piti sarı-şınla burun buruna konuşup gülüşmede...

Siz Fasarya'daki ruh asilliğine bakın:

"Terhis olmuşsun, mübarek olsun Teğmenim, diyor. "Bu dertler başıma senin yüzünden geldi. Bak çolak kaldım, iş bulamıyorum..." Yok böyle şeyler. Sa-dece: "Terhis olmuşsun, mübarek olsun Teğmenim." O kadar.

Nonoş'un ektiği Teğmen yine anlayışlı çocuk-

muş. Kalkıp candan bir jestle Fasarya'nın boynuna sarnıyor. "Ben varken senin sırtın yere gelmez Kâzım efendi" diyor. Bu insanlık karşısında Fasarya'nın gözleri dolu dolu olmuş, utanmasa hüngür hüngür ağlayacakmış orda. Teğmenin de gözleri yaşarmış. Allah bilir onunkiler Fasarya tedaisi ile Nonoş'u hatırladığından yaşarmıştır. Bunlar sarılışmadan çözülmüce Teğmen yeni nişanlısına dönüp:

"Bak canikom" diyor. "Bu Kâzım efendi benim askerlikte emir erimdi. Öl desem ölür, kal desem kalır, böylesine mert bir delikanlıdır."

Caniko ile Teğmen bunun üzerine Fasarya'ya bakarak fiskos bir şeyler konuşuyorlar. Sonra Teğmen cebinden bir kartvizit çıkarp altına bir adres yazıyor.

Fasarya kartvizitle bana geldi. "Dünyada iyilik ölmedi ağabey" diyor da bir daha demiyordu. Teğmenin tavsiye yazdığı yer Kazlıçeşme'de bir bisküvi fabrikası idi. Fasarya ertesi günü verilen adrese gitti. Meğer Ceyhan marka extra extra bisküvi imal eden *Fabrikanın sahibisi* Caniko'nun babası, Teğmenin de müstakbel kaynatası değil mi imiş?

Fasarya'ya hemen bir gece bekçiliği verdiler. Ayda yüz on kâğıt. Daha ne ister.

Gelip bunları anlatınca, kahvedekiler: "Vurdun yine uğursuz," diye oğlana takıldılar. Bazı kimse saadeti nin asıl farkına, başkalannın gıptasından sonra varıyor. Bizim Fasarya da bu soydan. Hele marangoz Halil'in gözünü de denemiş. Nazara gelmemek için kendi kendine okuyup üflüyor, nerde tahta görürse tak tak vuruyor. Bir tütsülenmediği kaldı.

Ama ne yapsa nafiye, ayına kalmadan eli böğründe çıkagelmez mi? "Senin o gök gözün var mı yok mu?" diye kabahati Halil'e buluyor.

Atılışının sebebi görünüşte bir iftira. Usta başı çok ustalıkla aparttığı unla şekeri fabrikadan çıkarmamış, sakladığı yerde görülünce de işi Fasarya'nın üzerine atıvermiş. Ama asıl sebebi bu değil. Bir kere sözüne inansalar usta başıyı neden işinden atsınlar.

Patron, Fasarya'nın suçsuz olduğunu anlamış, anlamış ya, o sırada Teğmen kızıyla bozuşup gittiğinden, hıncını onun adamından almaya kalkmış. Birinin adamı olmanın işte bazan böyle kötü tarafları da oluyor. Dedğim gibi Fasaryacık elinde yirmi üç kâğıt, süklüm püklüm çıkageldi. Mevsim kapanmış, artık lig maçları da yok ki Teğmene *tribonda* rastlasın. Rastlasa da, kendi muhtacı himmet bir dede.. Olmaya ki yeni bir fabrikatör kızı yakalamış olsun.

Koruyucusundan umudu kesince Fasarya, yine başının çaresine kendi bakmak zorunda kaldı.

İstanbul'dan uzak kaldığım yıllarda, duydum ki. Akdeniz'e sefer yapan şileplere girmiş, durmadan Hayfa'ya, Mısır'a, Tunus'a gidip geliyormuş. Sonra her zamanki gibi, yeminibillâh, hiç mi hiç karışmadığı –inanırım– bir kaçakçılık dalaveresine kurban giderek işinden olmuş. Daha sonra Haydarpaşa Gannda, Kadıköy Sebze Halinde ve çolak koluna rağmen o zamanki kaymakamın kayırması ile bir müddet de itfaiyede çalıştı.

Ben döndüğümde yine açıklar livası idi. Müdür tensikat yaparken sakattır diye ilk ağızda buncağızı yürütmüş... Anası da artık eskisi gibi çamaşıra filan gide-medüğinden halleri dumandı.

Sağ olsun var olsun, tanıdıklardan hatırı sayılır. sözü geçer emekli bir milli eğitim müfettişi vardır. Yalvar yakar, Fasarya'ya liselerin birinde doksan lira ücretli bir ambar hademeliği buldu da, oğlanı sefaletten kurtardı.

İş buldu ya, bizimkinin bir biti kanlansın.

Baktım, bir sabah çıkagelmiş.

"Ben evleniyom ağabey," diyor.

Özbeöz İstanbullu olmasına rağmen, çok sevindiği. şımaracağı tuttuğu zamanlar, böyle "geliyom, gidiyom" diye konuşur. Şımartan da olsa bari zavallıyı!

"Hayırlı olsun, dedim. "Kiminle?"

Utandı, güldü, önüne baktı:

"Kahvecinin Nakibe hanım teyze bulmuş," dedi.

Hep önüne bakıyor, sanki başka iş kalmamış gibi, mühim mühim, duvara yapışmış kalmış bir badana telini çıkarmağa uğraşıyordu.

"Nasıl bir kız bu?"

"Görmedim daha... O beni görmüş (Kızardı), biyenmiş (sırıltmasını güç tuttuğu belli), gözü tok, kendi halinde bir kızmış. Çok kibar evde büyümüş. Hanımları mebus Ali Rıza beyin ailesi oluyor, siz tanıyacaksınız. Acıbadem'de oturuyorlar. Evlâtlık dediysek evlâtlarından ayrı tutmamışlar hani."

"Senin ayda kaç para aldığını biliyorlar mı?"

"Söylemiş Nakibe hanım teyze. 'Benim parada gözüm yok. Bir lokma ekmeğe razıyım. İş ki kocam olacak, erkek olsun, beni namerde muhtaç bırakmasın,' diyormuş."

"Aferin kıza. Ananın yanına mı alacaksın?"

"Yok apartman dairesi alacağım, matrak mı geçiyorsun ağabey?"

"Peki, ya kız ayrı ev isterse? Bu hususta anlaşmak gerek."

"Orası kolay, canım. Benim anam onun da anası. Ama daha bir karşı karşıya görüşemedik ki şöyle... Yalnız sokağa bilem bırakmıyorlarmış."

"Şimdi kaç göç kaldı mı ya?"

"Kalmasın. Madem onlar eski usul üzerine hareket ediyorlar, anam yarın gidip görecektir. O biyenirse benim de kabulüm."

Anladım ki, Fasarya, kim olsa almaya razı. Değil mi ki kız bir kere bunu *biyenmiş*. Ömründe ilk defa karşısına, Fasarya'yı candan beğenen, ona inanan, hayatını onunla paylaşmağa razı bir kadın çıkarıyordu. Bir kadın tarafından beğenilmek... Ama çirkin, ama uyuz, ama ucube, zarar yok. Beğenilmek. Bu, ne büyük kelimedir farkında mısınız beyler. Fasarya hep

önüne bakıyor, sevincini göstermemeğe çalışıyor, göstermediğini sanıyor, ama belli ki bir zilleri eksik. Ayıplanmaz da. Hangimiz öyle değiliz? Sabahleyin bir dişi ağızdan çıkmış üç kelimelik bir pöh pöh cümlesi, ondan sonra tut bizi tutabilirsen. Koca öküzler, bütün bir gün kendimizden, dünyadan, insanlardan memnunuzdur artık. Üç kelimelik bir pöh pöh cümlesi, tamam... Troya muharebesi bundan çıktı. Cümle harplerin sebebi bu. Bütün cinayetler bundan işleniyor. Hayat pahalı ise bundandır. Karaborsanın sebebi bu. Müteahhidin çürük tuğla kullanışı, memurun zimmetine para geçirişi, partilerin tartışması, gazetecilerin çekişmesi, Ahmet'le Mehmet'in takışması, Ali'nin Veli'yi yerinden, ağabeyin kardeşi evinden edişi hep bundan.

"Hayırlı olsun. Fasarya," dedim. "İnşallah mesut olursun."

"Sağ ol ağabey," dedi. "Darısı başına.

O hafta anası gitmiş, kızı beğenmiş. Gerçi yaşı Fasarya'dan biraz büyükçe imiş ama. "Pekâlâ" diyor-muş. "Kıvrak, eteği belinde, yüzüne bakılmayacak gibi çirkin de değil."

Mahallenin isteği ile, kız tarafı, nişanı Feyzullah'ın kahvesinde yapmağa razı oldu. Huriser'in hanımları zengin filan ama, alçakgönüllü insanlar. Kızın hatırı olsun diye nişana cümbür cemaat katıldılar. Artık dünyalar Fasarya'nın... Ne de sevdirmiş herkese kendini... Nişanın şerefine kasap Şaban zile zeybeğe kalktı. Kasap Şaban ki, kendi çocuklarının sünnetinde bile oynamamış adam. Müdür bey, Komiser, manifaturacı Necmi bey, bütün esnaf, satıcılar, kimler yok...

Huriser'in hanımları haftada bir nişanlıların buluşup gezmelerine izin vermişler. Mevsim yaz ya, Fasarya ilk haftası nişanlısını alıp İstanbul Sergisine götürdü. İkinci hafta Gülhane Parkına gitmişler. Denize karşı sıraların birine oturup kabak çekirdeği, leblebi yemişler. Fasarya oradan Marmara Sinemasına gidelim demiş. Ona da peki. Fakat Fasarya loca alacak olunca, kız işkillenmiş. Sen Fasarya'yı orada bırakıp

tramvaya yürü. Fasarya kızı yatıştıncaya kadar aklan kararı seçmiş. Artık, bilmem doğru bilmem yalan:

"Ben onu denemek için yaptım," diyor. "Locaya gelse inan olsun gözümünden düşecekti. Kan değil, altın madeni, ağabey, namusu mücessem. Gözün kapalı, bırak evde git. Hey canına yandıgım namuz."

Hikâyenin bundan ötesi oldukça sinemaya benzer ama kabahat bizim değil. Bazen hayattaki olaylar da yerli film senaryolanna taş çıkartacak kadar dramatik olabiliyor.

Ben yangını görmedim. Görenlerden dinledim. Topal Aziz anlattı. Sonra Fasarya da anlattı. Acıbademliler: "Gece yarısı" diyorlar, "ewelâ çatır çatır camlar çatlamaaya başladı." Millet bir de bakıyor ki, Huriser'in hanımlannın evi yanıyor. Topal Aziz: "Sahabısı sigortadan para almak için yaptı," diyor. Kornşulara bakılırsa tamamen kaza. Bayla bayan, kulüpte kumarda imişler o gece. Günlerden cumartesi olduğundan evde çamaşır yıkatılmış. Anlaşılan çamaşırıcı giderken ocağı tam söndürmemiş olacak. Ocak, için için yanmış. Kuru çalı çırpı da varmış kenarda. Ateş oraya sıçıyor. Gece yarısı kim kime, dum duma, köşk de eski yapı zaten, kav gibi alev bir anda dört bir yanı sarıvermiş.

Neyse, önemli olan yangın değil, yangının neticesi. Acıbadem'de yangın olur da, Yeldeğirmeni'nin, İbraamağa'nın, Mısırlıoğlu'nun efeleri yerinde durur mu? Millet oraya üşüşmüş. Fasarya da içlerinde tabii. Bir kere nişanlısı Acıbadem'de oturuyor. Sonra malûm a, serde, itfaiyecilik de var... Yangın yeri bir mahşer... Söndürme ekipleri zamanında yetişmiş ama alev almış yürümüş, kampanalar, düdükler, gecenin içinde bağnşıp çağrışanlar, har har karanlığı yalayıp duran şeytan dili gibi alevler, yandıkça çatırdayan, sonra kopup yıkılan ihtiyar kaplamalar. Evdekilerin

hepsi ilk ağızda dışarı uğramışlar. Huriser neden sonra akıllarına geliyor. Kızcağızın uykusu ağır olduğundan başında top atsalar uyanmazmış. O ilk vartada hiç bir şeyin farkına varmamış olacak ki, şimdi evde kapalı kalmış. Lamı cimi yok, diri diri yanacak. Ciğerpare-si, bir tanesi içerde alevler içinde can verirken Fasarya buna seyirci mi kalacak. Kordonu yarması ile eve doğru seğırtmesi bir oluyor. "Yapma, etme, eyleme. Ev yıkıldı, yıkılıyor," kim dinler. Fasarya'yı, polisi itip o yengeç bacakları ile erkek erkek eve ilerlerken görür gibi oluyorum... Doğru merdivenlere saldırmış. Boğucu bir dumanla pençeleşe pençeleşe kendini ilk katın sofasına atmış. Yan odalardan birinden bir çocuk ağlaması:

"Anne, anneciğim, uyansana anneciğim yanıyorduz."

Fasarya sesin geldiği kapıya bir tekme atıp içeriye dalıyor ki, ne görsün. Huriser hâlâ horul horul uymakta. Yanı başında da üç yaşlarında bir kız çocuk onu çekiştirip duruyor. Fasarya ana kızı böyle görünce şaşkınlığından yangını filan unutmuş. Bereket itfaiye komutanı dışardan:

"Merdiven yıkıldı, çabuk pencereden atlayın" diye bağırır dururmuş. Fasarya aklını başına topluyor. Çoğu arkadaşı olan itfaiye erleri aşağıda bez germiş beklerlermiş. Ewelâ küçük kızı atıyor. Arkasından hâlâ açılmamış, sersem sepeltek Huriser'i atlatıyor. En sonra da kendi atlıyor. Aşağıda alkış, sevinç, kıyamet... Gençler, çocuklar, günün kahramanına çılgınca tezahürat yapıyorlar.

Hanımları hayatlarından ümidi kestikleri Huriser'le kızına kavuşmanın sevinci içinde... Yalanlarının ortaya çıkışının bile farkında değiller. Ama Fasarya'da surat bir karış. Kalabalığı yarıp karanlığın içinde kayboluveriyor.

Ertesi gün dayattı. "Ben onu almam," diye. Önünde bir rakı şişesi, kafayı çekip kara kara düşünüyor. "Tevekkeli ihlamurdan odun, beslemeden kadın olmaz dememişler."

Beri yandan Huriser de haber yollamış:

"Korkmasın, ben çocuğu ona baktırmam, onun babasından nafakası var. Olmadı, anama yollarım," di-yormuş. El kapısı kızcağızın öyle canına yetmiş ki, so-ğan ekmeğe bile razı. Ama Fasarya Nuh demiş pey-gamber demiyor. Değil mi ki, ona bir kere yalan söy-lemişler. Kıza bakmaktan filan çok. aldatıldığına, aptal yerine konulduğuna, iki kocadan arta kalmış Huri-ser'in ona kız oğlan kız diye yutturulmak istenişine içerlemişti. Ayıp değil ya, dünyada hazmedemediği bir şey varsa o da yalancılık, ikiyüzlülük.

Kısacası, nişan bozuldu. Nişanla beraber, Fasar-ya'nın morali, hatta sıhhati de bozuldu. İçler acısı bir durum.

Geçen gün, çınarın altında karşıma geçip oturdu:

"Ne desen hepsi boş," dedi. "Şu dünyada neyim ki ben? İsmi üstünde Fasarya'yım işte. Fasarya artık, ötesi var mı?"

"Yo, böyle söyleme," dedim.

Bumunu çekip: "Yalan mı ağabey," dedi. "Yalan mı yani? Neyi tuttumsa elimde kaldı bugüne kadar."

Tıraşı bir karış uzamış, sırtındaki yağlı ceketin ya-kalan pıyırım pıyırım. Sağ eli sarılı olduğundan çolak eli ile bir sigara yakmağa uğraşiyor, beceremeyip bir kibriti, bir sigarayı düşürüyor.

Acıdım oğlana. Acıdım ama sonra kendime kız-dım. Birine her acıyışımızda –itiraf edelim veya etme-yelim– az buçuk budalaca bir üstünlük böbürlenışı sak-lı değil midir?

"Kaldır kafanı Fasarya. dedim. "Öyle kanı gibi ağlamak yakışmıyor sana."

Kafasını kaldırdı, ama vira bumunu çekiyor.

"Ne olmuş yani Fasarya isen?" dedim. "Dünyada bir Fasarya sen mi varsın? Bakma, ben senden biraz daha temiz geziyorum, her gün tıraş oluyor, ütülü gömlek giyiyor, tepemin açıldığı belli olmasın diye ön-deki iki tel saçımı itina ile arkaya tanyorum. Ama bu

dış görünüş bir yana seninle hiç de büyük bir farkımız yok be Fasaryacığım. Yo istafurullah deme, bu böyle, sen ne kadar fasarya isen ben de o kadar fasaryayım. Olsa olsa senin fasaryalığın küçük harfle yazılır, benimki belki büyük harfle. Emin ol, farkımız bu kadar."

Kaşlarını kaldırmış, şaka mı ediyorum diye bakıyordu:

"Sen neden fasarya oluyormuşsun ağabey?" dedi. "Sen neden bana benzeyecekmişsin? Bugüne bugün bir efendi evlâdısın sen."

"Dur dinle bak," dedim. "Sen aval gibi Güzide hanımla Nonoş'a atılan kurşunlara siper olup yaralandın. Ben budala, üstelik senin gibi aylıklı muhafız da olmadığım, bu yüzden ekmek de yemediğim halde, dost sandığım kimselere atılan başka türlü kurşunlara siper olup, başka türlü, ama senden ağır yaralandım. Yalan mı?"

"Doğru" dedi. Benim hesabıma üzgün, başını önüne eğdi. -Sağ olsun çok da yufka yüreklidir.-

"Sonra" dedim. "Sevgilinin, çocuklu olduğunu anlamam, yalanını tutman için, senin Amerikan filimlerindeki gibi, yanan bir eve tırmanıp alevlerle pençeleşmen gerekiyormuş. Ben halbuki, sevgilimin yalanlarını ve iki -kaç iki, dört, beş, sekiz, on- yüzlülüğünü yattığım yerden, yahut bir çay masası başından kolayca yakalayıverirdim."

Fasarya: "Allah karı milletinin cezasını versin, dedi.

"Görüyorsun ya hayatımızı neresinden alsan birbirine benziyor," dedim. "Seni Teğmene bel bağlayıp girdiğin bisküvi fabrikasından nasıl yürüttülerdi. Beni, kimsenin de adamı olmadığım halde girdiğim nice bisküvi fabrikalarından yürütürlerken uydurma sebeplere bile lüzum görmezlerdi."

İkimiz de içimizi çektik.

Öğle yaklaşıyordu. Komşu köşklere kopup gelen fasulya kokulu bir rüzgâr yüzümüzü yalayıp geçti. Fasarya dalmış, düşünüyor.

"Hatırlar mısın, dedim. "Yıldırımspor'da oynadığımız zamanları?"

Birden canlandı:

"Nasil hatırlamam, dedi. "Hani bir defasında Vefa B ile 2-2 berabere kalmıştık. Bir kere de Anadoluhisan kendi sahalannda 4-0 yendiydik."

"Tamam," dedim. "Sen o zaman takımında ne oynardın?"

"Sağhaf."

"Ben?"

"Solhaf."

"Demek o zamandan aramızda bir benzerlik varmış. Sen şimdi nesen?"

"Kıykuyruk bir ambar hademesi."

"Ben?"

"....."

"Ben de kırtipil bir öğretmen müsveddesi."

"İsta..."

"Bırak şimdi istafurullahı. Dernek oluyor ki Fasarya efendi kardeşim, biz o zamandan beri hep haf oynayıp durmuşuz. Arada golleri yine başkaları attı, parsayı onlar topladı. Öyle görülüyor ki, bundan sonra da biz yine haf duracağız, golleri başkaları atacak. Kaderimiz haflıkmış, ne denir."

Fasarya çolak kolunu omzuma koyup yüzüme dostça, acıyarak baktı:

"Kaydetme ağabey," dedi. "Her şeyin başı sağlık."

Sonra oturduk, beraber işkembe çorbası içtik.

İşin tuhafı, sırf laf olsun diye, sırf onu avutmak için söylediğim sözler bana şimdi bir dokunsun, bir dokunsun...

Fasarya, içinin zehirini boşaltmış, bende bir kader yoldaşı bulmuş ve hele, bir başkasına acıyabilmenin üstünlüğünü duymuş olmanın ferahlığıyla, biraz sonra, elindeki kızılıcak dalını taflanlara vura vura uzaklaştı.

Ben tek başıma, iki elim şakağımda, düşünmekaldım.

MEMELİ HAYVANLAR

Sütten dolmuş taşmış, çatlayacak gibi gerilmiş inek memelerini bir göz önüne getirin beyefendiciğim. Lömbür lömbür boş kovanın üstüne sarkıyor... Şöyle bir dokunsanız süt fışkıracak... Usulca yaklaşıp hayvanın arka bacakları arasına yerleştirdiğiniz küçük iskemleye çömeliyorsunuz. Bu mübarek memeleri, iptida sabunlu su ile gıcır gıcır bir temiz yıkadıktan sonra, sağ memeyi sağ avucunuzla kavrayıp hafif hafif uvalıyorsunuz: Fişşşt. Memeden fışkıran sütün boş kovanın dibinde çıkardığı o tannan, madeni ses... Sonra sol elle sol memeyi sağlıyorsunuz: Fişşşt... İlk sıkışta süt biraz ince gelir. Bilâhare gitgide açılacak, gür bir pınardan akar gibi kalınlaşacaktır. Artık sağlı sollu, daha seri bir tempo ile girişiyorsunuz. Fişşşt fişşşt; fişşşt fişşşt. Bir sağdan bir soldan; bir sağdan bir soldan.

Sağılan süt şimdi kovanın dibinde öyle deminki gibi madeni bir ses vermez. Ya? Şimdi kovada birikenin üzerine fışkırdığından bittabi daha dolgun, daha ağırbaşlı bir ses çıkarır. Başlar kovadaki süt anafor gibi dönmeğe, kendi kendine dalgalanıp köpüklenmeğe... Bu dumanı üstünde sütün kendine has bir de kokusu oluyor beyefendiciğim, bir de kokusu oluyor...

Dedim ya a canım, süt sağmak başlı başına bir mucizeyi tabiattır. Düşününüz bey kardeşim, dört ayaklı bir mahlûk, basit bir ottan gıda alıyor. Ot nedir? Alelade bir nebat. Mübarek hayvan, bunu kesip koparıyor, çiğneyip öğütüyor, sonra iki arka bacağının arasından süt tesmiye ettiğimiz o lıkır lıkır, bembeyaz mayii beşeriyete ihsan ediyor. Ne vakit düşünsem başım döner, müfekkiрем durur, nefesim kesilir.

Ehlivukuf raporunda bendenizin bu hissiyatıma frenkçe birtakım teşhisler koymuşlar. Birine hakaret mi edeceksin, bu tıbbi istilâhların arasına gizlenip istediğini söyleyebilirsin. Raporun umumi medlûlünden istidlâl ettiğime nazaran bendenize, haşa sümme haşa, bir nevi dalâleti cinsiye izafe etmeğe kalkmışlar. Aklıma vurdukça aklımı oynatacak oluyorum. Benim gibi namei âmali, defteri ef'ali, masebakı ahvali pâk ü dırahşan bir insana sen dalâleti cinsiye bulaştırmağa kalk: bu kadar olur yani. Zaten hâkime söyledim: "Kendimi böyle bir şaibeden tenzih, bendenizi adicesine bir iftira ile lekelemeğe kalkanları da huzuru muhakemede; alenen takbih ederim," dedim.

Siz yabancı değilsiniz, şurada sır yoldaşı sayılınz. Kimbilir sizi de buraya hangi iftira ile tıktılar. Ayıptır söylemesi, dalâleti cinsiye kim, bendeniz kim beykardeşim. İşte otuz yıllık ayalım, sorulsun. Kendisi ile ancak beş yıl kadar kan-koca hayatı yaşayabildik. Ondan beri kardeş gibiyiz. Benim hiç bir zaman o taraklarda bezim olmamıştır, inanınız bana. Bendenizinki sadece zararsız bir merak. Yeni de değil ki efendiciğim. Süte ve süt sağmaya mütedair mevzulara karşı inhimak bendenizde daha o yaştan başlamış.

Anlatırlar; süttten kesildiğimde evi birbirine geçirmişim. İki yaşında iken, evde iri göğüslü zenci bir hizmetçi kadın varmış. Mezburenin göğüslerini fayton koması misali sıkır da "Bart, barti" dermişim. İh - ih - ih, çocukluk işte... Hepimizin de neleri vardır değil mi?

Bilâhara, rahmetli, amcamız Azmi bey nakleddi; beş yaşıma kadar, koca-oğlan, ağızımda emzikle dolaşmışım hep. Zannedersem şimdi buna biberon tesmiye ediyorlar. Sonra büyüdük, biz de delikanlı olduk. İnanır mısınız, devri şebabetimde dahi kadınların belden aşağısı bendenizi alâkadar etmiyordu. O zaman kaç göç var tabii. Şimdiki gibi plajlar filan hak getire... Belki güleceksiniz, akranlarımda budak deliğinden haremdeki kadınları gözetlerken, bendeniz ağıla gidip ineklerin sağılışını seyrederdim... Validenin ısran ile tehhül etmeğe karar verince de, ille iri göğüslü ol-

sun diye şart koştum. Valde ile büyük teyzem, refikayı bir gün çarşıda görüyorlar. "İşte tam Hulûsi'min aradığı gibi bir taze." diye peşine düşüyorlar. Refikanın pe-deri o tarihte Yeşiltulumba karakolu serkomiseri. Evleri de Nuriosmaniye'de... Gidip görüyorlar. Râbitalı bir aile. Talip oluyorlar. Kısmetmiş, evlendik. Bakın ne söyleyecekken nereye geldim. Süt sağrna merakından bahsediyorduk değil mi? Size bu hususta bir tek hatıramı nakletsem kâfi:

İdadide en sevdiğim ders hayvanat, en hoşlandığım bahis de memeli hayvanlar bahsi idi. Hiç unutmam. ulûmu tabiiye hocamız Selânikli Zihni bey merhum, bir gün sınıfın umumuna şöyle bir sual tevcih etmişti:

"İnsanla memeli hayvanlar arasında ne fark vardır?"

Kimse cevap veremeyince gülerek kendi söyledi:

"Ne fark olur a canım. Elbette fark yoktur. Çünkü insan da memeli hayvandır."

Ayağa kalktım:

"Min gayri haddin, bir itirazım var muallim bey" dedim. "Her ne kadar insan da buyurduğunuz gibi diğer memeli hayvanlar gibi bir memeli hayvansa da, yine de bir bakıma onlardan farklıdır."

"Bakındı hele," dedi. "Ne imiş o söylediğin fark?"

"Memeli hayvanların memeleri umumiyetle arka bacakları arasında bulunduğu halde, insanınki ön bacakları yani kolları arasında bulunur," dedim.

Hocanın bendenizi takdir etmek üzere çatılmış kaşları gevşeyiverdi. Biraz düşündükten sonra:

"Doğru be." dedi. "Ben bunu hiç düşünmemiştim."

O zaman bıraksalar Baytar mektebine girecektim. Kader bizi ilkin Rûsumat kâtibi, sonra da Maliye tahsildarı yaptı. Fakat süt sağrnağa karşı olan merakım tenakus değil bilakis tezayüt etti. Her daim gözümde bir hayali çiftlik tüterdi... İçinde keçiler, inekler... Tekaüt olur olmaz refikaya dedim ki:

“Allah razı olsun, bak işte tekaütlük ikramiyemizi aldık. Şu Horhor'daki babadan kalma dükkânı da satıp üstüne koyalım, inekçilik yapalım, ne dersin?”

Gerçi bu işin asrısı de var ama, ayıp değil ya, bendeniz bundan bir şey anlamıyorum. Hiç el değmeden, lastik boru koyarak, bir nevi emme basma pompa tertibatı ile sağılan sütün haysiyeti, bereketi mi kalır a gözüm. Biz tabii eski usul üzere yaptık. Yaptık ya, ineklerden biri hastalanıp öldü. Öbürü, gözüm gibi koruduğum o abraş yüzlüsü ise, vaz'i haml ederken nallan dikti. Üstelik yavrusu da buzağı oldu... Eh yeniden bir inek al, ona da paramız yetmez. Biz alaküllihal geçinen insanlarız. Yevmin cedit, rızkın cedit. Naçar vazgeçtik..

Kulunuz bu kadar yıl yaşadım, kahveye adımımı atmış adam değilim. Tavla, dama, altmış altı, bilmem bile nasıl oynanır. Bendeniz evde ayağımı altına alıp sedire uzanır, bol tarafından kitap okurum. Hem de elime ne geçerse... Tarihi kadim, tarihi İslâm, tebalet... Nasıl? Evet... keramet sahibisiniz beyefendiciğim, aynen tahmin buyurduğunuz gibi, ulûmu tabiiye ve hayvanat. Onlarsız olur mu?

Âcizane, sırf mütalâa ile de iktifa etmem, okuduklarım üzerine derin derin tefekkür eder, bunlardan yeni yeni neticeler çıkarmağa çalışırım. Ama basit, ama küçük, zarar yok. Karınca kararınca. Dönüp dolayıp üzerinde durduğum en mühim meselelerden biri ve başlıcası, Beni Adem'le, diğer memeli hayvanlar arasındaki müşabehet ve mübayenet olmuştur. Bizzature zihnim şu istifhama takıldı kaldı:

İnsan da, keçi gibi, inek gibi, yavrusunu emziriyor, değil mi efendim? Fakat inek veya keçi ayrıca sağıldığı zaman süt verdiği halde, insan müstakilen sağlamıyor. Neden? İlmen, fennen, aklen ve mantıken, insanın da sağılınca süt vermesi icap eder. Eğer vermiyorsa, demek ki bu tecrübe edilmemiştir.

Bir gün yine Kandilli'den İstanbul'a iniyorum... -Siz bazen tesadüflerin ne derece mücrim veya

müşewiki cürüm olabileceklerini hiç düşündünüz mü?– Alt kamarada uyuyakalmışım. Uyku arasında bumuma taze süt kokusu geldi. Taze süt kokusu da değil de, hani emzikli kadınlara, sütninelere has, o biraz ekşi, kekremsi koku vardır ya, o... Nasıl? Bilmez misiniz? Dikkat etmemişsinizdir de ondan. Malumu âliniz, kadınların emzikli iken öyle bir kokuları oluyor. Bazı erkek bu kokudan huylanır. Bacanak nakleder bizim, baldız cariyeniz Erdoğan'a süt verirken, aylarca mukareneti cinsiyede bulunmamış. Bendenizde ise berakis. Küşayış verir bana bu koku. İstidlâlen şunu da arzedeyim ki, koku alma hassas ziyadesiyle münkeşiftir. Hele süt kokusuna karşı... İnanmazsınız belki, bir keresinde yanımda oturan kadının sütnine olduğunu sırf bu kokudan teşhis etmiştim de, teşhisim sonradan doğru çıktı idi. Ne diyordum. Ağır, sıcak bir lodos öğlesi... Gözlerim kapandı kapanıveriyor. Dalmışım. Uyku arasında bumuma arzettiğim koku geldi. Bir de gözlerimi açayım ki, hissim beni yanıltmamış. Tam karşımdaki sıranın köşesinde, genç irisi bir taze sol memesini çıkarmış, yavrusunu emziriyor... Kamarada bizden başka bir de ihtiyar kadın var. Herhalde kızcağız bendenizi uyuyor sanmış olmalı. Hoş uyanık da olsam, biz sindekileri artık erkekten saymazlar ya... Neme lâzım, yine belki sıkılır diye gözlerimi kapadım. Maahaza, arada bir kirpiklerimin arasından onlara bakıyorum. Oğlanın keyfini görmelisiniz beykardeşim. O küçük tumbalak elleri ile, bir yandan anasının kar beyazı, şeffaf tenli, küçük mavi damarcıkları görünen, kocaman memesini mincıklıyor, bir yandan da "glu glu" diye homurdanarak sütü tehalükle bir emişi var. Memeden sahibinin ağzına intikal eden sütün akışı, yavrucağın inip çıkan minnacık gırtlığında âdeta bir nabız gibi atıyor. Dedim ya, hava ağır bir lodos. Ananın gözleri ufalmış, ufalmış, o da nerdeyse uyudu uyuyacak. Nihayet bir ara başı yana düşüverdi. Belli ki, yorgun taze. O yaşta çocuk, insana gece rahat uyku mu uyutur? Masum, bir şeyin farkında değil, anasının memesini biteviye emiyor da emiyor...

O anda zihnimden mecnunane bir fikir geçiverdi. Sabiyi şöyle bir an için kenara çekip de uyuyan kadının bu iri, bu etli ve bereketli memesini sağacak olsam, öyle geldi ki bana, tıpkı bir inek memesi gibi şanlı şanlı süt verecektir.

Bendeniz bunu sadece aklımdan geçirdiğimi sanıyorum. Canhıraş bir feryatla kendime geldiğimde sağ elim mezburenin üryan göğsünde idi. Feryad ü figan, yukarıdan koşup gelen, etrafımıza üşüşen bir cemm-i gafir, biletçiler, polisler, vapur yolcuları, garsonlar, lostromolar bir ana baba günü, sizin anlayacağınız. Beni yaka paça ile iskelede indirdiler. Emzikli taze ile çocuğu da beraber tabii. Doğru Üsküdar karakoluna. Durmadan bana bir şeyler soruyorlar ama, şaşkınlığımdan ben doğru dürüst konuşa mı biliyorum? Alelacele zabıtlar imzalandı. Emzikli taze, iki gözü iki çeşme ağlar da ağlar. Haydi oradan cürmü meşhut mahkemesine... İşe kadının kocası da karıştı.

Gerisini biliyorsunuz. Ehli-vukuf raporu, hâkimin, savcının, samiinin türlü hakaretleri... Kimi "Boyu devrilesi azgın papaz seni," der. Kimi "Arlanmıyor musun, bu yaştan sonra torunun yaşındaki ehli ırz kadına saldıрмаğa..." der, der oğlu der. Hâsılı ne söyledikse kâr etmedi. Şuna inandım ki, dünyanın en güç işi, laf anlamayana laf anlatmağa çalışmakmış. İşte şimdi, gördüğünüz gibi, hırsızların, esrarkeşlerin, ipten kazıktan kurtulmuş, gözü kanlı canilerin arasında çilemi dolduruyorum. Bu yetmezmiş gibi üstelik elin itlerine eğlence de olduk. Benimle her gün zevklenir dururlar. Neylersin, yıkılan ağaca balta vuran çok olurmuş. Torba değil ki ağızlarını büzesin.

Geçen gün de, şu solculuktan hüküm giymiş gazeteci terezi ne uydursa beğenirsiniz? Güya ben diyeyi imişim ki: "Dışarda milleti sağanlar ellerini kollarını sallayıp geziyor: ben tek kişiyi sağacak oldum, içeriye tıktılar." Hâşa sümme hâşa. Vallahilazim söylemedim böyle bir şey. Aklımdan bile geçmez zaten. Eğlence lâzım bu itlere. Dışımı sıkıp hepsini sineye çekiyorum. Öte yandan kendi köşemde yine tetkik ve tefekküratı-

mın meyvelerini cümle beşerin ittilarına arzedeceğim gün uzak değildir beykardeşim.

İnsanın neden sağılınca süt vermediğinin sebebini araya araya akıbet buldum. Bunun cazibe-i arziye ile sıkı sıkıya münasebeti var. Şöyle ki: Memeli hayvanların kâffesi sathı arz üzerinde ufki vaziyette durdukları halde, insanoğlu şakuli vaziyette duruyor. Binaenaleyh, insanı sağlamak için, evvel emirde onu da diğer memeli hayvanlar gibi dört ayak, ufki vaziyete getirmek ve tecrübeyi ondan sonra yapmak icap eder. Bilmem izah edebiliyor muyum?

Yaklaşırın lütfen bana kulağınızı... Daha, biraz daha... Bilirim sizden sır çıkmaz: Kadınlar kısmında emzikli bir Çingene kızı var. Kendisiyle on liraya anlaştım. Çıkar çıkmaz bir deneyeceğim. Neticeyi mutlaka size bildiririm.

Ya, ya, böyle işte beykardeşim... Bir sigara daha yakmaz mısınız?

3 Ocak 1953

AYIŞIĞINDA "ÇALIŞKUR"

Birinci Basım 1954
İkinci Basım 1971
Üçüncü Basım 1983
Dördüncü Basım 1987
Beşinci Basım 1992

Altıncı Basım
Ocak 1996

AYIŞIĞINDA "ÇALIŞKUR"

Ay, iri ve toparlak, Maltepe sırtlarından doğuverdi.

Yassıada üstlerinde bir yıldız, onun çıkışı ile rahatı kaçmış gibi, olduğu yerden kaydı, gökyüzünde ışıklı bir yol çizerek gözden kayboldu.

Eylülün on ikisi olmasına rağmen hava pekâlâ da ılıktı.

Bekçi Zulfikar ayın doğduğunu görünce paketi çıkarıp bir sigara yaktı. Güneşin batışında bir, ayın çıkışında iki, su kenarında üç, mangal başında dört, *illâ cigara içmek iktizadır* sanıyordu.

Yola vuran gölgesine baktı. Boyu kısa olduğu halde gölgesi yerde uzuyor, boyun kısmı karşı kaldırımında acayip bir çıkıntı yaptıktan sonra duvarın dibine kadar varıyordu.

Köşeyi döndü. Laf olsun diye, düdüğü ağızına götürüp iki kere öttürdü.

Gece sessiz ve sakin. Denizin üstü sandallar sandallar... Açıkta biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli ki...

Zulfikar yürüdü. Altı çivili yeni kunduralarının asfalt üstünde çıkardığı erkekçe sestten hoşlanıyordu. Boş arsaları, bakla tarlasını, Amerikan kampını, doktorun evini geçti. caddeye saptı. "Çalışkur" apartmanının önüne gelince yavaşladı.

"Çalışkur" apartmanının gölgesi de yere gerçek-

tekinden çok daha iri ve heybetli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekâlâ küçük çapta bir Hilton oteli sanabilir.

Kapıcı katından bir çocuk ağlaması geliyor. Yine Saime'nin piçi olacak.

Kunduraları yeni olduğundan Saime onun ayak sesini tanıyamamıştı. Dördüğü duyunca, başını yer katından uzattı.

"Al gütür şu yumurcağı Bekçi emcesi" dedi, "gene bana gahir veriy, uyumiy."

Bekçi, başparmağı yeni kayışının tokasına takılı, eli göbeğinin üstünde, karşı kaldırımında öyle heykel gibi duruyor.

"Alacan değil mi? Ha alacan?"

"Alacam" dedi Bekçi, "suzmazsa garagola götürecem."

Çocuk sinmiş, korkulu gözlerle bir Bekçiye bir anasına bakıyor. Birden yumuk ellerini kadının boynuna dolayıp göğsüne büzüldü.

Anası yumuşayıvermişti:

"Get Zulfikar emcesi get" dedi. "Get de sen ırsızları gatilleri götür garagola. Ben paşa oğlumı virmem sağa."

Paşa oğlu, *getti mi* diye Bekçiden yana bakıyor. Yaşlan sümüklerine karışmış, kıvrıkcık saçları terden, alnına yapışmış.

Kadın çocuğu usulca yatağa bıraktı. Çocuk yapma bebek gibi, hemen gözlerini kapadı. Sonra açtı. Yine kapadı. Aça kapaya. uyuma taklidi yaparken yaparken, biraz sonra, gerçekten uyuyakaldı.

Çocuk uyuyunca kadın kapının önüne çıkmış, duvann dibine çömelmişti:

"Bir cıgara vir Zulfikar," dedi.

"Buyur."

Zulfikar kibrit de çıkanyordu. Kadın onun elinden sigarasını alıp kendininkini ondan ateşledi.

Bekçi ile memleketli oluyorlardı. Kocası İlyas bir alacak yüzünden, yanında çalıştığı ciğerciyi vurup da *mapusa* girince onu bu kapıcılığa Zulfikar kayırmıştı.

"Neredeydin dün gece?" dedi.

"İzinliydik ya, dedi Bekçi. "Düğüne gittik, Selâmi Çeşme'ye..."

"İçtin mi gene? Eğlenmişsinizdir herhal."

"He! eğlendik eğlenmesine. Salacak'tan saz takımı da getirmişler."

Tek tük gelip geçenler görmesin diye, kadın daha siper bir köşeye büzüldüğünden, Zulfikar da ister istemez çömelip ona sokulmuştu.

"Cengi de var mı idi?"

"A-ah emme Harmandalı oynadı üç gişi. Gelin tarafı oluyorlarmış."

Bir müddet sustular.

Yandaki apartmana adını veren ulu çınarın yaprakları denizden gelen bir meltemle hafif hafif titriyor... Yere döne döne kuru bir yaprak düştü.

Kadın, Bekçiye doğru derin bir soluk verdi. Onun ılık nefesini Zulfikar ta bumunda, bıyıklarında hissetmişti.

"Sonbahar da geliyor gayrı" dedi. "Sen bakma havalarn yaz gibi gettiğine. Bu yıl birden patlayacak gış."

Sonra bu sözlerini beğenmediğinden:

"Bak bu ayakkabılarılan gayışı böğün virdiler," dedi. "Gelecek ay da yeni uniforma dağıtacaklarmış." "Demokratlar iyi çalışıyor" diye arkasını getirecekken baktı ki, Saime yeni kayışını tutmuş oynuyor. Zulfikar'ın içi gıcıklandı, bir tuhaf oldu.

Kayışın taze deri kokusu kadının hoşuna gitmiş olmalı idi. Saime'nin uzun parmakları usul usul bütün kemeri dolaştı, sonra omuz kayışına tırmanıp ensede karar kıldı.

Zulfikar iyiden iyiye huylanmıştı. Ayağa kalktı:

"Yapma gız. bir gören olur," dedi.

"Gel öyleyse aşşağı.

Kapıcı katına inen merdivenin ampulü bir aydan beri bozuktı. Bereket yine ayışığına... Bir de ayak alışkınlığına...

Gökyüzünde yükselen ay, şimdi artık ortalığı iyiden iyiye aydınlatmağa başlamıştı. Ayın önünden hızla, tül gibi bir bulut geçti.

Çalışkur apartmanının taraçasında Gülseren Çalışkur, bir şezlonga uzanmış, ağzında fondan, bir yandan ayışığını seyrediyor, bir yandan köpeği Dodo'yu okşuyordu. Bir hariciyeci dostları bu köpeği Gülseren'e hediye ederken, "Belki ara sıra sana beni hatırlatır," demişti.

Dündar Çalışkur. içerde, şirketinin idare heyeti raporunu inceleyip, birtakım notlar çıkarıyor.

Kansı, Dündar'ı ağzında puro. kolları sıvalı, böyle harıl hanl çalışırken, o Amerikalı businessman hâliyle, çok, ama çok-çok şeker bulur. Nitekim imrendi, geldi, adamı ensesinden öpüverdi.

"Gelsene dışarı, bak ne güzel mehtap."

"Şimdi geliyorum cicim. Az bir şey kaldı.

Yeniden rapora dönüyordu ki, Gülseren kaşlarını kaldırıp dudaklarını büzerek:

"Söndürürüm ama elektriği" dedi. "Söndürüyorum işte."

"Yapma Gülseren.

Söndürürüm söndüremezsın derken, telefon.

"Allo" dedi Dündar. Alıcıyı büroda alışık olduğu gibi, kulağı ile boynu arasına sıkıştırıp bir elinde rapor, öbüründe kalem, yazmağa devam ederek:

"Allo!" dedi. "Ha, sen misin Mufahham?"

"Benim" dedi Mufahham. "Yarın şantiyeye hareket ediyorum. Kontrol mühendisine altın dolmakalem,

kansına da İngiliz kumaşı tayıörlük aldık. Başka bir direktifiniz var mı?"

"Var ya" dedi Dünder Çalışkur, "dün az daha unutuyordum. Gidince söyle kuzum Galip beye, Nahiye Müdürünün ceepi vardı ya satılık, onu dört bine alıversinler."

Mufahham:

"Beyefendi ben o ceepi gördüm, dedi, "pek hurda bir şey, bin lira bile etmez."

Dünder kızar gibi oldu:

"Sana ne söylüyorsam onu yap. Galip beye söyle, dört bine alsınlar o kadar" dedi, kapadı.

Gülseren başucunda gülümsüyor:

"Sen herkesi kontrol mühendisi mi zannettin?"

"Ne gibi?"

"Ya kabul etmezse?"

"Orası hiç belli olmaz. Veren bir yüzü kara, almayanın iki."

Balkonda yalnız kalan Dodo sıkılmış olacak ki, boynunu yukarı kaldırıp aya doğru, uzun uzun, dolu dolu havladı.

Dışarda ay çıkmışmış, ayışığı denize vurmuşmuş, arka taraça püfür püfür esiyormuş... basketçi Erdal'la arkadaşlarının umurlannda bile değildi. Tıkılmışlar içeri salona, geçmişler ses makinesinin başına, Erdal'ın bir hafta önce "kız"ına çaktırmadan yatakta çektiğı ateşli bir sevişme sahnesini dinliyorlar.

Vural:

"İtsin, ulan, it!" dedi. "Buna it oğlu itlik denir. Söylemezsem namussuzum Günnur'a."

Gürültülü gürültülü gülüyorlar. Erdal Vural'ın kafasını boyunduruğına aldı, kısıtıyor. Vural Erdal'ı belinden yakaladı. Şakadan boğuşuyorlar. Vural Erdal'ın en yakın arkadaşıdır. Vural Erdal'a "İt oğlu it" der, Erdal Vural'a "Pezevenğin tohumu." Pek anlaşmışlar. Babalan da öylesine...

Söz Günnur'dan Güler'e, Güler'den Gülderen'e, Gülderen'den Suna'ya atladı.

Cengiz:

"Bırak ulan serseriye," dedi. "Belden aşağı şöyle bir yoklayalım dedik. Vay efendim vay. Meğer grekorumenci geçiniyormuş orospunun kızı. 'Bana bak evladım, dedim, ben yemem bu numaralan.' Sungur'la Acısu'daki hadiseyi bilmiyoruz sanıyor."

Erdem:

"Sungur'u şişirdi o çoktan" dedi. "Şimdi Modaspor'dan Sekban'la nişanlanıyormuş."

"Haynnı görsün. Tepe tepe kullansın.

Bu sefer de Özgür çamur attı:

"Hadi ulan, çakal" dedi. "İpek gibi kız pekâlâ. Sana yüz vermedi diye, değil mi?"

Yine kapıştılar. Bu defa da Cengiz'le Özgür. İtişip kakışma, sövüşüp gülüşme, Erdal'ın anası ile babası Tarsus'la Akdeniz gezisine çıktıklarından, ev onlara kalmış. Gençlik işte, ekip halinde eğleniyorlar.

İçerde yalnız Erdal'ın büyük babası var.

Büyük baba her gece olduğu gibi, odasına çekilmiş elektrikleri söndürmüş, elinde dürbün karşı pencereleri gözetliyordu. Soyunan kadınları gözetlese yine bir dereceye kadar. Ama onun akli fikri bacak kadar çocuklarda.

Yeni verdikleri kayışını düzelterek dışarı çıkan Bekçi bir müddet etrafa bakındı. Sonra demin geldiği yoldan geri gitti. İki yüz adım kadar yürüdüktan sonra karşı kaldırıma geçti. İki düdüğü daha öttürdü. Sonra, yeni geliyormuş gibi, ağır ağır yine Çalışkur'un önüne doğru geldi, ama hiç durmadan geçti. Tam köşeyi dönüyordu ki, birinci katın yan penceresinde dürbünlülük ihtiyarı gördü. İhtiyar da onu görmüştü. Bekçi selâm aldı. Büyük beye ayn bir saygısı vardı. Damat da eli açık adamdı ya, ama ne de olsa, büyük beyin hali baş-

ka idi. Bayramdı, seyrandı der, her fırsatta Zulfikar'ı görürdü.

İçerden hâlâ Erdal'la arkadaşlarının iri iri gülüşleri geliyor.

Ağustosböcekleri durmadan ötüyorlardı. Bir vapur, projektörü ile denizi taradı. Ay şimdi gökyüzünün tam ortasında, rahat ve emin, şıkır şıkır parlıyordu.

"Sadistsin" dedi Mambo Cemil. "Yalan mı söylüyorum, sadistsin işte."

Üzgün rolünde, ama eli hâlâ baldızının belinde... İki numaranın balkonunda idiler ayışığına karşı. İkisi yalnız.

"Yapma ayol, deli misin? Burada olur mu? Ya geliverirse ablam?"

"Gelemez. Çünkü ilacını içti, mışıl mışıl uyuyor," dedi Mambo Cemil.

"Hangi ilacını?"

"Oksid dö ferli bir şey veriydi ya doktor. Anemi için.

Sevim saçlarını düzelterek:

"Zavallı ablacığım," dedi. "Senden çocuk yapmak istemeyişine tamamen hak veriyorum."

"Ben de hak veriyorum," dedi Mambo Cemil.

Sesinin, dublaj film sanatçılarınıninki gibi ahenkli olmaya yeltenen zorlama bir tonu vardı.

Sevim:

"Gidip bavulumu hazırlamam lazım," dedi. "Daha yukarıya uğrayıp Beyhan'ın yaş gününü kutlayacağım... Vapur yarın dokuz buçukta."

Mambo Cemil, upuzun boyu ile, kızın önüne dikilmişti:

"Sen gidince, ben iki ay ne yapacağım?" dedi.

"Bir mum alır derdine yanarsın."

"Sen dertlenince öyle mi yapıyorsun?"

"Çek elini diyorum. Yapma canım.

"Sadistsin diyorum da inanmıyorsun. But What is the matter with you this night."

"Nothing" dedi Sevim, "I dont know..."

Bazen konuşurken konuşurken böyle İngilizceye çeviriverirler.

"I really don't understand" diye Mambo mırıldandı.

Havaya kalkık minnacık bumu, iri ve sivri göğüsleri ile Sevim'in ayışığındaki silueti gerçekten çekici idi. Bu siluetten bir sutyen afişi, bir magazin kapağı, ya da, fotoğraf konkurlarında derece alabilecek, nefis bir kontr-lümiyer çıkarılabilir.

Mambo Cemil:

"Sen Suriye'ye gidince ben..." diye yeni bir cümleye başlarken birden hiç beklenmedik yeni bir atak yaptı. Enişte - baldız dudak dudağa geldiler. Sevim hiç o kadar nazlı değildi ama, nedense bu gece bir ağırdan alıyordu.

Cemil:

"Sersemlik etme," dedi. "Hayat kısadır" da diyecekti. Baktı pek film ağzı olacak, "Sersemlik etme" diye tekrarladı.

Sevim gözlerini kapamış, kendini bırakmıştı. Ay bu gece erkekler için çalışıyor.

Kızın sırtı erkek gibi sert ve adaleli idi. Sevim aslında kadınlar arası sırtüstü yüz metre şampiyonu. Ama bu yıl rekorunu kırdılar. Mambo Cemil ise, mambo yaptığı kadar, yüzüstü iyi kravl yüzer. Bu yüzden enişte - baldız iyi uyuyorlardı.

Birkaç dakika, ayı, ayışığını göremeden durdular.

Altıncı kürtajdan sonra gerçekten kansız kalan Mambo'nun kansı, yatağında hafif hafif horluyordu.

Evin kızı Beyhan'ın yaş günü kutlandığından üç

numaranın bütün salonları şıkır şıkırdı. Yenilmiş, içilmiş, mumlar üflenmiş, grup grup olunmuş, bir yanda poker oynanıyor, bir yanda flört ediliyor, bir yandan da Çalışkurlar çekiştiriliyor.

"Anlamıyorum" dedi şişman bir misafir. "Hangi kapıyı çalsa, açılı açılıyor. Şeytan tüyü mü var bu Dünder'da nedir?"

Bahtiyar Babcan:

"Şeytan tüyü filan değil, sadece Gülseren gibi şaheser bir karısı var dostum" dedi.

Erkekler gülüştüler. Kadınlar gülmemek için dudaklarını dişleyip bilmiş bilmiş bakıştılar. Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Ay siz Gülseren'i gerçekten o kadar güzel mi buluyorsunuz?" dedi.

"Vallaha, güzellik nisbi bir şeydir hanımefendi. Herkese göre değişir."

Roman yazarı Suzan hanım da kadın terzisi Ceylan hanımı destekledi:

"Siz güzelliği ne ile ölçersiniz kuzum?"

"Ben mi?" dedi Bahtiyar Babcan. "Güzelliği mi? Neyle mi ölçerim? Şey... meselâ bir hanıma gelen hediyelerle..."

"Şu halde, bu ölçüye göre, sizce Gülseren'in değeri?"

"Bir Oldsmobile," diye doktor öteden laf attı.

Ev sahibinin bu esprisine Bahtiyar Babcan'unkinden çok gülündü. Halbuki doktor. Avukat Kâmil beyle ve iki başka dostuyla ötede poker oynuyor, onları hiç dinlemez görünüyordu.

İşin öncesini bilmeyen dazlak başlı bir müteahhit, kansına:

"Niye güldüler?" diye sordu.

Kansı:

"Çalışkurlar'a son gelen hediye Oldsmobili kastediyor da" diye açıkladı.

"Kim hediye etmiş?"

"Aman canım, ne aptalsın sen de."

Yaşı kutlanan Beyhan'ın, üçü kız, dördü erkek, yedi Hukuklu arkadaşı *Bar amerikende* içiyorlardı. İçlerinde gazeteci geçinen, ufak tefek, ukâlâ suratlı bir delikanlı da var. Onların dengi değil ama, arkadaşları olduğu, biraz da acıdıktan için aralarına almışlar. Çocuk, alışık olmadığından, hazır bulmuşken tika basa yemiş, görgüsüzlük olmasın diye bilmediği karışık içkilerden içmiş, âdettir sanıp bir ara yanındaki kıza sulanacak olmuş, ama şimdi birden ağırlaşmış aşırı derecede durulmuştu.

Demin sulandığı kız, biraz ilerde, elinde kokteyl bardağı, etrafa espriler serpiştire serpiştire gezen Bahtiyar Babacun'u göstererek:

"Pek sevdim şu Babacun beyi" dedi. "Ne kültürlü. sempatik adam. Ne iş yapıyor kuzum?"

"Ne iş yapmıyor ki?" diye genç Hukuklulardan biri atıldı.

Öbür kızlardan biri:

"Benim bildiğim, iki bankada, üç de şirkette idare meclisi azası imiş," dedi. "O kadar."

Deminki genç:

"Sade o kadar olsa..." dedi.

"Ne istiyorsunuz benim Bahtiyar beyimden?" diye yaşı kutlanan Beyhan adama sahip çıktı. "Çok kibar, kültürlü, görmüş geçirmiş bir insan. Son derece septik ve sarkastik bir zekâsı var. -Bu cümle babasınınındı.- Çocukla çocuk, büyükle büyük olmasını bilir. Benim adıma da o koymuş, bir nevi vaftiz babam. -Bu cümle onundu-. Babama açamadığım sırlarımı ona açarım."

Yiyip içtiklerinden, üstüne ağırlık basan görgüsüz delikanlı, Beyhan'la Bahtiyar Babacun'un sır yoldaşlığını iyiden iyiye kıskanmıştı.

"Hadi canım," dedi, "ne kumaştır biliriz. Kart zamparanın biri. Babamın idadiden sınıf arkadaşı olu-

yor. Babası Abdülhamid'in jurnalcılarındanmış. O da öyle yetişmiş. Sonra İttihatçılar çıkınca Cemal Paşaya yanaşmış. Mütareke'de Damat Ferid'e sımaşmış. Bakmış Milli Hareket tutunuyor, soluğu Ankara'da almış. O zaman vekil olan eniştesi sayesinde büyükler meclisine kabul olunmuş. Tilki gibi kurnaz, her nabza şerbet vermesini bilen, allâk herifin biri. Ayrıca güzel sesi vardır, taklit filan da yapar. Düşünün, rahmetli Ata bile bunun esprilerine gülemiş. Ata ölünce İnönü'ye yararlanmış. Şimdi de baştakilere şirin görünmenin yolunu bulmuş. Ömrü yeterse bundan sonrakilere de sokulmasını bilecektir. Hasılı hep dört ayak üstüne düşüyor."

Deminki Hukukçu genç:

"Günahı boynuna," dedi. "Galiba ona buna kadın bulmada da uzmanlığı varmış."

Üstüne ağırlık basan, görgüsüz delikanlı:

"Mümkündür" dedi. "Her şey beklenir ondan."

"Daha neler" dedi Beyhan. "Yok devenin başı. Ayıp ayıp. Gerçi filozof, serbest düşünceli filan ama, bu kadarı da düpedüz iftira."

Vaftiz babasını savunmak için söylemiyordu. Adamın gerçekten böyle bir huyu yoktu. Öyle olsa büyükler meclisinde nasıl bannabilir. Derhal kovarlardı ahlâksız aralarından.

Ev sahibi Doktor Epkem Cangetir, Avukat Kâmil Erciyaş'la poker oynuyordu.

"Rest."

"Gördüm."

"Bende ful var."

"Dur bakayım. Tüh. Dö perde kalmışım."

Kâmil Erciyaş yenilmesine rağmen bu gece pek keyifli idi.

Doktor, kağıt verirken, bir gözünü kırpıp:

"Eeeee? Anlayalım. Ne vurdun Mısırlıların davasından?" dedi.

"Bu faturalardan sonra belli olacak, dedi Kâmil Erciyaş gülerek ve usul usul kulağının arkasını kaşıyarak..

Her davadan sonra seyahat parası, otel ücreti, falandı filandı diye alacağı ücrete yakın, düzme masraf göstermekte üstüne yoktu.

"Pas.

"Gördüm.

Eline iyi kâğıt geldiği için bir kat daha neşelenen Doktor Epkem Cangetir:

"Belki üste para vermiş bile görünebilirsin" dedi.

Kâmil Erciyaş:

"Mümkün," dedi.

Gülüştüler.

"Servi."

"Ben iki kâğıt alıyorum."

Kâmil Erciyaş yenildiği için değil, cidden yenildiği için değil, sırf bu lüzumsuz tecessüsünden ötürü, doktora içerler gibi olmuştu.

O, ona, Ankara'da bir yabancı devlet elçiliğine kiraladığı köşkünün yılda kaç para getirdiğini soruyor mu?

Kapı çalınmıştı.

Gelen Sevim'di, rujunu tazelemiş... Yanına koşan Beyhan'a sarılıp öptü:

"Yarın gidiyorum da" dedi. "Hem kapıdan, Allahısmarladık, diyeyim, hem yaş gününü kutlayayım, dedim. Yo presentationa filan kalkma kuzum. Hiç kimseye görünmeden à l'anglaise hemen sıvışacağım." Sonra "Sana lâyük değil ama" diye aldığı hediye küpeleri Beyhan'a uzattı:

"Çok teşekkür ederim şekerim. Ay ne kadar cici şey. Çok merci."

"A hiç öyle kapıdan kutlamak olur mu?" dedi Beyhan'ın annesi.

"Babam evde bekliyor teyzeciğim. Bakın ablamdan valizi aldım. Hazırlanacağım."

Kâmil Erciyaş:

"İşittin mi, Hüsam'ın kızı yine sefere çıkıyor" dedi.

"İşittim.

"Gene Beyrut'a mı dersin?"

"Herhalde."

"Her yıl dört övün yolluyor kızı. Ne getirir ne götürür bilen yok. Al sana bob."

"Bob olsun, aç kâğıtlarını bakalım. Kim demiş onu? Ne getirdiğini bilen var."

Sevim kendinden konuşulduğunu sezmiş gibi, onlara bakıyordu. Doktorla göz göze geldiler. Kız doktoru saygıyla selâmladı. Ne olur, ne olmaz günün birinde lâzım olabilir. Şekerlemeyi Löbon'dan, çiçeği Sapuncakış'ten yaptırmak neyse, kürtaşı Epkem'e yaptırmak da öyle...

"Ablanız nasıl, hanım kızım?"

"Çok iyi efendim. Verdiğiniz ilaca devam ediyor."

"Pedere hürmetler."

"Başüstüne efendim."

Sevim'in doktorla konuştuğunu gören o üstüne ağırlık basmış delikanlı, "Bu da, sağlam, doktorun müşterisi" diye düşündü.

Karamsardı, karamsar... Bütün insanları kafasında su geçirmez bölgelere ayırmıştı. Varlıklı mı; soysuzdu, mikroptu, parazitti, sömürücü idi. Yoksul mu; dürüsttü, erkekti, dosttu, kardeşti. Onca varlıklı ve dürüst, yoksul ve parazit olunamazdı. Her insanı bu iki bölmeden birine koyuyordu. Ne rahat...

Sevim, Beyhan'ın "Ölümü öp" diye ısrarla getirdiği pastasından bir dilim yedi. Üstüne su içti. Müsaade istedi. İki kız kapı dibinde yeniden öpüştiler. Fiskos fiskos bir şeyler daha konuştular.

"Olur," dedi Sevim, "unutmam."

O sırada gözü aynaya ilişince birden keyfi kaçtı. Boynunda bir kızartı. "Ah şu eniştem." Öyle de çabuk çürürdü ki teni.

Oyunu bitirip bir puro yakan doktor bir bir davetlileri süzerken gözü şair geçinen delikanlıya ilişti. Neden şimdiki nesil bu kadar hışır oluyor? Ve hele neden Beyhan bu ne idiği belirsizleri eve getiriyor? Baksana süt çalkamış gibi, raşitik bir tip. Üstelik bakışlarında tuhaf bir hınç var. Ah bu refah düşmanlığı, bu çeke-memezlik. Cemiyeti içten içe kemiren de, bu değil mi zaten?

Kadınlar balkonda ayn bir grup olmuşlar.

Avukatın karısı:

"Vallahi balkonda," dedi. "Elinde dürbün yine karşı apartmanları gözlüyor."

"Sahi mi, nerede? A gördüm, gördüm."

Bahtiyar Babcun kadınlar ağası ya, hemen yanlarına yaklaştı:

"Bırakın canım ihtiyarcığı, ne istiyorsunuz?" dedi. "Olağan şey, yetmişinden sonra Goethe ile Victor Hugo'da da böyle meraklar belirmişti."

"Ay vallahi çok şirin" dedi kadın terzisi Ceylan hanım.

"Galiba bunda ayrıca teşhir hastalığı da varmış."

Romancı kadın hepsinden bilgiç:

"Desenize, exhibitionist," dedi.

"Ben sizden korktum," dedi Bahtiyar Babcun. Sahiden korkmuş gibi de. içeri kaçtı.

Onun bu jesti de çok şirin bulundu.

"Kimi çekiştiriyorlar yine bizim baaaayanlar?" diye sordu Kâmil Erciyaş.

Bayanlar kelimesini böyle dört a boyu uzatıp tramvay biletçilerini taklit etmekten hoşlanıyordu.

"Kimseyi çekiştirmiyorlar" dedi Bahtiyar Babuncun. "Çalışkurlar'ın Oldsmobilleri için yaptırdıkları *annexe inşaat*tan bahsediyorlar."

Ay bu sırada, Çalışkurlar'ın yaptırdığı *annexe inşaatı* aydınlatan bir açığa gelmiş bulunuyordu.

Kireç kuyusu. Keresteler... Tuğlalar... Elek... Bir kum yığını... Kum yığınının arkasından da, biri sarışın, öbürü simsiyah iki baş...

Melâhat:

"Bak ay bizi aydınlattı," dedi. "Haydi artık kalkalım."

"Barakanın arkasına gidelim. Orası gölge," dedi Nuri.

"Yok, yok, kalkalım. Geç oldu zati. On bir vapurunu kaçırmıyalım."

"Kaçırırsak ne olur. Burada sabahlardık. Bak mehtap ne güzel."

"A hiç olur mu?" dedi genç kız.

Sonra kızardığı görülecekmiş gibi de, başını öteye çevirdi.

"Korkuyor musun yoksa?" dedi Nuri, "İnan olsun, sabaha kadar kardeş gibi otururdum senlen. Hiç dokunmadan. Ayak ucunda. Uslu bir köpeğin gibi..."

Kız:

"A, o nasıl söz, istağfurullah" dedi.

"Daha istemezsen beş metre ötede dururdum. Ceketimi üstüne örter, seni uyutur, bekçilik ederdim."

"Biliyorum" dedi genç kız minnetle, "İtimatsızlıktan değil. Vallayı değil. Ama ablam fena şeyler düşünün, istemem."

Ablası işi biliyor, nasıl olsa evlenecekler diye, gezmelerine göz yumuyordu. Ama "On ikide evde olacaksın" diye de şart koşmuştu.

"Korkma" dedi Nuri gülerek, "Bak daha on bire çeyrek var, bol bol yetiştiririm."

Kız onun ellerini şefkatle sıktı. Nuri'nin elleri pütür pütür, kaba, iri, frezeci elleri...

Melâhat:

"Türkân'in ablası var ya, Sabahat" dedi. "Hani kocasından ayrıldı geçen ay. O şimdi gezici köy hocası olmuş. Yatak odası takımını satıyor."

"Kaça?"

"Üç yüze bırakınm Melâhat'ın hatırası için demiş."

"O hayretmez, değil mi ki ona yaramamış."

"Neden hayretmesin, gönül isteği ile veriyor. Bundan ucuzunu bulamayız."

"Sen bilirsin" dedi Nuri. "Benim bu işlere aklım ermez."

Kız yerde bulunduğu kuru bir dalla toprağa yuvarlaklar çizip, ortasına harfler yazıyor. N yapıyor, bozuyor. M yapıyor, bozuyor. Birbirine halkalanmış N ile M yapıyor, gülüyor.

"Rıza bey kızdı mı ayrı dükkân açacağına?"

"İsterse kızsın. Ömrüm boyunca ona çalışacağım diye tahûdüm yoktu ya. Karagümrük'teki tükân için sahibisi hava parası istiyor. Yarın o Fatih'teki için konuşacaktı Necati."

"Hayırlısı" dedi Melâhat iç geçirerek. "İlk aylar biraz sıkıntı çekeceğiz. Ben de rejiyi bırakmam, ne dersin?"

"Saçmalama. Ne dedim sana ben? Taş taşır yine seni çalıştırmam. Sen evinin hanımı olacaksın, anlaşıldı mı?"

Melâhat minnetle:

"Böyle söyleyeceğini biliyordum zati" dedi.

Kendini bildi bileli, tam on yıldır, küf kokulu Tekel ambarlarında anası ağlamıştı. Nuri'nin kollarını tuttu. Bu kuvvetli kollar, bu taş gibi pazular oldukça, sırtları yere gelmezdi kolay kolay...

"Nohut oda bakla sofa, bizim de bir evimiz olacak," diye mırıldandı.

"Olacak" dedi Nuri. "Küçük müçük, fakir makir."

"Neden fakir oluyormuş?" dedi Melâhat. "İş para da değil, zevkte. Ne zenginler var ki evlerine bet bereket girmez. Bak ben azlan neler yaparım göreceksin."

"Biliyorum" dedi Nuri.

Nuri'nin omzuna dayadığı yanağı acıdığından kız bir ara doğruldu. Nuri, acaba öpsem mi diye durakladı. Üç aydır sevişmelerine, yakında evlenecek olmalarına rağmen iş öpüşmeye dayanınca, işte hâlâ utanıyorlardı.

Melâhat delikanlının omzuna öbür yanağını dayamıştı. Yere bir N M daha yaptı, bir de A yazdı. Nuri'nin soyadı Alpaslan'dı. "Frezeci Nuri Alpaslan" kırmızı üstüne beyazlan, tabelada nasıl durur acaba.

"Türkân'ın ablasından yatak odası takımını alırsın. İki üç parça da koltuk filan... Bir de taksitle radyo... olmaz mı?"

"Maalimemnuniyetle," dedi Nuri. "Daha ne emredersem."

"Sen sabahları dükkâna gidince ben de konu komşuya dikiş dikerim ucuza, borcu öderiz."

Melâhat ille boş durmamak istiyordu.

"Kız seni çalıştırmam demedim mi?"

"Bak unuttum."

"Sen Ankara kedisi gibi sedirde büzülüp beni bekleyecen akşamları..."

"Başüstüne Nuri usta."

Nuri güldü. İlk tanışıklarında kız ona "Nuri efendi" demişti. Sonra. "Nuri usta." Ablasının yanında ise "Nuri bey" Hâlâ bir türlü "Nuri" diyemiyordu. Bu tip kadın, erkeğine doğrudan doğruya "kocacığım" der. O da olacak yakında.

"Akşamları alıp seni Marmara sinemasına götürürüm. Yahut da Sadi Tek'e."

"Pazarları yemek yapar, Beykoz'a, Bend'lere. Göksu'ya, yoğurt yemeye Kanlıca'ya gideriz. Benim Kanlıca'da teyzem de var."

"Olur, gideriz. Artık kimseye eyvallahımız olmayacak."

"Olmayacak."

"Kimsenin ağız kokusunu dinlemeyeceğiz."

"Dinlemeyeceğiz."

Denizden doğru, esen sert bir rüzgâr yerdeki kuru yaprakları uçurdu, kerestelerin üstüne atılmış bir küçük çuval parçasını kum yığınının doğru sürükledi.

Melâhat:

"Rüzgâr çıkıyor" dedi.

"Üşüdün mü?"

"Yo üşümedim.

"Bak ellerin buz gibi. Bakayım, bumun da üşümüş..."

"Senin ellerin, ne iyi, hep sıcak."

Nuri iri elleriyle kızın parmaklarını ovaladı:

"Ömrüm boyunca ısıtacağım bu ellerle seni," dedi.

Melâhat birden Nuri'ye döndü:

"Canım, canım benim" diye delikanlının boynuna sanlıverdi.

Bir yanı simsiyah, öbür yanı sapsarı sade saçtan, hiç yüzü olmayan acayip, kocaman, tek bir baş oluşturmışlardı. Nuri kızın nahif omuzlarını okşuyordu.

Birden sırtında bir ağırlık duydu. Önce Melâhat'ın eli sandı. Ama kızın eli onu böyle hoyratça tartaklamazdı. Başını kaldırdı: Tepelerinde zebella gibi Bekçi duruyor:

"Gelin benlen merkeze" dedi.

Genç adam fena sinirlenmişti:

"Ne olmuş yani?" dedi. "Bir şey mi istiyorsun? Rahatsız mı ettik seni yoksa?"

Bekçi:

"Fazla laf istemem, Yürüyün merkeze" dedi.

"Çek elini bir kere sırtımdan, sonra konuşalım."

"Çekmezsem ne oluyormuş?"

"Ne olacağını gösteririm şimdi."

Nuri ok gibi ayağa fırlamıştı. Melâhat ellerine sarıldı:

"Ayağını öpeyim bir şey yapma, diye yalvardı. "Dinle beni, n'olursun."

Bekçi bayağı korkmuştu. İki adım geri çekildi.

Melâhat sapır sapır titriyordu. Nuri onu omuzlarından tuttu.

"Korkma" dedi. "Heyecanlanacak bir şey yok."

Sonra, eli tabancasının kabzasında bekleyen Bekçiye:

"Nedir alıp veremediğin?" dedi. "Yürü git işine. Belanı mı arıyorsun gece vakti?"

"Daha ne olacak, umumi yerde öpüşüyordunuz."

"Burası umumi yer mi?"

"Umumi yer. Na bak, şura çocuk bahçası."

Yapı yerinin arkasında bir tel örgüyü gösteriyordu.

"Çocuk bahçası mi... Çocuk bahçası de olsa şimdi kimse yok ya!"

"Olsun. Belediye nizamatı... Yürü sen hele bir merkeze de orda anlat."

"Gidelim, sen zararlı çıkarsın. Ben senin ne istediğini çok iyi biliyorum. Ama yanlış kapı çaldın."

"Yapma, kuzum yapma, bir hadise çıkmasın" diye, kız durmadan yalvarıyordu.

"Sen beni itemezsin efendi.

"Sen beni itiyorsun asıl.

"Sen vazifeni yapmıyorsun.

"Vazifemi sen mi bana örgetecen?"

"Öğreteceğim."

"Örgetemezsin."

"Öğretirim."

"Madam gizlin saklın yok, neye sindiniz alamin bahçasına. Orta yirde otursanınız."

Nuri öylesine sinirli ki, adamın demin umumi yer dediğini şimdi *âlamın bahçası* yapışını farketmedi.

"Orası senden sorulmaz."

"Sorulur. Ben bu mahallanın bekçisiyim.

Yukan katın arka pencerelerinden biri aydınlandı. Saime de aşağıdan gürültüyü duymuş, dışarı uğramıştı.

"Ne olmuş Zulfikar efendi?" dedi.

Zulfikar cevap vermedi. Dodo balkondan havlıyordu.

Sandal sefasından evlerine dönen büyük baba, baba, ana, üç çocuk, kalabalık bir aile, geçerken durmuş bakıyorlar.

Bekçi onlardan cesaret almış gibi, şimdi daha yüksekten konuşuyordu:

"Öpüşecekseniz plaj var" dedi. "Sınama locası var, efendime söyleyim, randevü evi var. Elâlamın ortasında olmaz böyle rezalet. Belediye nizamâtı var. Ar var, edep var."

"Ağzını topla yoksa ağzını yırtanm" diye kükredi Nuri. "Bu kız seniñ anandan namusludur, ayı oğlu ayı!"

Sokaktaki grup Melâhat'le Nuri'ye tiksınçle, Zulfikar'a da "Aferin aslan vazifeni yapıyorsun" der gibi bakıyor.

Bekçi onlara döndü:

"Şahıdsınız ya!" dedi. "Duydunuz ya. Vazıfa halındaki mamura küfür etti."

Gürültüye koşup gelen öbür mahallenin bekçisi de:

"Duyduk" dedi. "Şahidiz."

Kendine de iş çıktığı için memnundu.

Erdal ve arkadaşları ne olduğunu pek anlamadan, sululuk olsun diye kavgacıları kışkırtıyorlardı:

"Vur."

"Kır."

"Giriş ulan durma.

"Al aşağı paçasını."

Dodo durmadan havlıyor. Dodo'nun havlamasından Gülseren de kuşkulandı. Arka mutfak penceresine koşup:

"Saime, Saime" diye seslendi. "Nedir kuzum? Ke-restelere mi gelmişler?"

Saime:

"Hayır hanımcığım" dedi. "Bekçi bahçada uygunsuz bir çift yahaladı da."

Üç numara da tam kadro ile balkona uğramış.

Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Neymiş kuzum, ne olmuş hanımefendiciğim?" diye, yukarı, Gülseren'e seslendi:

Gülseren:

"Uygunsuz çift yakalamış Bekçi" dedi.

"Bizim Bekçi mi? Zulfikar mı?" diye doktorun karnısı sordu.

"Zannederim."

"Evet, Zulfikar, Zulfikar," dedi Dr. Epkem Cange-tir.

Mambo iki numaradan:

"Belalı bir şey galiba. yardıma gitsek mi doktor bey?" diye kanştı.

Zulfikar, Çalışkurlar'ın taraçasına bir göz atarak:

"Hem bura inşaat yiri" diye kabardı. "Bakalım ne-sin, nenin nesisin. hırslı mısın hırsız mısın?"

Nuri'ye kalsa, budur diyip, adamın çenesine bir kroşe yapıştıracak. Kumkapı Gençlik Kulübünde bok-sa çalışmıştı. Bekçiyi tek yumrukta yere yıkacağından emindi. Sonra ne olursa olsun. Ama Melâhat nere-de ise düşüp bayılacak...

"Yalvannm gidelim karakola" dedi kız. "İş gittik-çe büyüyor. N'olursun, dinle beni."

Erdal'ın büyük babası bile hadiseyi duymuştu. Dürbününü şimdi karşı apartmanlardan bu yana çevirmiş, bakıyor. Erdal'la Vural meraktan aşağı kadar indiler.

Bekçi öbür mahallenin bekçisine:

"Gel götürelim şunları beraber" dedi.

Öbürü, zaten dünden hazırды.

"Yürüyün bakalım" dedi Nuri. "Ben de size göstermezsem erkek demesinler bana."

Külçe haline gelen Melâhat'i kolundan tutarak öne düştü.

Sokaktakiler açılıp yol verdiler.

Bekçi, ileri geri söylendi a, şimdi içine bir ürküntü gelmişti. Herif ben size gösteririm, dedi. Ya sahidten gösterirse... Bir keresinde böyle, baltayı taşa vurmuş, zorlulardan birinin oğluna çatmıştı. Az daha, işinden oluyordu.

Yapı yerinden çıkıp da, sokak fenerinin altına geldikleri vakit, Bekçi, Nuri'ye iyice baktı: Genç adamın yakası yağlı, kol ağızları aşınmış... Pantolon paçalarından biri de lime lime idi. Elleri kirli, işçi elleri... Bu adam zorlu birinin oğlu olamaz.

"Bir de hent hent ötüyon, dedi. "Ne yaparmışsın bahalım. Elinden geleni ardına goma.

Öbür bekçi:

"Bırak artık, uzun etme." dedi.

Rüzgâr çoğalmıştı. Gökte iri bulutlar uçuşuyor.

Erdal'la Vural bir müddet onlarla birlikte yürüdüler.

Erdal:

"Bırak yahu" dedi Zulfikar'a. "İkisi de genç. Bu gece mehtap, olur böyle şeyler. Büyüklük sende kalsın."

Nuri arkasına bile bakmıyor, yumruklarını sıkmış yürüyordu.

Zulfikar belki de bir büyüklük yapardı. Ne var ki, herif anasına sövmüştü. Bunu affedemiyordu.

"Hadi bırak şu köşeyi dönünce" dedi Vural da...
Öbür bekçiye kalsa, o da bırakmak taraflısı idi.

Zulfikar:

"Olmaz beyim," dedi. "Olmaz, bunca ehli ırz içinde olmaz bu kepezelik. Getsinler gendi mahallalarında istedikleri haltı garıştırsınlar. Ben burda yaptırmam."

"H.....r ulan b.." dedi Erdal. "Canın isterse."
Sonra Nuri'nin arkasından seslendi:

"Aldırma kardeşim, bunun cezaşı on iki liradır."

Vural'la beraber uzaklaştılar.

Gecenin içinde Rum kilisesinin çanı çaldı. çaldı ve sustu.

İki yanda iki bekçi, ortada Melâhat'le Nuri, yürüyorlardı.

Ay şimdi bütün gölgeleri, bu arada Çalışkur apartmanının da gölgesini yere küçük, küçücük düşürüyordu. Bir ara iri bir bulutun ardına girdi, hiç görünmez oldu.

Uygunsuz çiftle, iki bekçi, şimdi, yalnız rüzgârdan sallanan sokak fenerlerinin aydınlattığı çarpık yolda, sallanan gölgelerine basa basa ilerliyorlardı.

HİKÂYENİN TEPKİLERİ

İKİ ELEŞTİRME

Bence hikâyecî, bir şeyler ispata kalkışmayan fakat her sefer, engin insan denizinin bir kuytu, bir bilinmeyen köşesini araştıran bir dalgıç olmalıdır. 'Ayışığında Çalışkur' yazarının bizi kalpten kalbe hitap eden şiirli ve sihirli bir üslupla sonsuz ruh dehlizlerinde doluşturmasını beklemek ne kadar boşuna... Hikâyedeki, 'tiksinç, ürküntü ve saire' gibi tilcikleri de ayrıca beğenmedim..."

"... kalem sürçmeleri ile tahteşsuurdaki refoulementları faş etme processusunu, Freud, Lapsüs'lere ayırdığı bahiste uzun uzadıya izah eder. Bu çeşit yazarlar varlıklı sınıflara karşı içlerinde birikmiş kini zehirli istihza ve hiciv kılığında böylece kâğıda dökmüş olurlar. Yalnız, bunu sadece ruhi bir katarsis saymak da gafletin büyüğü olur. Ayışığı sonatını -pardon- Ayışığı yazarını gerçi henüz bu kategorinin propaganda sanatçıları arasında saymaya gönlümüz razı olmuyor ama, tuttuğu yolun kendisi için tehlikeli olduğunu da dostça hatırlatmaktan kendimizi alamıyoruz. Ayrıca pek seyrek olmakla beraber, onun da birkaç yerde devrik cümle yaptığı gözümüzden kaçmadı. Cümleyi alt üst etme hevesi, yine Freud'ün lapsüs teorisine istinaden, sosyal nizamı tersyüz etme temayülünün gramer ve sentaks planındaki tezahüründen başka neye hamledilebilir?....."

BİRKAÇ MEKTUP

..... tarihli bir yazınızda vazifesinde ihmali görülen Zulfikar adında bir bekçi arkadaştan bahsolunması dolayısıyla, keyfiyet arkadaşlar canibinden öğrenilmiştir. Amerikan kambı yalnız bizim orada bulunduğu nazari itibara alınarak vakanın bizim bölgede geçtiği tarafınızdan bildirilmektedir. Karakolca gereken tahkikat yapılarak bir kere bölgemizde vazifeli bekçiler arasında Zulfikar adında arkadaş yoktur. Geçen Şeker Bayramı Kadıköy'de Ali Derviş isimli bir bekçinin bu gibi suyi hali tespit edilmiş olup ihbar üzere kapucu kadın ile buluştuğu haber alınarak kömürlükte cürmü meşhut suretile suç üstü yakalandılar. Ve merkumun vazifesine son verilerek üniforması geri alınmıştır. Ve kadın da tecziye görmüştür. Ve bekçi de ayrıca adliyeden tecziye gördü. Esasen kendisi gedikli den matruttur. Mesele de böylece kapanmış gitti. Gece-leri malımızı mülkümüzü ırzımızı namusumuzu kendisine emanet edilen bekçi vatandaşların bu gibi halleri şiddetle ayıpladığımızı beyan ile aramızda böyle soy-suzlar varsa sade adı ilâ değil soy adı ve memleketi ilâ bildirin ki terbiyesin verelim. Hürmet ve saygılarımı arzı ihtiramat eylerim."

Abdülkadir Hızır
Kadıköy Emniyet Amirliği

"..... Masrafı yüksek gösterip kazancı azaltmak bu oyunların en masumcası. Biz, buna gelinceye kadar, ne karışık hileyi şeriyelerle karşılaşıyoruz, bir bilerseniz Hocam. Hem de hiç ummadıklarımız yapıyor. Hikâyeyi yazmadan önce keşki bendenize bir sorsaydınız. Size bu hilelerin en orijinallerinden birini anlatırdım, onu yazardınız....."

Gelir Vergisi Tahakkuk Memuru
Eski Talebeniz Atıf Erdiç

Yoksa hikâyecî olmak, insana şunun bunun şerefiyle oynamak hakkını da mı veriyor dersiniz? Ben hiç zannetmiyorum. Sizin her şeyden önce münevver bir vatandaş olduğunuzdan bile şüphedeyim. Nasıl olmam ki, münevver bir insan evvelâ bilmediği şeylerden bahsetmemek dirayetini gösterecek kadar ihtiyatlı olabilen insandır. Kürtajdan böyle ileri geri bahsedebilmek hafifliğine ancak sizin gibi, bir nebze dahi tıbbî malûmattan hissedar olmayanlar düşebilirler.

Kürtaj sıhhi bir müdahale olduğuna göre neden lüzum hasıl olunca yapılmasın. Bu lüzumun varlıklı insanlarda daha sıkcana duyulmasını, acaba neden münhasıran bu muhitlerdeki analık hissini fıkdanına veya aile kutsiyetinin küçümsenmesi gibi kötü niyetlere hamletmeye çalışıyorsunuz? Ararsanız asıl sebebi siz de bulabilirsiniz: Şöyle ki, varlıklı vatandaşlar konfor ve medeniyetten nisbeten daha fazla hissedar oldukları ve bu arada daimi sıhhi kontrolden diğerlerine nazaran daha ziyade müstefit buldukları için, bünyelerinin sıhhi icabatı, bunlarda daha kolay farkına varılıp yerine getirilmekte, buna mukabil, doktor kontrolünden mahrum öbür vatandaşlarda bu lüzum da bizzarure kendi haline bırakılmaktadır. Bu kadar basit ve mantıkî bir sebebe irca edilebilen bir tezahürü, namuslu aile kadınlarına ve Dr. Epkem Cangetir'en şahsında da biz, bütün kadın doktorlarına tariz için vesile yapmak iyi niyetle ne derece kabili teliftir, taktirini size bırakırım, kaldı ki,....."

(İmza önemli değil, diyelim ki, bir doktor.)

"...Hikâyenizi okuduk. Çok eğlenceli bulduk. Congratulations.. Yalnız sizden bir ricamız var. Arkadaşlarla bahse tutuştuk: Biz kendisine Oldsmobile

hediye edilen hanımın, Ali beyin eşi Ayten hanım olduğunu iddia ediyoruz. Onlar, Fitne-Fücurun Salon Dergisinde çıkmış bir yazısına dayanarak bunun Nuri beyin karısı Nurten hanım olduğunu, hediye edilen otomobilin de Buick 54 olduğunu söylüyorlar.

Kim bu hatûn kuzum? Cidden merak oldu. Cevabınızı sabırsızlıkla bekliyoruz. Okula telefon da etmeniz olur... Selâm ve Saygılarımızla."

*Arnavutköy Kız Kollejinden
Jale Birol, Lale Seçkin, Nükhet Bil*

"Radyo İdaresinin şimdi genç amatör tiyatro topluluklarına da bir saat ayırdığını ihtimal ki duymuşsunuzdur. Sizin Ayışığında Çalışkur adlı hikâyenizden kolayca bir skeç çıkacağını düşünerek arkadaşlarla birlikte bu skeci bize ayrılan saatte oynamağa karar verdik. Sizden müsaade alma işini de bana yüklediler. Ama vakit bulup da kendim geledim. Daha doğrusu, rahatsız etmek istemedim. Bu arada bir kere, denetim kurulundan geçsin diye, arkadaşlar dün bir kopyesini yollamışlar. Biz rolleri dağıttık, hatta provansı bir şey bile yaptık. Sizi biraz geç haberdar ettiğimiz için özür diler, esirgemeyeceğinizden emin olduğumuz müsaadeniz için şimdiden teşekkürlerimizi sunarız. Derin saygılarımla."

Oğuz N. Başak

"..... Ben Erdal'ın büyük babası gibi dikizci bir ihtiyar tanıyorum. Eskiden Ayan azası imiş. Alt katımızda oturuyor. Gündüzleri çocukları bahçeye bırakamıyoruz....."

**Sınıf Arkadaşın
Mucip Erkmen**

BİR ELEŞTİRME

Ayışığında Çalışkur yazarı insanları sevmiyor. Yazı masasına otururken belki yumuşar diye kalem bini çıkarıp bir kenara bırakıyor. Sade kafası ve yıkıcı hümoru ile yazıyor.

Halbuki ben, kalemini çirkefe değil, insan sevgisine batırıp yazarların yazdıkları yazılan severim.

Her sahife, ılgıt ılgıt, insan sevgisi kokmalı.

Ayışığında Çalışkur yazarı susulması, örtülmesi gereken en çığ gerçekleri önümüze sermekle, Erdal'ın büyükbabasına yordduğu teşhirciliği asıl kendisinin yaptığının farkında değil mi acaba?..."

BİRKAÇ MEKTUP DAHA

"..... Bundan çok iyi bir senaryo çıkabileceğini düşündüm. Kafam kaç haftadır bununla meşgul. Fakat ilk kısımlar tamamen değiştirilmelidir. Sonra yerli film bakımından bir eksiği de dramatik bir vak'a bulunmayışıdır. Melâhat'in dansöz ve hanende olması da Anadolu seyircisi bakımından büyük faydalar sağlar. Sonu da acıklı bitmeli. Seyirci ne kadar ağlasa filmcinin yüzü o kadar güler... Bu esaslar dahilinde bir senaryo çıkarabilirsen bana yolla... Bir kere hikâyeden fazla para alırsın. Sonra da....."

İhsan Arman Özlem Film

"Exhibitionnisme" hakkında bilgi veren bir sekoloji kitabı tavsiye edebilir misiniz..."

İstiklâl Lisesi Öğrencilerinden

Ş. Tümay

Ağabey,

Bizim Weissmüller Abdi diye bir arkadaş var. Basketçi Erdal ve arkadaşları ile matrak geçen hikâyeni okumuş, oğlana fena kodu. Akşam kulüpte bize de okudu. Doğrusu biz de içerlemedik desem yalan. Bizi argo konuşan, ömürleri kız dalgası peşinde geçen gençler olarak göstermen, doğru mu? Zaten maç primlerini arttırmıyorlar diye üzgündük. Bu da tüy dikti dün gece. Millet bütün basketçileri de Erdal gibi sanır, çıkar. Durduğun yerde bunu neden yaptınız ağabey. Ayıp ettin doğrusu. Sen de bilirsin ki basketçiler spor kolları içinde en kültürlü ve efendi olanlarıdır. Bizim antrenör ve hakem Feridun ağabey var. Galatasaray'dan sınıf arkadaşı oluyormuşsunuz. Fi tarihinde aynı ekipte basket oynadığınızı söyledi. Yani sen de basketçi imişsin vaktiyle... Yoksa ağabey artık ciğere yetişemeyen kedi meselesi mi? Şimdi yaşlandın, hamladın, senden geçti, diye mi bize bu yüklenişin? Akadaşlarla hakkınızda münakaşa ettik. Weissmüllerle Fil Selim sizi dövmeye bile kalktılar. O gece Koçonun gazinosunda imişsiniz. Feridun Ağabey, ben, bir de Eralp zor belâ yatıştırdık. Bunlara inanılmaz, bakarsın yine eser. Sen istediğin kadar koluna güven. Fil Selim'in de eli çok ağırdır hani. Her ihtimale karşı tetik bulunun diye söylüyorum, ağabey.

Bizi sorarsan bildiğin gibiyiz. Ben, biliyorsunuz, bir dersten taktığım için şimdilik bir bankada çalışıyorum. Annemler bu kış Erenköy'de kaldılar. Ben haftanın beş günü şehirde ablamlarda kalıyorum. Eniştem....."

Turhan Temizer

BİR ELEŞTİRME

"...Okudum son yazısını. Sevmiyorum o yazarın dilini... Yeteri kadar özenmiyor yazısına, yer yer Osmanlıca, Frenkçe tilcikler katıyor kişilerinin sözlerine... Örneğin, 'Fizik problemi' diyor. 'Grekoromenci', 'Konkur', 'Kontr-lümyer', 'Anemi' gibi Frenkçe; 'Valla-hi', 'Mütareke', 'idadi', 'ittihadı terakki' gibi Osmanlıca tilciklere yer veriyor konuşmalarda. Kişilerini ille gerçekte konuştukları gibi vermek zorunda değildir ki yazar... Grekçe konuşmuyor mu Sofokles'in kişileri? Onları çeviride öz Türkçe konuşuyor görünce yadırgıyor mu okur? Kuşağı, çevresi, kültür durumu ne olursa olsun, bütün kişilerini öz Türkçe konuştursa ne eksilir yazısından; ayrıca devrik tümceden de faydalanmıyor yeteri kadar....."

BİRKAÇ MEKTUP DAHA

Pek muhterem Beyefendi oğlum,

Devamlı kariiniz olan damadım dolayısıyla hemen her eseriniz evimize girer. Mütalâa, bendenizde bir tabiatı saniye olduğundan elim ne geçirirsem okuyorum. Tab'ıma ve mizacıma hiç uymadığı halde sizin hikâyeleriniz de okuduklarım meyanındadır. Malumuâliniz, bizler Recai Zade Ekrem gibi bir muallim-i fazılın, Halit Ziya gibi bir üstadı edebinin, Abdülhâk Hamit gibi bir şairi azamın ve Mehmet Akif gibi bir mücahidi islâmın eserleriyle tegaddi edegeldiğimizden, zevki edebimiz bugünkülerin mizacı ile pek imtizac edemiyor. Ancak ne var ki, bu saydığım üdebayi kiramın kâffesinde müşterek olan bir vasıf her birinin, edebi, edebiyatın lâzımı gayrı müfarıkı addeylemeleri idi. Lisani ecnebiye vakıf değilim. Fakat tercümelelerinden mütalâa ettiğim asarı ecnebiyede dahi,

Nana müellifi Emil Zola hariç, cümle muharri-
ririnin, kariin bilhassa nezaheti fikriye ve ahlâ-
kiyesine hürmeti kendilerine bir vecibe saydık-
larını müşahede ettim. Gücenmeyiniz ama be-
yefendi oğlum, sizin hikâyelerinizdeki bazı teş-
bih ve imalar bendenizin nezaheti fikriyemi zi-
yadesiyle rencide ediyor. Filvaki çoğunu da an-
lamıyorum ve anlayamadığıma da memnun
oluyorum. Bilfarz, Çalışkur adlı son hikâyenin
baştan ikinci faslındaki, hariciyeci ahbabla,
apartman sahibesine hediye ettiği Dodo nam
köpeğin, velev bir cümle ile olsun, hikâyeye it-
halinin hikmeti bir türlü anlaşılamadı.

Bilumum hikâyelerinizde gördüğüm bir
ikinci nakısa da, daima şerri olanca çıplaklığı
ile teşhir hususundaki ısrar ve inadınızdır. Şer
dünyanın her yerinde mevcut efendi oğlum.
Siz onu ibret olsun diye tasvir etseniz bile,
ham ervah ondan intibah hasıl edip ibret ala-
cak yerde, ilham alıp, kendine örnek edinir.
Şerrin tasvirini hayata bırakıp, siz bize güzel
şeyler nakletmeye bakınız. Cemiyetimizde ha-
yatları ile örnek teşkil edecek derecede, seciye
ve salâbeti ahlâkiye sahibi insanlar hiç mi yok?
Neden böylelerini hiç tasvir etmez, mesküt ge-
çer de münhasıran müzahrafatı ve olmadık kö-
tülükleri teşhirden zevk alırsınız? Hürriyeti ka-
lem ve kelâm, hiç bir zaman bir edibe, içinde
yaşadığı camiayı iğrenç bir şekilde aksettirme
hakkı vermez ve vermemesi de iktiza eder. Bir
memleketin üdebasına düşen vazife camianın
maneviyatını takviye, ahlâkını tarsin edici ir-
şatlarıdır. Yoksa kötülüğün bimahaba tasviri
değil. Öyleki, mütalâa ettiğimiz her eseri ede-
bi, bizi insanlığımızdan istikrah ettirmek şöyle
dursun, içimize bir inşirah, bir itminan ve niha-
yet bir huzuru vicdan versin. Cesaret ve itima-
dımızı tezyit etsin. Bizi birbirimizden soğuta-
cak yerde, tesanüdümüzü perçinleştirsin. Ma-

razi teşrih değil, sadece tedavi yoluna gitsin. Bilmemki yanlış mı düşünüyorum. Münasebeti düştüğü için müsadenizle size bir fıkra nakledeyim. Hoca merhum bir gün....."

**Zeynel Abidin Hüdavendigâröğlü
Dizdariye**

RADYO İDARESİ TEMSİL BÖLÜMÜ

..... tarihinde gönderilen 'Ayışığında Çalışkur' isimli hikâyeniz tetkik edilerek icabı düşünüldü;

Hikâyenin umumi havasından, camiamızı olduğundan daha fena göstermek gibi bir mana sezildiğinden, bu haliyle iskeç olarak temsili mahzurlu görüldü.

Bilgi edinilmesi."

Saygılarımla

"Sizden habersiz, sizi, hiç hoşlanmadığınız bir işe sokmuş olduğumuz için cidden çok üzgünüz. Şimdi ne kadar özür dilesek boşuna. Eserin red edilmiş sebeplerini öğrenmek için dün Neyir'i radyoya yolladık. Meğer denetim kuruluna sunulan raporör raporu harice verilmezmiş. Selim'in eniştesi orda çalıştığından yine de bu raporun muhtevasını elde etmeğe çalışacağız. İtiraz noktalarını öğrenebilirsek belki ufak bazı değişiklikler yaparak skeci temsil ettirmemiz yine de mümkün olur. Saygılarımızla."

Oğuz Başak

Siz herkesi kör, âlemi sersem mi sanıyorsunuz? Kokteyle davetli o görgüsüz Hukuklu değil asıl siz refah düşmanısınız. Asıl siz insanları su geçmez bölmelere ayırmışsınız. Kendi karamsarlığınızı, her şeyi kötü görme hastalığınızı o zavallıya yüklemekle siz kendinizi kari gözünde bu nâkisanızdan sıyırdınız mi sanıyorsunuz? Hata. Sadece kendi kendinizi aldatıyorsunuz.

Evet, babam Abdülhamid'in hizmetinde çalışmış olabilir. Fakat şu da unutulmamalıdır ki, rahmetli hattâ bazen kendi mevkiini tehlikeye koyarak, birçok vatanperveri Abdülhamid'in gazabından kurtarmış hamiyetli bir vatan evlâdı idi. Kara Tahsin Paşanın hâtiratını okumuş olsaydınız bu hususun onun ağzı ile de bir teyidini bulurdunuz. İttihad ve Terakkiye girişim ise Cemal Paşaya sırnaşmak sureti ile değil, o tarihte Edirne mektupçusu olan bacanağım Refik Nuri bey merhumun muannit ısrarları neticesinde olmuştur. Damat Ferit'le asla ve kat'a bir münasebetim olmadı. Bu, bilahara, beni Atatürk'ün gözünden düşürmek isteyen hasımlarımın ortaya atıp da bir türlü ispat edemedikleri deni bir iftiradan ibarettir. Ata ile İnönü'nün ve şimdiki ricali devletin naçiz şahsıma karşı gösterdikleri lütûf ve teveccühleri hayatı siyasiyemin olduğu kadar hayatı şahsiyemin de en büyük ve erişilmez bir mazhariyeti olarak kabul ediyorum. Bunda arlanacak ne vardır. Maksudınız gün gibi aşikârdır. Siz gelirken biz gidiyorduk efendi. Benden size nasihat: Sizi alâkadar etmeyen işlere burnunuzu fazla sokmayın. Adamın burnunu kırive-rirler. İki bankada heyeti idare azası oluşuma gelince..."

Sabunculuk T.A.Ş.

ve ... Bankası İdare Meclisi azasından

Falan Festekiz

BİR ELEŞTİRME DAHA:

..... ihanet etmektedir. İmaj? Yok. Espri? Yok. İfade? Yok. Sosyal muhteva? Zaten yok. Estetik manasıyla muhteva? Mevcut değil. Görüş özelliği? Arama. Dil ve anlatış yeniliği? Ne gezer. Bu böyle olunca biz daha kestirmeden gidip hikâyenin adını değiştiriyor ve 'Ayışığın altında hiç bir şey yok' diyoruz....."

Nejat Düzyol

"... 'Çalışkur' apartımını kat kat tasvir ettiğinize göre, neden kapıcı katından başlayıp sıra ile yukarı çıkacak, yahut da Çalışkurların katından başlayıp aşağı inecek yerde, bir kapıcı katını, bir dört numarayı; bir birinci katı, bir iki numarayı anlatıp en sonda da üçüncüye geçmek suretiyle işi büsbütün kaşıtıyorsunuz? Yani, neden 0, 1, 2, 4 sırası yerine, 0, 4, 1, 2, 3 gibi acıib bir sıra takip ediyorsunuz?"

Bunun hikâye tekniği bakımından özel bir faydası olabilir belki. Ama doğrusu, ben katları hesaplamaktan, konuyu gereği gibi, takip edemedim. Hatta, öyle ki, hikâyedeki kişiler katları nasıl şaşırıyorlar, örneğin, Sevim 'Yukan, Beyhanlara uğrayacağım' yerine nasıl olup da 'Aşağı Beyhanlara ineceğim' demiyor diye sorasım geldi..."

**Teknik Üniversite İnşaat Fakültesi
Ali Baraj**

... Yalnız İstanbul Belediye hudutları dahilinde yüze yakın Çalışkur apartmanı var. Bizimkinin adı da 'Alın-teri' apartmanı. Ama temelinde bir damla alın teri varsa kellemi keserim. Olsa olsa, korku teriyle ku-

rulmuştur. Sahibi meydanda: Eroinden kurdu diyorlar. Orası beni alâkadar etmez. Ama ev sahiplerine yüklenmekle iyi etmişsiniz. Keşke daha da batırsaydınız. Ben ve ailem şunları bütün içyüzleriyle kepaze eden yeni bir hikâyenizi sabırsızlıkla bekliyoruz. Biz bu apartımana iki sene ewel hava parası vererek girdik. Yüz otuz lira kira veriyordum. Geçen sene hiç sebep yokken, durduğu yerde arttırdı. Çık, kızımı evlendiriyorum, diye dayattı. Yüz doksana sulh olduk. Bu sene ille iki yüz elli diyor da başka bir şey demiyor. Gözlerini Allah doyursun. Ben sabit gelimli bir vatandaşım. Bunca vergiler çıktıktan sonra elime geçen....."

Ali Kozan
Küçük Alemdar

Raporun suretini elde ettik. İlişikte sunulmuştur. Saygılarımla.

Oğuz Başak

RADYO İDARESİ DENETİM KURULUNA

1 - Yazar, hikâyesinde, "Çalış-kur" adını verdiği bir apartımanı ve bunun dört katındaki, rüşvet teklifinden, gelir vergisi kaçakçılığına, aile içinde zinadan, iskatı cenin ticaretine kadar, olmadık kusurlarla malul, kiracılarını tasvir etmektedir.

2 - Her beşeri camiada olduğu gibi, bizim cemiyetimizde de tek tük mütereddi tiplere, her ne kadar rastlanmakta ise de, şunu da kabul etmek lâzımdır ki, bu gibi tezahürler bizde büyük bir istisna teşkil etmekte ve milyonda ya bir, ya iki kişiye inhisar etmektedir.

3 - Hal böyle iken yazarın ille o mütereddi istisnaları ele alması ve bunları adı da bahusus "Çalış-kur" olan bir apartımanın dört -kapıcı katı da sayılırsa- beş katına toplamaları manidar görüldü.

4 - Bu çeşit insanların, farzı muhal, bir apartımanın beş dairesine toplanabileceği bir an için kabul edilse dahi, evvelemirde onların kötülükleri yanında iyi taraflarını da işlemek bir hakkaniyet borcu değil mi idi?

5 - Bekçi ile Saime'nin, Sevim ile Mambo Cemil'in, söz ve fiilleri, Büyük Babanın dalaleti cinsiyesi, 1 ve 2 No. kiracılarının bazı muhavereleri ayrıca edebe aykırı görüldü.

6 - Bahtiyar Babacun tipi de hakikate uymamaktadır. Bu olsa olsa yazarın hasta muhayyilesinde mevcut zorlama bir tipdir. Bu gibi Eyyam Adamlarının zamanımızda artık nesli tükenmiş bulunuyor. Kaldı ki, böylesi devri sabıkda dahi yoktu.

7 - Yazarın, apartıman kiracılarını kötü göstermesine mukabil Nuri ile Melâhat'î aşırı derecede temiz ve gadre uğramış iki fazilet meleği şeklinde tasvir etmesi de yine manidar görüldü. Bu gibiler içinde iyilerin de bulunduğu bervechi peşin kabul etmekle beraber, acaba hiç de mi kusurluların yok diye sormaktan insan kendini alamıyor. Bilakis okumamış vatandaşlar arasında maalesef böyleleri de vardır. Yazarın burada da ekseriyeti bırakıp istisnalar üzerinde durması manidar görüldü.

8 - Bu gibi skeçlerin sade münevverler tarafından değil yarı-münevverler ve ümmiler tarafından da dinlendiği göz önünde tutularak vatandaşlarda kötü tesirler yapacak konulardan kaçınılması ve bilhassa aydınlatıcı, öğretici, uyarıcı ve yapıcı konuların işlenmesi zarureti son toplantımızda bir kere daha tekit edilmiş

bulunduğu veçhile, eserin, bu noktayı nazardan da incelenmesi neticesinde maalesef yukarıda serdedilen müsbet taraflardan mahrum bulunduğu neticesine varıldı.

9 - Bununla beraber hikâyede yer yer müsait pasajlar da yok değildir.

Yazar hikâyesini yukarıda işaret ettiğimiz noktaları tadil suretiyle ve bilhassa yapıcı bir zihniyetle yeniden kaleme aldığı taktirde, ihtimal temsili terviç edilecek bir işkeç çıkarabilir. Eserin bu haliyle temsiline maalesef imkân görülemediğini bildirir saygılarının kabû....."

Raportör
Fikret Kozdağ

İKİ MEKTUP DAHA

"..... Hikâyenizdeki Mambo Cemil ile isim mübayenetine mahal verilmemek üzere durumun tazihini bilhassa rica eder, saygılarımı..."

Gençlik Caz Kentetinden
Bongo Cemil

... Hikâyenizin ilk sahifesinde eylülün on ikisi olduğundan bahsettiğiniz halde, 15'inci sahifede 'Ağustosböcekleri durmadan ötüyorlardı' diyorsunuz. Filvaki hava ılık olduğu müddetçe ağustosböcekleri eylülde de öter ama gündüz öter, gece ötmez. Hele durmadan ötmesine bilimsel bakımdan....."

Baytar Okulu Zooloji Doçenti
Aksen Yüce

SONUÇ

AYIŞIĞINDA "ÇALIŞKUR"

AYIŞIĞINDA "ÇALIŞKUR"

Ay, iri ve toparlak, Maltepe sırtlarından doğuverdi.

Yassıada üstlerinde bir yıldız, onun çıkışı ile rahatı kaçmış gibi olduğu yerden kaydı, gökyüzünde ışıklı bir yol çizerek gözden kayboldu.

Eylülün on ikisi olmasına rağmen hava pekâlâ da ılıktı.

Bekçi Zulfikar ayın doğduğunu görünce paketi çıkarıp bir sigara yaktı. **İnce ruhlu bir adamdı.** Güneşin batışında bir,

ayın çıkışında iki, su kenarında üç, mangal başında dört, illâ cıgara içmek iktizadır sanıyordu.

Yola vuran gölgesine baktı. Boyu kısa olduğu halde gölgesi yerde uzuyor, boyun kısmı karşı kaldırımında acaip bir çıkıntı yaptıktan sonra duvarın dibine kadar vanıyordu.

Köşeyi döndü. Lâf olsun diye, düdüğü ağzına götürüp iki kere öttürdü.

Gece sessiz ve sakin. Denizin üstü sandallar sandallar... Açıkta biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli ki...

Zulfikar yürüdü. Altı çivili yeni kunduralarının asfalt üstünde çıkardığı erkekçe sestten hoşlanıyordu. Boş arsaları, bakla tarlasını, Amerikan kampını, doktorun evini geçti, caddeye saptı. "Çalışkur" apartımının önüne gelince yavaşladı.

"Çalışkur" apartımının gölgesi de yere gerçektekinden çok daha iri ve heybetli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekâlâ küçük çapta bir Hilton oteli sanabilir.

Kapıcı katından bir çocuk ağlaması geliyor. Yine Saime'nin piçi olacak.

Kunduraları yeni olduğundan Saime onun ayak sesini tanıyamamıştı. Düdüğü duyunca, başını yer katından uzattı.

ayın çıkışında iki, su kenarında üç, mangal başında dört, **sigara tellendirmekten ayrı bir zevk alıyordu.**

Yola vuran gölgesine baktı. Boyu **uzun** olduğu için gölgesi yerde **büsbütün** uzuyor, boyun kısmı karşı kaldırımında acaip bir çıkıntı yaptıktan sonra duvarın dibine kadar vanyordu.

Köşeyi döndü. **Vazife icabı**, düdüğü ağzına götürüp iki kere öttürdü.

Gece sessiz ve sakin. Denizin üstü sandallar sandallar... Açıkta biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli ki...

Zulfikar yürüdü. Altı çivili yeni kunduralarının asfalt üstünde çıkardığı erkekçe sestten hoşlanıyordu. Boş arsaları, bakla tarlasını, Amerikan kampını, doktorun evini geçti, caddeye saptı. "Çalışkur" apartımının önüne gelince **hiç yavaşlamadı.**

"Çalışkur" apartımının gölgesi de yere gerçektekinden çok daha iri ve heybetli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekâlâ küçük çapta bir Hilton oteli sanabilir.

Kapıcı katından bir çocuk ağlaması geliyor. Yine Saime'nin **yavrusu** olacak.

Kunduraları yeni **de olsa, eski de olsa** Saime onun ayak sesini tanıyamazdı.. Düdüğü duyunca, başını yer katından uzattı.

"Al götür şu yumurcağı Bekçi emcesi" dedi, "gene bana gahir veriy, uyumiy."

Bekçi. başparmağı yeni kayışının tokasına takılı, eli göbeğinin üstünde, karşı kaldırımında öyle heykel gibi duruyor.

"Alacan değil mü? Ha alacan?"

"Alacam" dedi Bekçi, "susmazsa garagola götürecem."

Çocuk sinmiş, korkulu gözlerle bir Bekçiye bir anasına bakıyor. Birden yumuk ellerini kadının boynuna dolayıp göğsüne büzüldü.

Anası yumuşayıvermişti:

"Get Zülfikar emcesi get" dedi. "Get de sen ırsızlan gatilleri götür garagola. Ben paşa oğlumu virmem sağa."

Paşa oğlu, getti mi diye Bekçiden yana bakıyor. Yaşları sümüklerine kanşmış, kıvrıcık saçları terden, alnına yapışmış.

Kadın çocuğu usulca yatağa bıraktı. Çocuk yapma bebek gibi, hemen gözlerini kapadı. Sonra açtı. Yine kapadı. Aça kapıya, uyuma taklidi yaparken yaparken, biraz sonra, gerçekten uyuyakaldı.

Çocuk uyuyunca kadın kapının önüne çıkmış.

"**Alın götürün şu yaramazı** Bekçi bey emcesi," dedi. "**Yine beni üzüyor, uyumuyor.**"

Bekçi, başparmağını yeni kayışının tokasından **çekmiş**, eli göbeğinin üstünde, karşı kaldırımında öyle heykel gibi duruyor.

"Alacaksınız değil mi? **Söyleyin kuzum, alacağım deyin.**"

"**Almayacağım**" dedi **şefkatli** Bekçi. "**Ama susmazsa onu çocuk parkına bırakmayacağım.**"

Çocuk sinmiş, korkulu gözlerle bir Bekçiye bir **anneciğine** bakıyor. Birden yumuk ellerini kadının boynuna dolayıp göğsüne büzüldü.

Anneciği yumuşayıvermişti:

"**Gidiniz Zulfikar bey amcası, gidiniz**" dedi. "**Gidiniz de siz kaka bebekleri, yaramaz bebekleri alınız.** Ben paşa oğlumunu vermem **size.** **Biz mamamızı yedik, et suyumuzu içtik, şimdi cici cici e-e yapacağız.**"

Paşa oğlu, **gitti** mi diye Bekçiden yana bakıyor. **İnci** yaşları **pembe yanacıklarında kurumuş altın sansı** kıvrıcık saçları terden **masum** alnına yapışmış.

Kadın çocuğu usulca yatağa bıraktı. **Yavrucak, yüzü de benziyor ya zaten,** yapma bebek gibi, hemen gözlerini kapadı. Sonra açtı. Yine kapadı. Aça kapaya uyuma taklidi yaparken yaparken, biraz sonra, gerçekte uyuyakaldı. **Evlâdım.**

Çocuk uyuyunca **annesini** kapının önüne çıkmış,

duvarın dibine çömelmişti:

"Bir cigara vir Zulfikar" dedi.

"Buyur."

Zulfikar kibrit de çıkarıyordu. Kadın onun elinden sigarasını alıp kendininkini ondan ateşledi.

Bekçi ile memleketli oluyorlardı. Kocasını İlyas bir alacak yüzünden, yanında çalıştığı ciğerciye vurup da mapusa girince onu bu kapıcılığa Zulfikar kayırmıştı.

"Neredeydin dün gece?" dedi.

"İzinliydik ya" dedi Bekçi, "Düğüne gittik, Selâmi Çeşme'ye..."

"İçtin mi gene? Eğlenmişsinizdir herhal."

"He! eğlendik eğlenmesine... Salacak'tan saz takımını da getirmişler."

Tek tük gelip geçenler görmesin diye, kadın daha siper bir köşeye büzüldüğünden, Zulfikar da ister istemez çömelip ona sokulmuştu.

"Cengi de var mı idi?"

"A-ah, emme Harmandalı oynadı üç kişi. Gelin tarafı oluyorlarmış."

Bir müddet sustular.

Yandaki apartımana adını veren ulu çınann yaprakları denizden gelen bir maeltemle hafif hafif titriyor... Yere döne döne kuru bir yaprak düştü.

Kadın Bekçiye doğru derin bir soluk verdi. Onun ılık nefesini Zulfikar ta burnunda, bıyıklarında hissetmişti.

açılır kapanır bir şezlonga uzanmıştı.

"Bir sigara **verir misiniz Zulfikar bey?**" dedi.

"Buyurun."

Zulfikar **çakmak da** çıkarıyordu. Kadın sigarasını kendi **zarif çakmağı ile** ondan **önce yakıp dumanını savururken:**

"Mersi" dedi.

Bekçi ile memleketli **filan** olmuyorlardı. **Eşi** İlyas bir alacak yüzünden yanında **çalıştırdığı çırağı tarafından vurulup da hastahaneye** girince onu bu kapıcılığa Zulfikar kayırmıştı.

"Nerdeydiniz dün gece?" dedi

"İzinliydim ya" dedi Bekçi, **"Evde istirahat ettim. Gazete okudum. Radyoda klasik Türk musiki topluluğunu dinledim."**

"Hoşlanmışsınızdır herhalde."

"Evet, hoşlandım hoşlanmasına. Ayrıca fasıl heyetinin de konserini dinledim."

"Oyun havaları da var mı idi?"

Hayır, ama yurddan sesler programı vardı. Üç kız söylediler. Sadi Yaver'in talebesi oluyormuş."

Bir müddet sustular.

Yandaki apartımana adını veren ulu çınarın yaprakları denizden gelen bir meltemle hafif hafif titriyor. Yere döne döne kuru bir yaprak düştü.

Kadın Bekçiden **aksi yöne dönüp** derin bir soluk **aldı.** Zulfikar: **Kadının sırtı dönük olduğu için** onun ılık nefesini burnunda, bıyıklarında hissetmedi.

"Sonbahar da geliyor gayn" dedi. "Sen bakma havalann yaz gibi gettiğine. Bu yıl birden patlayacak gış."

Sonra bu sözlerini beğenmediğinden:

"Bak bu ayakkabılanlan gayışı böğün virdiler," dedi. "Gelecek ay da yeni uniforma dağıtacağlarmış." "Demokratlar iyi çalışıyor" diye arkasını getirecekken baktı ki, Saime yeni kayışını tutmuş oynuyor. Zulfikar'ın içi gıcıklandı, bir tuhaf oldu.

Kayışın taze deri kokusu kadının hoşuna gitmiş olmalı idi. Saime'nin uzun parmakları usul usul bütün kemeri dolaştı, sonra omuz kayışına tırmanıp ensede karar kıldı.

Zulfikar adamakıllı huylanmıştı. Ayağa kalktı:

"Yapma gız, bir gören olur" dedi.

"Gel öyleyse aşşığı."

Kapıcı katına inen merdivenin ampulü bir aydan beri bozuktı. Bereket yine ayışığına... Bir de ayak alışkanlığına...

"Sonbahar da geliyor **artık**" dedi. "Bakmayın havalann yaz gibi gittiğine. Bu yıl birden patlayacak kış."

Sonra bu sözlerini beğenmediğinden:

"**Bakınız**, bu ayakkabılarla **kemeri** bugün verdiler." dedi. "Gelecek ay da yeni **ünifor**ma dağıtacaklarmış. "**Doğrusu** Demokratlar **çok** iyi çalışıyorlar" diye arkasını getirecekken baktı ki, Saime **yere düşen deminki kuru yaprağı** tutmuş, oynuyor. Zulfikar'ın içi bir tuhaf oldu. **Güz ve hasta yapraklar içine garib bir hü**zün veriyorlardı. **Kuru yaprağın mayhoş** kokusu kadının hoşuna gitmiş olmalı idi. Saime'nin uzun parmakları usul usul bütün **yaprağın ince damarlarını dolaştı**, sonra onu **yavaşça yere bıraktı**.

Zulfikar'ın **bacağı uyuşmuştu**. Ayağa kalktı.

"**Müsaadenizini rica edeceğim**" dedi.

"**Ne çabuk? Güzel güzel konuşuyorduk.**"

"**Vazife beni bekliyor**" dedi Bekçi.

Topuklarını vurarak kadını saygı ile selâmladıktan sonra, ağır ve vakur adımlarla, sessiz gecenin içinde uzaklaştı.

Kapıcı katına inen merdivenin ampulü **apartman kurulu**lu beri **hiç bozulmamıştı**. **Şimdi de ayışığına rağmen şikir şikir yanıyordu**. Merdivenden **inecek olmadığı için Saime gitti, israf haramdır, boşuna yanmasın diye elektriği söndürdü**.

Gökyüzünde yükselen ay, şimdi artık ortalığı iyiden iyiye aydınlatmağa başlamıştı. Ayın önünden hızla, tül gibi bir bulut geçti.

Çalışkur apartimanının taraçasında Gülseren Çalışkur, bir şezlonga uzanmış, ağızında fondan, bir yandan ayışığını seyrediyor, bir yandan köpeği Dodo'yu okşuyordu. Bir hariciyeci dostlan bu köpeği Gülseren'e hediye ederken, "Belki ara sıra sana beni hatırlatır" demişti.

Dündar Çalışkur, içerde, şirketinin idare heyeti raporunu inceleyip, birtakım notlar çıkanyor.

Karısı, Dündar'ı ağızında puro, kollan sıvalı, böyle harıl harıl çalışırken, o Amerikalı businessman hâliyle, çok, ama çok-çok şeker bulur. Nitekim imrendi, geldi, adamı ensesinden öpüverdi.

"Gelsene dışarı, bak ne güzel mehtap."

"Şimdi geliyorum cicim. Az bir şey kaldı."

Yeniden rapora dönüyordu ki, Gülseren kaşlarını kaldırıp dudaklarını büzerek:

Sonra Zulfikar'ın arkasından uzun uzun bakarak:

"Ne namuslu adam" dedi. "Ne temiz yürekli insan. Bana şimdiye kadar bir defa, kazara canım, bir tek defa, haram gözle baktığını görmedim. Allah razı olsun, Allah ne muradı varsa versin. Dünya ahret kardeşim olsun..."

Gökyüzünde yükselen ay, şimdi artık ortalığı iyiden iyiye aydınlatmağa başlamıştı. Ayın önünden hızla, tül gibi bir bulut geçti.

Çalışkur apartimanının taraçasında Gülseren Çalışkur, bir şezlonga uzanmış, ağzında fondan, bir yandan ayışığını seyrediyor, bir yandan Dodo'yu okşuyordu. **Dodo köpek filan değildi. Oyuncak bir ayı idi. Çalışkurlara bir yılbaşı balosunda piyangodan çıkmıştı.**

Dündar Çalışkur, içerde şirketinin idare heyeti raporunu inceleyip, birtakım notlar çıkarıyor.

Kansı, Dündar'ı ağzında puro, kolları sıvalı, böyle hanl hanl çalışırken, o Amerikalı businessman hâliyle, çok ama çok-çok şeker bulur. Nitekim imrendi, geldi. **helâl kocası değil mi**, adamı ensesinden öpüverdi.

"Gelsene dışarı, bak ne güzel mehtap."

"Şimdi geliyorum cicim. Az bir şey kaldı."

Yeniden rapora dönüyordu ki, Gülseren kaşlarını kaldırıp dudaklarını büzerek:

"Söndürürüm ama elektriği," dedi. "Söndürüyorum işte."

"Yapma Gülseren.

Söndürürüm söndüremezsın derken, telefon.

"Allo" dedi Dündar. Alıcıyı büroda alışık olduğu gibi, kulağı ile boynu arasına sıkıştırıp bir elinde rapor, öbüründe kalem, yazmağa devam ederek:

"Allo" dedi. "Ha, sen misin Mufahham?"

"Benim" dedi Mufahham. "Yarın şantiyeye hareket ediyorum. Kontrol mühendisine altın dolmakalem, kansına da İngiliz kumaşı tayyörlük aldık. Başka bir direktifiniz var mı?"

"Var ya" dedi Dündar Çalışkur. "Dün az daha unutuyordum. Gidince söyle kuzum Galip beye, Nahiyeye Müdürünün ceepi vardı ya satılık, onu dört bine alıversinler."

Mufahham:

"Beyefendi ben o ceepi gördüm" dedi. "Pek hurda bir şey, bin lira bile etmez."

Dündar kızar gibi oldu:

"Söndürürüm ama elektriği," dedi. "Söndürüyorum işte."

Bu hal ona çok yaraşıyordu.

"Yapma Gülseren.

Söndürürüm söndüremezsın **diye, karı koca tatlı tatlı cilveleşirken,** telefon.

"Allo" dedi Dünder. Alıcıyı büroda alışık olduğu gibi, kulağı ile boynu arasına sıkıştırıp bir elinde rapor, öbüründe kalem, yazmağa devam ederek:

"Allo!" dedi. "Ha, sen misin **Müstakim?**"

"Benim" dedi **Müstakim.** "Yann şantiyeye hareket ediyorum. Kontrol mühendisi **parasını peşin vermek suretiyle kendine** altın dolmakalem, kansına da İngiliz kumaşı tayyörlük **ısmarlamıştı ya, onları aldım götürüyorum.** Başka bir direktifiniz var mı?"

"Var ya" dedi Dünder Çalışkur. "Dün az daha unutuyordum. Gidince söyle kuzum Galip beye, Nahiye Müdürünün ceepi vardı ya satılık **sakın onu almasınlar.**"

Müstakim:

"**Neden** beyefendi" dedi. Ben o ceepi **gördüm pek kelepircik** bir şey. **Motor yeni gibi. Beş yüz kilometre yapmış. Karoseri de mücedded. İki bine bedavadan ucuz. Su içinde üç bin eder.**"

Dünder kızar gibi oldu:

"Sana ne söylüyorsam onu yap. Galip beye söyle, dört bine alsınlar o kadar" dedi. kapadı.

Gülseren başucunda gülümsüyor:

"Sen herkesi kontrol mühendisi mi zannettin?"

"Ne gibi?"

"Ya kabul etmezse?"

"Orası hiç belli olmaz. Verenin bir yüzü kara, almayanın iki."

Balkonda yalnız kalan Dodo sıkılmış olacak ki, boynunu yukarı kaldırıp aya doğru, uzun uzun, dolu dolu havladı.

Dışarda ay çıkmışmış, ayışığı denize vurmuşmuş, arka taraça püfür püfür esiyormuş... Basketçi Erdal'la arkadaşlarının umurlan bile değildi. Tıkılmışlar içeri salona, geçmişler ses makinesinin başına, Erdal'ın bir hafta önce "kız"ına çaktırmadan yatakta çektiği ateşli bir sevişme sahnesini dinliyorlar.

Vural:

"İtsin, ulan, it!" dedi. "Buna it oğlu itlik denir. Söylemezsem namussuzum Günnur'a."

"Almayalım" dedi. "Biz fırsat düşkünü değiliz, almayalım. Sana ne söylüyorsam onu yap. Galip beye söyle, **sakın almasınlar, o kadar**" dedi. kapadı.

Gülseren başucunda gülümsüyor:

"Sen bir gün iflas edersen bu dürüstlüğün yüzünden iflas edeceksin."

"Ne yapayım kancığım, vicdanım elvermiyor."

"Hakkın var şekerim. Şaka söylüyorum. Hadi artık yorulmadın mı?"

"Yoruldum ama çalışmam lâzım," dedi enerjik tüccar. Biz dünyaya kendimiz için gelmedik. Her zaman başkaları için, yurd için, insanlık için, medeniyet için... Önce vazife sonra aşk."

"Bilsen ne kadar övünüyorum seninle," dedi kansı. Sonra onu işleri ile başbaşa bırakıp balkona, oyuncak ayı Dodo'nun yanına döndü.

Dışarda ay çıkmışmış, ayışığı denize vurmuşmuş, arka taraça püfür püfür esiyormuş... Basketçi Erdal'la arkadaşlarının umurları bile değildi. Tıkılmışlar içeri salona, geçmişler ses makinesinin başına, Erdal'ın bir hafta önce **Fizikçiye** çaktırmadan **sınıfta** çektiği **çapraşık bir fizik probleminin açıklanmasını** dinliyorlar.

Vural:

"Aslansın Erdal, aslan" dedi. "Ne iyi aklettin de bu dersi banda aldın. Yoksa hiç birimiz problemi anlayamayacaktık."

Gürültülü gürültülü gülüyorlar. Erdal Vural'ın kafasını boyunduruğa aldı, kıstıyor. Vural Erdal'ı belinden yakaladı. Şakadan boğuşuyorlar. Vural Erdal'ın en yakın arkadaşıdır. Vural Erdal'a "İt oğlu it" der, Erdal Vural'a "Pezevenğin tohumu" Pek anlaşmışlar. Babaları da öylesine...

Söz Günnur'dan Güler'e, Güler'den Gülderen'e. Gülderen'den Suna'ya atladı.

Cengiz:

"Bırak ulan serseri" dedi. "Belden aşağı şöyle bir yoklayalım dedik. Vay efendim vay. Meğer grekorumenci geçiniyormuş orospunun kızı. Bana bak evladım, dedim, ben yemem, bu numaraları. Sungur'la Acısu'daki hadiseyi bilmiyoruz sanıyor."

Erdem:

"Sungur'u şişirdi o çoktan" dedi. "Şimdi Modaspor'dan Sekban'la nişanlanıyormuş.

"Hayrını görsün. Tepe tepe kullansın."

Bu sefer de Özgür çamur attı:

"Hadi ulan, çakal" dedi. "İpek gibi kız pekâlâ. Sana yüz vermedi diye, değil mi?"

Yine kapıştılar. Bu defa da Cengiz'le Özgür. İtişip kakışma, sövüşüp gülüşme, Erdal'ın anası ile

Terbiyeli terbiyeli gülümsüyorlar. Erdal Vural'ın saçlarını okşadı. Vural Erdal'ın sırtını sıvazladı. Vural Erdal'ın en yakın arkadaşıdır. Vural Erdal'ı atom bilgini Planck'a benzetir. Erdal Vural'a "Küçük Einstein" diyor. Peki iyi anlaşmışlar. İkisinin de babası Profesör.

Söz, Fizikçiden Kimyacıya, Kimyacıdan Matematikçiye, Matematikçiden Felsefeciye, Felsefeciden de kızı Suna'ya atladı:

Cengiz:

"Neme lâzım" dedi. "Doğrusu çok dürüst, çok namuslu kız. Anasının dizi dibinden ayrılmıyor. Daha eline erkek eli değmemiş. Sine-maya bile hep ablasınlan gidiyor."

Erdem:

"Öyledir" dedi. "İşittiğime göre son günlerde hayırlı bir kısmeti çıkmış. Teknik Üniversiteden Doçent Sekban'la nişanlanıyormuş."

"İnşallah mesut olurlar" dedi Cengiz.

Özgür hayıflandı:

"Ah kardeşim ah" dedi. "Keşke sen daha evvel davransa idin. Bilirsin Felsefeci seni çok sever. Kızı da seni takdir eder. Ne iyi anlaşırđınız."

"Kismet" dedi Centilmen Cengiz. "Sekban çok olgun, kültürlü genç. İnşallah mesut olurlar."

Yine derslerine döndüler. Bu defa da Cengiz'le Özgür birbirlerini imtihan ediyorlar. Soru, cevap, teorem, problem. Erdal'ın Coğrafya öğretmeni olan annesi ile

babası Tarsus'la Akdeniz gezisine çıktıklarından, ev onlara kalmış. Gençlik işte, ekip halinde eğleniyorlar.

İçerde yalnız Erdal'ın büyük babası var.

Büyük baba her gece olduğu gibi, odasına çekilmiş elektrikleri söndürmüş, elinde dürbün karşı pencereleri gözetliyordu. Soyunan kadınları gözetlese yine bir dereceye kadar. Ama onun akli fikri bacak kadar çocuklarda.

Yeni verdikleri kayışını düzelterek dışarı çıkan Bekçi bir müddet etrafa bakındı. Sonra demin geldiği yoldan geri gitti. İki yüz adım kadar yürüdüktan sonra karşı kaldırıma geçti. İki düdüğü daha öttü. Sonra, yeni geliyormuş gibi, ağır ağır yine Çalışkur'un önüne doğru geldi, ama hiç durmadan geçti. Tam köşeyi dönüyordu ki, birinci katın yan penceresinde dürbünlü ihtiyarı gördü. İhtiyar da onu görmüştü. Bekçi selâm aldı. Büyük beye ayn bir saygısı vardı. Damat da eli açık adamdı ya, ama ne de olsa, büyük beyin hali başka idi. Bayramdı, seyrandı der, her fırsatta Zulfikar'ı görürdü.

İçerden hâlâ Erdal'la arkadaşlarının iri iri gülüşleri geliyor.

Ağustosböcekleri durmadan ötüyorlardı. Bir vapur, projektörü ile denizi taradı. Ay şimdi gökyüzünün tam ortasında, rahat ve emin, şıkır şıkır parlıyordu.

Arkeoloji Profesörü olan babası Anadolu'ya inceleme gezisine çıktıklarından **ne yapsınlar**, onlar da **işte böyle, geceyi gündüze katıp**, ekip halinde **imtihana çalışıyorlar**.

İçerde yalnız Erdal'ın büyük babası var.

Büyük baba, her gece olduğu gibi odasına çekilmiş, elektrikleri söndürmüş elinde **teleskop, gökyüzünü inceliyor. Yalnız Ayı, Merihi, Zühreyi incelese** yine bir dereceye kadar. Ama onun akli fikri **uçan dairelerde. Kozmoğrafya öğretmenliğinden emekliye ayrılmış beri kendini böyle Astro-nomiye vermişti. Kütüphanesi bu konuda eserlerle dolu.**

Vazife icabı, turunu bitirip, Çalışkur'un önüne gelen Bekçi birinci katın yan penceresinde **teleskoplu** ihtiyarı gördü. İhtiyar da onu görmüştü. Bekçi selâm aldı. Büyük beye ayn bir saygısı vardı. Damat da **Profesördü ya**, ama ne de olsa, büyük beyin hali başka idi. Bayram **demez**, seyran **demez**, **gece gündüz çalışır dururdu. Evrenin sonsuzluğu içinde eridikçe, insanların küçüklüğünü daha iyi anlıyordu.**

İçerden hâlâ Erdal'la arkadaşlarının **terbiyeli terbiyeli konuşmaları** geliyor.

Eylül olduğu için ağustosböcekleri **pek ötmüyorlardı**. Bir vapur, projektörü ile denizi taradı. Ay şimdi gökyüzünün tam ortasında, rahat ve emin, şıkır şıkır parlıyordu.

"Sadistsin" dedi Mambo Cemil. "Yalan mı söylüyorum, sadistsin işte."

Üzgün rolünde, ama eli hâlâ baldızının belinde...

İki numaranın balkonunda idiler. Ayışığına karşı, ikisi yalnız.

"Yapma ayol, deli misin. Burada olur mu? Ya geliverirse ablam?"

"Gelemez. Çünkü ilâcını içti, mışıl mışıl uyuyor" dedi Mambo Cemil.

"Hangi ilâcını?"

"Oksid dö ferli bir şey veriydi ya doktor anemi için."

Sevim saçlarını düzelterek:

"Zavallı ablacığım" dedi. "Senden çocuk istemeyişine tamamen hak veriyorum."

"Ben de hak veriyorum" dedi Mambo Cemil.

Sesinin, dublaj filim artistlerinininki gibi ahenkli olmaya yeltenen yapmacık bir tonu vardı.

Sevim:

"Gidip bavulumu hazırlamam lâzım" dedi. "Daha yukarıya uğrayıp Beyhan'ın yaş gününü kutlayacağım. Vapur yanı dokuz buçukta."

"Altrüistsin" dedi **Baba Cemil**. "Yalan mı söylüyorsunuz, **aşın derecede altrüistsin işte.**"

Gerçekten üzgündü ve eli kendi belinde.

İki numaranın balkonunda idiler. Ayışığına **arkalarını dönmüş...**

"Ah ne olurdu ablam da balkona çıkabilse" dedi **Sevim**. **"Onsuz ayışığını seyretmek içimden gelmiyor."**

"Gelecek, evlâdım, gelecek" dedi **Eniştesi**. **"İyi olunca o da çıkacak balkona. Ama şimdi ilâcını içti, mışıl mışıl uyuyor."**

"Hangi ilâcını?"

"Oksid dö ferli bir şey verdiydi ya doktor, anemi için."

Sevim **etekliliğini büsbütün aşağı çekip** düzelterek:

"Canım ablacığım" dedi. **"Sizden ısrarla çocuk yapmak isteysiine tamamen hak veriyorum. Sizin gibi aile babası az bulunur. Baksanıza, arkadaşlarınız bile size Baba Cemil diyorlar."**

"Teveccühün, evlâdım" dedi **Baba Cemil**.

Sesinin, **içe işleyen, olgun, yumuşak hiç yapmacıksız bir tonu vardı.**

Sevim:

"Gidip bavulumu hazırlamam lâzım" dedi. "Daha, yukarıya uğrayıp Beyhan'ın yaş gününü kutlayacağım. Vapur yann dokuz buçukta."

Mambo Cemil, upuzun boyu ile, kızın önüne dikmişti:

"Sen gidince, ben iki ay ne yapacağım?" dedi.

"Bir mum alır derdine yanarsın.

"Sen dertlenince öyle mi yapıyorsun?"

"Çek elini diyorum. Yapma canım.

"Sadistsin diyorum da inanmıyorsun. But What is the matter with you this night."

"Nothing" dedi Sevim, "I dont know."

Bazen konuşurken konuşurken böyle İngilizceye çeviriverirler.

"I really don't understand" diye Mambo mırıldandı.

Havaya kalkık minnacık burnu, iri ve sivri göğüsleri ile Sevim'in ayışığındaki silueti gerçekten çekici idi. Bu siluetten bir sutyen afişi, bir magazin kapağı, ya da, fotoğraf konkurlarında derece alabilecek, nefis bir kontr-lumiyer çıkarılabilir.

Mambo Cemil:

"Sen Suriye'ye gidince ben..." diye yeni bir cümleye başlarken birden hiç beklenmedik yeni bir atak yaptı. Enişte-baldız dudak dudağa geldiler. Sevim hiç o kadar nazlı değildi ama, nedense bu gece bir ağır-dan alıyordu.

Baba Cemil, **kısacık** boyu ile kızın **arkasında duruyordu.**

"Sen gidince **ablan** iki ay **sensiz** ne yapacak?"

"Haklısınız ama Enişteciğim" dedi Sevim. "Binlerce yoksul çocuk beni bekliyor."

"Altrüistsin diyorum da inanmıyorsun. **O derecede altrüistsin ki, hatta, bu altrüizmin hızına kapılıp, yakınlarını unutacak kadar egoistleşiyorsun, diyebilirim nerdeyse..."**

Sevim gülümsedi:

"Biliyorum" dedi. "Fakat ne yapayım, yaradılışım." İkisi de İngilizce bilmelerine rağmen, konuşurken konuşurken hiç İngilizceye çevirmezler, Türkçe başlayıp Türkçe bitirirlerdi.

"Kendini bu kadar da harcaman doğru mu ama" diye mırıldandı Baba Cemil, baba sesiyle...

Aşağı devrik kocaman burnu, düşük yassı göğüsleri ile Sevim'in ayışığındaki silueti insana gerçekten cinsiyetini unutturup ilâhi bir yaratık karşısında olduğu hissini veriyordu. Bu siluet pekâlâ bir Azizenin, ya da, ömrünü hayır işlerine adanmış bir rahibenin olabilir.

Baba Cemil:

"Sen Doğuya gidince biz" diye yeni bir cümleye başlarken balkona atılmış bir muz kabuğuna basarak hiç beklenmedik bir şekilde kaydı. Eniştébaldız sırt-sırtta çarpıştılar. Cemil özür diledi.

Cemil:

"Sersemlik etme" dedi. "Hayat kısıdır" da diyecekti. Baktı pek filim ağız olacak, "Sersemlik etme" diye tekrarladı.

Sevim gözlerini kapamış, kendini bırakmıştı. Ay bu gece erkekler için çalışıyor.

Kızın sırtı erkek gibi sert ve adaleli idi. Sevim aslında kadınlar arası sırtüstü yüz metre şampiyonu. Ama bu yıl rekorunu kırdılar. Mambo Cemil ise, mambo yaptığı kadar, yüzüstü iyi kravl yüzer. Bu yüzden enişte baldız iyi uyuşuyorlardı.

Birkaç dakika ayı, ayışığını göremeden durdular.

Altıncı kürtajdan sonra gerçekten kansız kalan Mambo'nun kansı, yatağında hafif hafif horluyordu.

Evin kızı Beyhan'ın yaş günü kutlandığından üç numaranın bütün salonları şıkır şıkırdı. Yenilmiş, içilmiş, mumlar üflenmiş, grup grup olunmuş, bir

"Canın acımadı ya evlâdım" dedi.

"Yo. Hayır."

Sevim hiç o kadar nazlı değildi ama, nedense **bu çarpışmada sırtı çok acımişti.**

Cemil:

"Hayat kısadır" dedi. "İnsan biraz da kendini düşünmeli" diye arkasını getirecekti. Baktı, pot olacak. Bu kızcağız nasıl olsa evlenemez. İyilik perisi gibi bir şey... "Hayat kısadır" diye tekrarladı.

Sevim gözlerini **açmış, dimdik duruyordu.**

Ay bu gece **kimse için çalışmıyor.**

Canı fena yandığından Sevim belli etmeden sırtını okşuyordu. Sırtı son derece yumuşaktı. Sevim, spor filan yapmazdı. Üstelik hiç yüzme de bilmiyordu. Baba Cemil de yüzme bilmezdi. Evcek yüzme bilmiyorlardı. Hatta geçen yıl ailece bindikleri sandal bir keresinde devrilmişti de, balıkçılar yetişmese hepsi boğulacaklardı.

Beş on dakika ayı, ayışığını seyrederek durdular:

Dünyaya altıncı defa nur topu gibi bir erkek evlât getiren ve biraz kansız kalan Baba Cemil'in karısı yatağında ödevini yapmış anaların gönül rahatı ile, hiç horlamadan tatlı tatlı uyuyordu.

Evin kızı Beyhan'ın yaş günü kutlandığından üç numaranın bütün salonları şıkır şıkırdı. **Allah ne verdi** ise yenilmiş, içilmiş, grup grup olunmuş, bir

yanda poker oynanıyor, bir yanda flört ediliyor, bir yanda da Çalışkurlar çekiştiriliyor.

"Anlamıyorum" dedi şişman bir misafir. "Hangi kapiyı çalsa, açılı açılıveriyor. Şeytan tüyü mü var bu Dünder'da nedir?"

Bahtiyar Babuncun:

"Şeytan tüyü filân değil, sadece Gülseren gibi şaheser bir kansı var dostum" dedi.

Erkekler gülüştüler. Kadınlar gülmemek için dudaklarını dişleyip bilmiş bilmiş bakıştılar.

Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Ay siz Gülseren'i gerçekten o kadar güzel mi buluyorsunuz?" dedi.

"Vallaha, güzellik nisbi bir şeydir hanımefendi. Herkese göre değişir."

Roman yazan Suzan hanım da kadın terzisi Ceylan hanımı destekledi:

"Siz güzelliği ne ile ölçersiniz kuzum?"

"Ben mi?" dedi Bahtiyar Babuncun. "Güzelliği mi? Neyle mi ölçerim? Şey... meselâ bir hanıma gelen hediyelerle..."

"Şu halde, bu ölçüye göre, sizce Gülseren'in değeri?"

"Bir Oldsmobile" diye doktor öteden laf attı.

yanda **satranç** oynanıyor, bir yanda **kitap okunuyor**, bir yanda da **Çalışkurlar övülüyor**:

"Anlamıyorum" dedi **zayıf** bir misafir, "**Ne kadar, tok, gözlü adam. İstese ne işler çevirip vurgunlar vurabilir. Ama yapmıyor. Yeter bana bu kadar, biraz da başkaları kazansın, diyor. Dokunsa açılı açılı verecek kapıların topuzuna dahi uzanmıyor.**"

Bahtiyar Babuncun:

"**Doğru**" dedi. "**Allah için öyle. Sonra karısı da Meryem Ana gibi kadın, neme lâzım. O kadar namusu mücessem ki, her konuştuğunu bile ister istemez namuslu yapıyor.**"

Erkekler **somurtular**. Kadınlar dudaklarını dişlemeden **alık alık** bakiştılar.

Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Ay siz Gülseren'i gerçekten o kadar **namuslu mu** buluyorsunuz?" dedi.

"Vallaha **namus** nisbi bir şeydir hanımefendi. Herkese göre değişir."

Roman yazarı Suzan hanım da kadın terzisi Ceylan hanımı destekledi:

"Siz **namusu** neyle ölçersiniz kuzum?"

"Ben mi?" dedi Bahtiyar Babuncun. "**Namusu mu? Neyle mi ölçerim? Şeyle... meselâ bir hanımın reddettiği** hediyelerin kıymeti ile."

"Şu halde, bu ölçüye göre, sizce Gülseren'in değeri?"

"Bir Oldsmobile" diye doktor öteden laf attı.

Ev sahibinin bu esprisine Bahtiyar Bab-cun'unkinden çok gülündü. Halbuki doktor, Avukat Kâmil bey ve iki başka dostu ile poker oynuyor. onları hiç dinlemez görünüyordu.

İşin öncesini bilmeyen dazlak başlı bir müteahhit, karısına:

"Niye güldüler?" diye sordu.

Karısı:

"Çalışkurlar'a son gelen hediye Oldsmobili kastediyor da" diye açıkladı.

"Kim hediye etmiş?"

"Aman canım, ne aptalsın sen de."

Yaşı kutlanan Beyhan'ın, üçü kız, dördü erkek, yedi Hukuklu arkadaşı *Bar-amerikende* içiyorlardı. İçlerinde gazeteci geçinen, ufak tefek, ukâlâ suratlı bir delikanlı da var. Onların dengi değil ama, arkadaşları olduğu, biraz da acıdıkan için aralarına almışlar. Çocuk, alışık olmadığından, hazır bulmuşken, tıka basa yemiş, görgüsüzlük olmasın diye bilmediği kanşık içkilerden içmiş, âdettir sanıp bir ara yanındaki kıza sulanacak olmuş, ama şimdi birden ağırlaşır aşırı derecede durulmuştu.

Demin sulandığı kız, biraz ilerde, elinde kokteyl bardağı, etrafa espriler serpiştire serpiştire

Ev sahibinin bu esprisi **çok yerinde bulundu**. Halbuki doktor, Avukat Kâmil beyle ötede **satranç** oynuyor, onları hiç dinlemez görünüyordu.

İşin öncesini bilmeyen **gür saçlı** bir müteahhit karısına:

"Doktor bey ne demek istedi?" diye sordu.

Karısı:

"Çalışkurlar'a son defa yollanıp da geri gönderilen Oldsmobili kastediyor" diye açıkladı.

"Kim hediye etmiş?"

"Aman canım, ne çok bilmişsin sen de. Anlamadın mı sanki..."

Yaşı kutlanan Beyhan'ın, üçü kız, dördü erkek, yedi Hukuklu arkadaşı **kütüphanenin önünde İngilizce sanat dergilerine bakıyorlardı**. İçlerinde gazetecilik eden, iriyan, çok sevimli bir delikanlı da var. **Bunlar onun** dengi değil ama, arkadaşları olduğu, **onlara** biraz da acıdığı için **lütfen alçakgönüllülük gösterip** aralarına katılmış... Çocuk, alışık olmadığından, **onların basit yemeklerinden pek az yemiş, amma da kibarmış demesinler** diye adi içkilerinden **bir iki yudum** içmiş, âdet **yerini bulsun, kalbi kırılmasın diye** bir ara yanındaki kıza **kompliman yapmış**, ama şimdi birden **hafifleyip** aşırı derecede **neşelenmişti**.

Demin **kompliman yaptığı** kız, elinde **ayran** bardağı, etrafa **gönül alıcı sözler** serpiştire serpiştire

gezen Bahtiyar Babcun'u göstererek:

"Pek sevdim Şu Babcun beyi" dedi. "Ne kültürlü, sempatik adam. Ne iş yapiyor kuzum?"

"Ne iş yapmıyor ki?" diye genç Hukuklulardan biri atıldı.

Öbür kizlardan biri:

"Benim bildiğim. iki bankada,  de Şirkette idare meclisi azası imiş" dedi. "O kadar."

Deminki genç:

"Sade o kadar olsa..." dedi.

"Ne istiyorsunuz benim Bahtiyar beyimden" diye yaşı kutlanan Beyhan adama sahip çıktı. "ok kibar, kültürlü, görmüş geçirmiş bir insan. Son derece septik ve sarkastik bir zekâsı var. -Bu cümle babasınındı-. ocukla ocuk, büyükle büyük olmasını bilir. Benim adımlı da o koymuş, bir nevi vaftiz babam. -Bu cümle onundu-. Babama açamadığım sırlarımı ona açarım."

Yiyip içtiklerinden, üstüne ağırlık basan görgüsüz delikanlı, Beyhan'la Bahtiyar Babcun'un sır yoldaşlığını iyiden iyiye kiskanmıŐtı.

"Hadi canım" dedi. "Ne kumaştır biliriz. Kart zamparanın biri. Babamın idadiden sınıf arkadaşı oluyor. Babası Abdülhamid'in jumalcılarındanmıŐ. O da öyle yetişmiş. Sonra İttihatçılar ıkınca Cemal Paşaya yanaşmış, Mütareke'de Damad Ferid'e sımaŐ-

gezen Bahtiyar Babcun'u göstererek:

"Pek sevdim Şu Babcun beyi" dedi. "Ne kültürlü ve sempatik adam. Ne iş yapıyor kuzum?"

"Hiç bir iş yapmıyor ki" diye genç Hukukçulardan biri **söze kaÇtı.**

Öbür kızlardan biri:

"Benim bildiğim iki bankada, üç de Şirkette idare meclisi azası imiş" dedi.

Deminki genç:

"Katiyen" dedi. "YanlıŐınız var. O böyle işler kabul etmez."

"Aferin, iŐte böyle övün benim tonton Bahtiyar beyimi" diye. yaŐı kutlanan Beyhan **da** adama sahip çıktı. **"Çok zeki, kültürlü, görmüŐ geçirmiŐ, insandır. Son derece antiseptik bir zekası ve ılgıt ılgıt insan sevgisi ile dolu bir yüreği var.** –Bu cümle **onundu**–. Çocukla çocuk, büyükle büyük olmasını bilir. Benim adımı da o koymuŐ, bir nevi **ikinci** babam –Bu cümle **babasınındı**–. **Ben** babama açamadığım sırlanımı ona ačanm."

Çok az yiyip içtiği için kendini çok hafif hissedeni görgülü delikanlı, Beyhan'la Bahtiyar Babcun'un sır yoldaŐlıđından **hoŐlanmıŐtı.**

"Onun dostluğu ile ne kadar vnseniz yeridir" dedi. **"Cidden büyük çapta bir insan... Babamın idadiden sınıf arkadaşı oluyor. Babası Abdülhamit'in gazabına uğrayıp Fizan çöllerinde can vermiş bir hürriyet mücahidi. Tabii oğlu da ona ç-**

mış. Bakmış Milli Hareket tutunuyor, soluğu Ankara'da almış. O zaman vekil olan eniştesi sayesinde büyükler meclisine kabul olunmuş. Tilki gibi kurnaz, her nabza şerbet vermesini bilen, allâk herifin biri. Ayrıca güzel sesi vardır, taklit filan da yapar. Düşünün, rahmetli Ata bile bunun esprilerine gülermiş. Ata ölünce İnönü'ye yaranmış. Şimdi de baştakilere şirin görünmenin yolunu bulmuş. Ömrü yeterse bundan sonrakilere de sokulmasını bilecektir. Hasılı hep dört ayak üstüne düşüyor."

Deminki Hukukçu genç:

"Günahı boynuna" dedi. "Galiba ona buna kadın bulmada da uzmanlığı varmış..."

Üstüne ağırlık basan, görgüsüz delikanlı:

kecek. Sonra İttihatçılar çıkınca Cemal Paşayla cenkleşmiş, Mütareke'de Damad Ferid'le pençeleşmiş... Milli Hareketin, **hemen ikinci günü, yani Ata'dan tam bir gün sonra, 20 Mayıs 1919'da Samsun'a geçmiş.** Başından sonuna kadar gönüllü olarak bütün savaflara katılıp beş yerinden yaralanmış. Cumhuriyet ilân edilip de bütün arkadaşları, vekil, mebus, sefir olurken, o bir kenara saklanmış... 'Ben vazifemi yaptım. Vazifesini yapan mükâfatlandırılmaz' demiş. Ata ile İnönü, Bahtiyar beyi çok sever sayarlarmış. İsrar üstüne israr... 'Söyle Bahtiyar bey, dile bizden ne dilersen' diye üstüne düştükçe tok gözlü Bahtiyar Babcan 'Sağlığınız' der, dururmuş. Etrafı dalkavuklarla çevrili büyüklerine en büyük hizmeti muhalefette, gördüğü kusurları dobra dobra söylemekte bulmuş. Her devirde rahatını, menfaatini tepip, Tevfik Fikret misali, hak bellediği yolda tek başına yürümüş. Ömrü yeterse bundan sonra da aynı şeyi yapacağı muhakkak... Hasılı, doğru sözlülüğü, dürüst karakteri ile dosttan çok düşman kazanmış, eşi az bulunur bir idealist..."

Deminki Hukukçu genç:

"Bilmem ne dereceye kadar doğru" dedi. "Galiba, genç yaşta kaybettiği karısından sonra bir daha da kadın yüzüne bakmamış. Âdeta bir keşiş ömrü sürüyormuş."

Kendinde hafiflik duyan, görgülü delikanlı:

Mümkündür" dedi. "Her şey beklenir ondan."

"Daha neler" dedi Beyhan.. "Yok devenin başı. Ayıp ayıp. Gerçi filozof, serbest düşünceli filan ama. bu kadarı da düpedüz iftira.

Vaftiz babasını savunmak için söylemiyordu. Adamın gerçekten böyle bir huyu yoktu. Öyle olsa büyükler meclisinde nasıl bannabilir. Derhal kovarlardı ahlâksız aralarından.

Ev sahibi Doktor Epkem Cangetir, Avukat Kâmil Erciyaş'la poker oynuyordu.

"Rest."

"Gördüm."

"Bende ful var."

"Dur bakayım. Tüh. Dö perde kalmışım.

Kâmil Erciyaş yenilmesine rağmen bu gece pek keyifli idi.

Doktor, kağıt verirken, bir gözünü kırıp:

"Ee? Anlayalım. Ne vurdun Mısırlıların davasından?" dedi.

"Bu, faturalardan sonra belli olacak" dedi Kâmil Erciyaş gülerek ve usul usul kulağının arkasını kaşıyarak...

"Doğru" dedi. "Babam da söyler hep. Bu konuda bir kız kadar utangaçmış... Bir mecliste kadın lafı olduğu, açık saçık fıkralar anlatıldığı zaman kulaklarına kadar kızarır, odadan kaçarmış. Sonra ağzına bir damla içki de koymuyor."

"Daha neler" dedi Beyhan. **"O kadar da değil a canım."**

İkinci babasını övmek için söylemiyordu, adam, gerçekten de **gençlerin anlattığı kadar aşın ciddi değildi.** Bazı bazı, az buçuk sululuğa da tahammül gösteriyordu. Öyle olmasa büyükler –pardon, **küçükler** meclisinde– nasıl barınabilir.

Ev sahibi Doktor Epkem Cangetir, Avukat Kâmil Erciyaş'la **satranç** oynuyordu.

"Atını alıyorum."

"Gördüm."

"Bende fil var."

"Dur bakayım. Tüh. **Benim fillerin ikisi de gitmiş yahu."**

Kâmil Erciyaş yenilmesine rağmen bu gece pek keyifli idi...

Doktor **piyonlarından birini ileri sürerken** bir gözünü kırpıp:

"Allah versin. Pek keyiflisin bu gece," dedi. **"Korkanm yine bedava bir dava aldın."**

"Öyle oldu" dedi Kâmil Erciyaş gülererek ve usul usul kulağının **önünü** kaşıyarak...

Her davadan sonra seyahat parası, otel ücreti, falandı filandı diye alacağı ücrete yakın, düzme masraf göstermekte üstüne yoktu.

"Pas."

"Gördüm."

Eline iyi kâğıt geldiği için bir kat daha neşelenen Doktor Epkem Cangetir:

"Belki üste para vermiş bile görünebilirsin," dedi.

Kâmil Erciyaş:

"Mümkün," dedi.

Gülüştüler.

"Servi."

"Ben iki kâğıt alıyorum.

Kâmil Erciyaş yenildiği için değil, cidden yenildiği için değil, sırf bu lüzumsuz tecessüsünden ötürü, doktora içerler gibi olmuştu.

O, ona, Ankara'da bir yabancı devlet elçiliğine kiraladığı köşkünün senede kaç para getirdiğini soruyor mu?

**Hep yoksul vatandaşların davasını almakla tanınıyordu. Ücret istemek bir yana, müvekkil-
lerinin yol paralarını, otel masraflarını da kendi
cebinden ödemekte üstüne yoktu.**

"Şah."

"Kaçtım.

**Şahı güzel kıstırdığı için bir kat daha neşele-
nen Doktor Epkem Cangetir.**

**"Peki yıl sonunda gelir vergisi memurları-
na ne cevap veriyorsun? Bu gidişle üste para ver-
miş bile görünebilirsin.**

**"Nitekim öyle oluyor" dedi Kâmil Erciyaş.
"Tahakkuk memurlarına mahcup düşmemek
için ücret alıyor gibi mahsus gelir kısmını uy-
durma rakamlarla şişiriyorum."**

Gülüştüler.

"Bir daha şah."

"Gördüm kaçıyorum."

"Ama kalen gider efendi."

"Gitsin, güle güle."

Kâmil Erciyaş yenildiği için değil, cidden yenildiği
için değil, sırf bu lüzumsuz tecessüsünden ötürü dokto-
ra içerler gibi olmuştu.

O, ona, Ankara'da bir yabancı devlet elçiliğinden
satin alıp yoksul çocuklar için, hayrat dispanser
yaptırdığı binadan bahsediyor, hastalarına üc-
retsiz baktıktan başka bir de ilâçlarının parası-
nı kendi cebinden ödeyişini üsteliyor mu? İyilik
gizli yapılmalı.

Kapı çalınmıştı.

Gelen Sevim'di, rujunu tazelemiş... Yanına koşan Beyhan'a sarılıp öptü:

"Yarın gidiyorum da" dedi. "Hem kapıdan. Allah-ısmarladık, diyeyim, hem yaş gününü kutlayayım dedim. Yo presentationa filan kalkma kuzum. Hiç kimseye görünmeden à l'anglaise hemen sıvışacağım." Sonra "Sana lâyük değil ama" diye aldığı hediye küpeleri Beyhan'a uzattı:

"Çok teşekkür ederim şekerim. Ay ne kadar cici şey. Çok mersi."

"A hiç öyle kapıdan kutlamak olur mu?" dedi Beyhan'ın annesi.

"Babam evde bekliyor teyzeciğim. Bakın ablamdan valizi aldım. Hazırlanacağım."

Kamil Erciyaş:

"İşittin mi, Hüsam'ın kızı yine sefere çıkıyor." dedi.

"İşittim."

"Gene Beyrut'a mı dersin?"

"Herhalde."

"Her yıl dört övün yolluyor kızı. Ne getirir ne götürür bilen yok... Al sana bob."

"Bob olsun. Aç kâğıtlarını bakalım... Kim demiş onu? Ne getirdiğini bilen var."

Kapı çalınmıştı.

Gelen Sevim'di, **her zamanki gibi rujsuz**. Yanına koşan Beyhan'a sarılıp öptü.

"Yarın gidiyorum da" dedi. "Hem kapıdan Allaha-ısmarladık, diyeyim hem yaş gününü kutlayayım dedim. **Bilirsin ben çok utanırım. Taktime filan kalkma** kuzum. **Kimselere görünmeden hemen kaçacağım.**" Sonra "Sana layık değil ama" diye aldığı hediyeye küpeleri Beyhan'a uzattı.

"Çok teşekkür ederim şekerim. Ay ne kadar cici şey... Çok merci.

"A hiç öyle kapıdan kutlamak olur mu?" dedi Beyhan'ın annesi.

"Babam evde bekliyor teyzeciğim. Bakın ablamdan valizi aldım. Hazırlanacağım.

Kâmil Erciyaş:

"İşittin mi, Hüsam'ın kızı yine sefere çıkıyor," dedi.

"İşittim, **biliyorum**" dedi doktor. "**Kızılaya girmiş, pir aşkına hastabakıcılık etmeğe gidiyor, bakımsız yurt bölgelerine.**"

"Gene **Doğu illerine mi** dersin?"

"Herhalde."

"**Âdeta bir Florence Nightinghall... Kış diyorum.**"

"**Kaleyi çekerim önüne... Bu Lambalı Hemşireden de üstün bir feragat örneği kardeşim.**"

Sevim kendinden konuşulduğunu sezmiş gibi, onlara bakıyordu. Doktorla göz göze geldiler. Kız doktoru saygıyla selâmladı. Ne olur, ne olmaz günün birinde lâzım olabilir. Şekerlemeyi Löbon'dan, çiçeği Sapuncakis'ten yaptırmak neyse, kürtajı Epkem'e yaptırmak da öyle...

"Ablanız nasıl, hanım kızım?"

"Çok iyi efendim. Verdiğiniz ilâca devam ediyor."

"Pedere hürmetler."

"Başüstüne efendim."

Sevim'in doktorla konuştuğunu gören o üstüne ağırlık basmış delikanlı, "Bu da, sağlam, doktorun müşterisi," diye düşündü.

Karamsardı, karamsar... Bütün insanları kafasında su geçirmez bölgelere ayırmıştı. Varlıklı mı; soysuzdu, mikroptu, parazitti, sömürücü idi. Yoksul mu; dürüsttü, erkekti, dosttu, kardeşti. Onca varlıklı ve dürüst, yoksul ve parazit olunamazdı. Her insanı bu iki bölmeden birine koyuyordu. Ne rahat...

Sevim, Beyhan'ın "Ölümü öp" diye ısrarla ge-

Sevim kendinden konuşulduğunu sezmiş gibi, **mahcup mahcup** onlara bakıyordu. Doktorla göz göze geldiler. Kız doktoru saygıyla selâmladı. Ne olur, ne olmaz günün birinde **onun da yanında çalışabilir. Doktorun soyadı bile ne güzel: Cangetir. Dünyaya can getirmek, daha doğrusu can getirenlere yardım etmek ne kutsal bir ödev...**

"Ablanız nasıl, hanım kızım?"

"Çok iyi efendim. Verdiğiniz ilâca devam ediyor."

"**Bebek?**"

"**O da çok iyi, tosun gibi maşallah.**"

"Pedere hürmetler."

"Başüstüne efendim."

"**Sizin gibi hanım kızlarla iftihar ediyoruz, başarılar dilerim evlâdım.**"

"**Sağ olunuz doktor bey, ben sadece vazifemi yapıyorum.**"

Kendinde hafiflik hisseden delikanlı Sevim'in doktorla konuştuğunu görünce: "**İşte, geleceğin mutlu analarından biri**" diye düşündü.

İyimserdi, iyimser... Bütün insanları kafasında su geçirmez bölgelere ayırmıştı. **Yoksul** mu; **soysuzdu**, mikroptu, parazitti, sömürücü idi. **Varlıklı** mı; dürüsttü, erkekti, dosttu, kardeşti. Onca **yoksul** ve dürüst, **varlıklı** ve parazit olunamazdı. Her insanı bu iki bölmeden birine koyuyordu. Ne rahat...

Sevim. Beyhan'ın "Ölümü öp" diye ısrarla ge-

tirdiği pastasından bir iki dilim yedi. Üstüne su içti. Müsaade istedi. İki kız kapı dibinde yeniden öpüştüler. Fiskos fiskos bir şeyler daha konuştular.

"Olur" dedi Sevim, "Unutmam."

O sırada gözü aynaya ilişince birden keyfi kaçtı. Boynunda bir kızartı. "Ah şu eniştem..." Öyle de çabuk çürürdü ki teni.

Oyunu bitirip bir puro yakan doktor bir bir davetlileri süzerken gözü şair geçinen delikanlıya ilişti. Neden şimdiki nesil bu kadar hışır oluyor? Ve hele neden Beyhan bu ne idiği belirsizleri eve getiriyor. Baksana süt çalkamış gibi, raşitik bir tip. Üstelik bakışlarında tuhaf bir hınç var. Ah bu refah düşmanlığı, bu çekememezlik. Cemiyeti içten içe kemiren de, bu değil mi zaten?

Kadınlar balkonda ayrı bir grup olmuşlar.

Avukatın kansı:

tirdiği pastasından bir dilim yedi. Üstüne su içti. Müsaa-
de istedi. İki kız kapı dibinde yeniden öpüştüler. **Gizli-
leri saklıları olmadığı için, konuşacakları olun-
ca, herkesin ortasında konuşurlardı. Nitekim
Beyhan:**

**"Siirt'e de uğrayacak mısın kuzum?" diye
sordu.**

"Uğrayacağız. Niye sordun."

**"Oradan bir battaniye rica edecektim," de-
di Beyhan. "Siirt'in battaniyeleri çok meşhur-
muş..."**

"Olur" dedi Sevim, "Unutmam.

O sırada gözü aynaya ilişince birden keyfi kaçtı.
Yüzü ne kadar **sararmış...** "Ah şu **mide bozuklu-
ğu...**" Öyle de çabuk **kilo verirdi ki midesi bozu-
lunca... Halbuki demin de unutmuş, pasta yiyip
üstüne su içmişti.**

Oyunu bitirip bir puro yakan doktor bir bir davetli-
leri süzerken gözü gazeteci delikanlıya ilişti. Şimdiki ne-
sil de **bizim gibi, anlayışlı yetişiyor. Aferin** Bey-
han'a ki **böyleleriyle arkadaş oluyor hep.** Baksa-
na, **tosun** gibi, **atletik** bir tip. Üstelik bakışlarında çok
da **yumuşak, sevgi dolu bir ifade** var. Ah bu **karşı-
lıklı anlayış**, bu **kıskançlıkların üstüne yüksele-
biliş.** Cemiyeti **ayakta tutan da,** bu değil mi zaten?

Kadınlar balkonda ayrı bir grup olmuşlar.

Avukatın **eşi:**

"Vallahi balkonda" dedi. "Elinde dürbün yine karşı apartımanları gözlüyor."

"Sahi mi, nerede? A gördüm, gördüm."

Bahtiyar Babuncun kadınlar ağası ya, hemen yanlarına yaklaştı:

"Bırakın canım ihtiyarcığı, ne istiyorsunuz?" dedi. "Olağan şey, yetmişinden sonra Goethe ile Victor Hugo'da da böyle meraklar belirmişti."

"Ay vallahi çok şirin" dedi kadın terzisi Ceylan hanım.

"Galiba bunda ayrıca teşhir hastalığı da varmış."

Romancı kadın hepsinden bilgiç:

"Desenize. exhibitionist" dedi.

"Ben sizden korktum," dedi Bahtiyar Babuncun. Sahiden korkmuş gibi de, içeri kaçtı.

Onun bu jesti de çok şirin bulundu.

"Kimi çekiştiriyorlar yine bizim baaaayanlar?" diye sordu Kâmil Erciyaş.

Bayan kelimesini böyle dört a boyu uzatıp tramvay biletçilerini taklit etmekten hoşlanıyordu.

"Kimseyi çekiştirmiyorlar" dedi Bahtiyar Babuncun. "Çalışkurlar'ın Oldsmobilleri için yaptırdıkları

"Vallahi balkonda" dedi. "Elinde **teleskop, yıldızlara bakıyor yine.**"

"Sahi mi, nerede? A gördüm, gördüm.

"Yorulacak a canım. Gündüzleri durmadan okuyor. Geceleri de böyle rasathane müdürü gibi, elinde dürbün, yorulmaz mı?"

"Yorulmaz" dedi Bahtiyar Babacun. **"İnsanın ömrü azaldıkça ilim aşkı da o nisbette artıyor. Hayatlarının sonuna doğru** Goethe ile Victor Hugo'da da böyle meraklar belirmişti.

"Ay vallahi çok **enteresan**" dedi kadın terzisi Ceylan hanım.

"Galiba bunda ayrıca **yıldız falı merakı da** varmış.

Romancı kadın hepsinden bilgiç:

"Desenize, **occültist**" dedi.

"Ben sizden korktum. **Neler de bilirmişsiniz...**" diye takıldı, hoş sohbet **Bahtiyar Babacun.** Sahiden korkmuş gibi de, içeri kaçtı.

Zaten sevimli adam, onun bu jesti de çok şirin bulundu.

"Kimi çekiştiriyorlar yine bizim baaayanlar?" diye sordu Kâmil Erciyaş.

Bayan kelimesinin ilk hecesini böyle dört a boyu uzatıp **kendilerine ayrı bir sevgi duyduğu** tramvay biletçilerini taklit etmekten hoşlanıyordu.

"Kimseyi çekiştirmiyorlar" dedi Bahtiyar Babacun. "Çalışkurlar'ın **yaptırdıkları ek-yapıdan** bah-

*annexe inşaat*tan bahsediyorlar."

Ay bu sırada, Çalışkurlar'ın yaptırdığı *annexe inşaatı* aydınlatan bir açığa gelmiş bulunuyordu.

Kireç kuyusu. Keresteler... Tuğlalar... Elek... Bir kum yığını... Kum yığınının arkasından da, biri sarışın, öbürü simsiyah iki baş...

Melâhat:

"Bak ay bizi aydınlattı" dedi. "Haydi artık kalkalım."

"Barakanın arkasına gidelim. Orası gölge" dedi Nuri.

"Yok, yok, kalkalım? Geç oldu zati. On bir vapurunu kaçırmıyalım."

"Kaçırırsak ne olur. Burada sabahlardık. Bak mehtap ne güzel."

"A hiç olur mu?" dedi genç kız.

Sonra kızardığı görülecekmiş gibi de, başını öteye çevirdi.

"Korkuyor musun yoksa?" dedi Nuri, "İnan olsun, sabaha kadar kardeş gibi otururdum senlen. Hiç dokunmadan. Ayak ucunda. Uslu bir köpeğin gibi..."

Kız:

sediyorlar." **Bu ek-yapı bir garajdı. Çalışkurlar kendilerine "Oldsmobile" hediye edene inat, alın terleriyle kazanıp biriktirdikleri para ile bir Cadillac satın almışlardı.**

Ay bu sırada, Çalışkurlar'ın yaptırdığı **ek-yapıyı** aydınlatacak bir açığa gelmiş bulunuyordu.

Kireç kuyusu. Keresteler... Tuğlalar... Elek... Bir kum yığını... Kum yığının arkasında da, biri **oksijenle boyalı** sarışın. Öbürü **biraz da kirden** simsiyah iki baş...

Melâhat::

"Bak ay bizi aydınlattı" dedi. "Haydi artık kalkalım.

"Barakanın arkasına gidelim. Orası gölge" dedi Nuri.

"Yok, yok, kalkalım. Geç oldu zati. On bir vapurunu kaçırmıyalım.

"Kaçırırsak ne olur. Burada sabahlardık. Bak mehtap ne kadar güzel.

Halbuki mehtabı salladığı yoktu. Maksadı başka idi.

"A hiç olur mu?" dedi **kadın.**

Sonra **güldüğü** görülecekmiş gibi de, başını öteye çevirdi.

"Korkuyor musun yoksa." dedi Nuri. **Başını ışığa doğru çevirince yüzündeki yara izi görünüyordu.**

Kadının korktuğu filan yoktu. Zaten malın gözü idi. Yaz ayları, onları bunları ağaç diplerinde sabahlamağa alıştı.

"A, o nasıl söz, ıstâğfurullah" dedi.

"Daha istemezsen beş metre ötede dururdum. Ceketimi üstüne örter, seni uyutur, bekçilik ederdim."

"Biliyorum" dedi genç kız, minnetle "İtimatsızlıktan değil. Vallayı değil. Ama ablam fena şeyler düşünsün, istemem."

Ablası işi biliyor, nasıl olsa evlenecekler diye, gezmelerine göz yumuyordu. Ama "on ikide evde olacaksın" diye de şart koşmuştu.

"Korkma" dedi Nuri gülerek, "Bak daha on bire çeyrek var, bol bol yetiştiririm."

Kız onun ellerini şefkatle sıktı. Nuri'nin elleri pütür pütür, kaba, iri, frezeci elleri...

Melâhat:

"Türkân'ın ablası var ya, Sabahat" dedi. "Hani kocasından ayrıldı geçen ay. O şimdi gezici köy hocası olmuş. Yatak odası takımını satıyor."

"Kaça?"

"Üç yüze bırakırım Melâhat'ın hatın için demiş."

"O hayretmez, değil mi ki ona yaramamış."

"Neden hayretmesin, gönül isteği ile veriyor. Bundan ucuzunu bulamayız."

"Sen bilirsin" dedi Nuri. "Benim bu işlere aklım ermez."

"A hiç olur mu" cümlesini de **laf kıtlığında laf olsun, âdet yerini bulsun, diye söylemişti.**

Ablası işi biliyor, evlenseler **de, evlenmeseler de,** gezmelerine göz yumuyordu. "**Keyfine bak kardeşim**" demişti Melâhat'e. "**İnsan dünyaya bir kere gelir. Eğlen eğlenebildiğin kadar.**"

Aslında ablası da Tarlabası'nda bir randevu evinde sermaye olarak çalışıyordu.

"Korkma" dedi Nuri. "**İstemezsen gideriz.** Bak daha on bire çeyrek var. Bol bol yetiştiririm."

Kadın onun ellerini **ihtirasla** sıktı. Nuri'nin elleri **son derece uzun, becerikli, işinin ehli yankesici** elleri.

Melâhat:

"Türkân'ın ablası var ya, Sabahat" dedi. "Hani kocasından ayrıldı geçen ay. O şimdi **Mersin'de bir Hacığa bulmuş, gidiyor.** Yatak odası takımını satacak."

"Kaça?"

Nuri, alacağından değil, ucuza satıyorsa başkasına okutup kâr edebilir miyim, diye sormuştu.

"Üç yüze bırakırım Melâhat'in hatırı için demiş."

"Geç" dedi Nuri. "**Pahalı.**"

"**Ama** bundan ucuzunu bulamayız."

"Ben sana bir şey söyleyeyim mi, ben yatak **odası, matak odası alamam anlıyor musun**" dedi Nuri.

Kız yerde bulduğu kuru bir dalla toprağa yuvarlaklar çizip, ortasına harfler yazıyor. N yapıyor, bozuyor. M yapıyor bozuyor. Birbirine halkalanmış N ile M yapıyor, gülüyor.

"Rıza bey kızdı mı ayrı dükkân açacağına?"

"İsterse kızsın. Ömrüm boyunca ona çalışacağım diye tahûdüm yoktu ya. Karagümrük'teki tükân için sahibisi hava parası istiyor. Yarın o Fatih'teki için konuşacaktı Necati."

"Hayırlısı" dedi Melâhat iç geçirerek. "İlk aylar biraz sıkıntı çekeceğiz. Ben de rejiyi bırakmam, ne dersin?"

"Saçmalama. Ne dedim sana ben? Taş taşır yine seni çalıştırmam. Sen evinin hanımı olacaksın, anlaşıldı mı?"

Melâhat minnetle:

"Böyle söyleyeceğini biliyordum zati" dedi.

Kendini bildi bileli, tam on yıldır, küf kokulu Tekel ambarlarında anası ağlamıştı. Nuri'nin kollarını tuttu. Bu kuvvetli kollar, bu taş gibi pazular oldukça, sırtlan yere gelmezdi kolay kolay...

Zaten kızı almağa niyeti yoktu. Savsaklayıp duruyordu. Öbür yanda Melâhat da buna fitti. Çünkü patronunun metresi oluyordu. Nuri ile evlenecek olsa, herif onu işinden atardı.

Melâhat yerde bulduğu kuru bir dalla toprağa yuvarlak çizip, ortasına bir **kız başı yapıyor**, bozuyor. **Erkek başı yapıyor**, bozuyor. Birbiriyle **öpüşen iki baş** yapıyor, **arsız arsız** gülüyor.

"Rıza bey kızdı mı ayrı dükkân açacağına?"

"İsterse kızsın. Ömrüm boyunca ona çalışacağım diye tahûdüm yoktu ya. Karagümrük'teki tükân için sahibisi hava parası istiyor. Yann o Fatih'teki için konuşacaktı Necati."

Dükkân açıp iş göreceği filan yoktu. "Beyaz"dan yeteri kadar kazanıyordu. Dükkân polise karşı göstermelik...

"Hayırlısı" dedi Melâhat iç geçirerek. "İlk aylar biraz sıkıntı çekeceğiz. Ben de rejiyi bırakmam, ne dersin?"

"Tabii bırakma, ben seni geçindiremem kızım. Ne kazansak kâr."

Hatta birlikte yaşarlarsa, Melâhat'i başka türlü de işletmeği tasarlıyordu.

Melâhat minnetle:

"Böyle söyleyeceğini biliyordum zati" dedi.

Aslına bakılırsa, o da bu şekilde işletilmeğe can atıyordu. Kendini bildi bileli, **hep böyle para kazanmıştı.** Nuri'nin **parmaklarını** tuttu. Bu **çevik**, bu **becerikli parmaklar** oldukça, sırtları yere gelmezdi.

"Nohut oda bakla sofa, bizim de bir evimiz olacak" diye mınıldandı.

"Olacak" dedi Nuri. "Küçük müçük, fakir makir.

"Neder fakir oluyormuş" dedi Melâhat. "İş parada değil, zevkte. Ne zenginler var ki evlerine bet bereket girmez. Bak ben azlan neler yaparım göreceksin.

"Biliyorum" dedi Nuri.

Nuri'nin omzuna dayadığı yanağı acıdığından kız bir ara doğruldu. Nuri, acaba öpsem mi diye durakladı. Üç aydır sevişmelerine, yakında evlenecek olmalarına rağmen iş öpüşmeye dayanınca, işte hâlâ utanıyorlardı.

Melâhat delikanlının omzuna öbür yanağını dayamıştı. Yere bir N M daha yaptı, bir de A yazdı. Nuri'nin soyadı Alpaslan'dı. (Frezeci Nuri Alpaslan), kırmızı üstüne beyazlan, tabelâda nasıl durur acaba?

"Türkân'in ablasından yatak odası takımını alıruz. İki üç parça da koltuk filan.. Bir de taksitle radyo... olmaz mı?"

"Nohut oda bakla sofa, bizim de bir evimiz olacak" diye mırıldandı.

Nuri **yapı yerinde araklayacak bir şey var mı, diye bakınıyordu.. Melâhat'in sözlerine cevap vermeğe lüzum bile görmedi. Karı milleti değil mi, on para ver başlat, kırk para ver susmaz.**

Nuri'nin omzuna dayadığı yanağı acıdığından kız bir ara doğruldu. Nuri, acaba öpsem mi diye durakladı. **Duraklamakta da haksız değildi. Melâhat'in vücudu güzeldi ama azı dişleri çürük olduğundan, nefesi kokuyordu. Bu da Nuri'yi ister istemez biraz tiksindiriyordu...**

Melâhat delikanlının omzuna öbür yanağını dayamıştı. Yere birbirine **sarılmış bir çift resmi** daha yaptı. **Nuri ile mercimeği çoktan fırına vermişlerdi ama, azgın karı, yine de gözünün önüne getirmekten hoşlanıyordu: Nuri soyununca nasıl olur acaba?**

"Türkân'ın ablasından yatak odası takımını alınız. İki üç parça da koltuk filan... Bir de taksitle **daktilo...** olmaz mı?"

"Maalimemnuniyetle" dedi Nuri. "Daha ne emredersen."

"Sen sabahları dükkâna gidince ben de konu komşuya dikiş dikerim ucuza, borcu öderiz."

Melâhat ille boş durmamak istiyordu.

"Kız seni çalıştırmam demedim mi?"

"Bak unuttum."

"Sen Ankara kedisi gibi sedirde büzülüp beni bekleyecen akşamları..."

"Başüstüne Nuri usta."

Nuri güldü. İlk tanıştıklarında kız ona Nuri efendi demişti. Sonra, "Nuri usta. Ablasının yanında ise "Nuri bey" Hâlâ bir türlü "Nuri" diyemiyordu. Bu tip kadın erkeğine doğrudan doğruya "kocacığım" der. O da olacak yakında.

"Akşamları alıp seni Marmara sinemasına götürürüm. Yahut da Sadi Tek'e."

"Pazarları yemek yapar, Beykoz'a, Bend'lere, Göksu'ya, yoğurt yemeğe Kanlıca'ya gideriz. Benim Kanlıca'da teyzem de var."

"Olur, gideriz. Artık kimseye eyvallahımız olmayacak."

"Ananın örekesi" dedi Nuri. "**Bir de bana çeyiz mi döşeteceksin aklın sıra?**"

"**Darılma**" dedi Melâhat. "**Şaka söyledim ben. Sen sabahları enayi avına çıkınca ben de oraya buraya daktiloluğa, kâtibeliğe gider para kazanırım, borcu öderiz.**"

Melâhat **alışmış bir kere, alışmış kudurmuş-tan beterdir derler**, ille boş durmamak istiyordu.

"Kız seni **hususî evde, Behiye Ablada çalıştıracacağım** demedim mi?"

"Bak unuttum.

"Sen Ankara kedisi gibi sedirde büzülüp **müşteri** bekleyecen akşamları..."

"Başüstüne Nuri usta.

Nuri güldü. İlk tanıştıklarında **kadın** ona **kocacığım** demişti. **Şimdi onun bunun yanında, kibarlık taslamak için**, "Nuri bey" "Nuri usta" **diyordu**. Bu tip kadın **ilk konuştuğu** erkeğe doğrudan doğruya **kocacığım** der. Yakında **ne der belli olmaz**.

"Akşamları alıp seni **Çakırın meyhanesine** götürürüm. Yahut **Nana'ya.**"

"Pazarları yemek yapar, Beykoz'a, Bend'lere, Göksu'ya... yoğurt yemeğe, Kanlıca'ya gideriz. Benim Kanlıca'da **Makbule annem** var. **Hani Madam Mari'den evvel yanında çalıştığım...**"

"Olur, gideriz. **Behiye Abla bırakırsa tabii... Malum a, pazar günleri aksata fazlaca olur.**"

"Olmayacak."

"Kimsenin ağız kokusunu dinlemeyeceğiz."

"Dinlemeyeceğiz."

Denizden doğru, esen sert bir rüzgâr, yerdeki kuru yaprakları uçurdu, kerestelerin üstüne atılmış bir küçük çuval parçasını kum yığınınına doğru sürükledi.

Melâhat:

"Rüzgâr çıkıyor," dedi.

"Üşüdün mü?"

"Yo üşümedim.

"Bak ellerin buz gibi. Bakayım, bumun da üşümüş..."

"Senin ellerin, ne iyi, hep sıcak."

Nuri iri elleriyle kızın parmaklarını ovaladı:

"Ömrüm boyunca ısıtacağım bu ellerle seni" dedi.

Melâhat birden Nuri'ye döndü:

"Canım, canım benim" diye delikanlının boynuna sarılıverdi.

Bir yanı simsiyah, öbür yanı sapsarı sadece saçtan hiç yüzü olmayan acaip, kocaman, tek bir baş oluvermişlerdi. Nuri kızın nahif omuzlarını okşuyordu.

Birden sırtında bir ağırlık duydu. Önce Melâhat'ın eli sandı. Ama kızın eli onu böyle hoyratça tartaklamazdı. Başını kaldırdı: Tepelerinde zebellâ gibi Bekçi duruyor:

Denizden doğru, esen sert bir rüzgâr, yerdeki kuru yaprakları uçurdu. kerestelerin üstüne atılmış bir çuval parçasını kum yığınınına doğru sürükledi.

Melâhat:

"Rüzgâr çıkıyor, dedi.

"Üşüdün mü?"

"Yo üşümedim."

"Üşüyüp müşüyüp bir de başıma hastalık filan çıkarma" dedi Nuri. "İlâç fiyatları ateş bahası..."

"Korkma" dedi Melâhat. "Hastalanmam."

Sonra Nuri'nin ellerine sımsıkı sarıldı:

"Senin ellerin, ne iyi, hep sıcak."

Nuri iri elleriyle kızın parmaklarını ovaladı:

"İçine para girince gör, büsbütün kızışır onlar" dedi.

Melâhat birden Nuri'ye döndü:

"Canım, canım benim" diye delikanlının boynuna sarılıverdi.

"Bir yanı **kirden** simsiyah, öbür yanı **oksijen sarınsı**, hiç yüzü olmayan, acaip, kocaman, tek bir baş oluvermişlerdi. Nuri **kızın kombinezonunu sıyırmaya çalışıyordu.**

Birden sırtında bir ağırlık duydu. Önce Melâhat'ın eli sandı. Ama **kadının** eli onu böyle hoyratça tartaklamazdı. Başını kaldırdı. Tepelerinde **aslan** gibi Bekçi duruyor:

"Gelin benlen merkeze," dedi.

Genç adam fena sinirlenmişti:

"Ne olmuş yani," dedi. "Bir şey mi istiyorsun. Rahatsız mı ettik seni yoksa?"

Bekçi:

"Fazla laf istemem. Yürüyün merkeze" dedi.

"Çek elini bir kere sırtımdan, sonra konuşalım."

"Çekmezsem ne oluyormuş?"

"Ne olacağını gösteririm şimdi."

Nuri ok gibi ayağa fırlamıştı. Melâhat ellerine sarıldı:

"Ayağını öpeyim bir şey yapma," diye yalvardı. "Dinle beni, ne olursun."

Bekçi bayağı korkmuştu. İki adım geri çekildi.

Melâhat sapır sapır titriyordu. Nuri onu omuzlarından tuttu.

"Gelin **lütfen** benimle merkeze," dedi.

Yavuz hırsız ev sahibini bastırır derler, Nuri de öyle, yaptığından utanacak yerde büsbütün acarlaşmıştı:

"Ne olmuş yani," dedi. "**Yıkıl hemen karşımdan, yoksa bağırsaklarını dökerim şimdi şuraya.**" **Klasik Türk musikisi topluluğu konserlerine meraklı, ince ruhlu Bekçi, vekarını ve soğukkanlılığını hiç bozmadan:**

"**Sizi nezâkete davet ederim**" dedi. "**Asabileşmeyin lütfen, ben vazifemi yapıyorum.**"

"**Çek bir kere şu pis elini sırtımdan, sonra konuşalım.**"

"**Hayhay çekeyim, işte çektim. Yalnız sinirlenmeyin. Sizi rahatsız etmek istemezdim. Fakat vazifem...**"

"**Kes sesini ulan. Hâlâ konuşuyor. Şimdi başlatırsın beni vazifenden..**"

Nuri ok gibi ayağa fırlamıştı. Melâhat ellerine sarıldı:

"**Ayağını öpeyim şişleme Nuri,**" diye yalvardı. "**Dinle beni, ne olursun.**"

Cesur bekçi hiç korkmamıştı. İnadına Nuri'ye büsbütün sokuldu.

Melâhat'ın **keyfine diyecek yoktu. Böyle marazalara bayılıyordu.**

"Korkma", dedi. "Heyecanlanacak bir şey yok."

Sonra, eli tabancasının kabzasında bekleyen Bekçiye:

"Nedir alıp veremediğin" dedi. "Yürtü git işine. Belâni mı anyorsun gece vakti?"

"Daha ne olacak, umumi yerde öpüşüyordunuz."

"Burası umumi yer mi?"

"Umumi yer. Na bak, şura çocuk bahçası."

Yapı yerinin arkasında bir tel örgüyü gösteriyordu.

"Çocuk bahçesi mi... Çocuk bahçesi de olsa şimdi kimse yok ya!"

"Olsun belediye nizamâtı... Yürü sen hele bir merkeze de orada anlat."

"Gidelim, sen zararlı çıkarsın. Ben senin ne is-

Nuri:

"Kanına susamışsa ben ne yapayım anam" dedi. "Herif zorlan gel beni ye, diyor. Gelsene ulan erkeksen, gel beni götürsene."

"Görüyorum ki itidalinizi adamakıllı kaybettiniz" dedi Bekçi. "Fakat siz de taktir edersiniz ki..."

"Hâlâ ötüyor be. Yıkıl dedim duymuyor musun. Çöz palamarı, yallah.."

"Kusurumu af buyurun, maalesef buna imkân yok" dedi nazik Bekçi. "Çünkü kanuna aykırı bir hareket yapmış bulunuyorsunuz. Burası umumi yer.."

"Burası umumi yer mi?"

"Tabii, umumi yer. Görmüyor musunuz şurası çocuk bahçesi."

Gösterdiği yer gerçekten çocuk bahçesi idi. Her köşesi çocuklar, çocuk dadıları ile dolu... Küçükler, salıncaklarda sallanıyor, kum havuzunda oynuyor, çocuk dadıları ayışığında elişi yapıyorlardı.

"Çocuk bahçesi mi... Çocuk bahçesi ise çocuk bahçesi. Ne olmuş yani? Keyfimin kahyası mı var? Şükret ki sade öptüm. İstersem..."

İnce ruhlı Bekçi bu son derece açık lafları duymamak için iki eliyle kulaklarını tıkamıştı.

tediğini çok iyi biliyorum. Ama yanlış kapı çaldın."

"Yapma, kuzum yaa, bir hâdise çıkmasın" diye.
kız durmadan yalvanyordu.

"Sen beni itemezsin efendi."

"Sen beni itiyorsun asıl."

"Sen vazifeni yapmıyorsun"

"Vazifemi sen mi bana örgetecen?"

"Öğreteceğim"

"Örgetemezsin."

"Öğretirim."

"Madam gizlin saklın yok, neye sindiniz alaman bahçasına. Orta yirde otursanınız."

Nuri öylesine sinirli ki, adamın demin umumi yer dediğini şimdi *âlamın bahçası* yapışını farketmedi.

"Orası senden sorulmaz."

"Sorulur ben bu mahallanın bekçisiyim."

Yukan katın arka pencerelerinden biri aydınlandı. Saim de aşağıdan gürültüyü duymuş, dışarı uğramıştı.

"Ne olmuş Zulfikar efendi?" dedi.

Zulfikar cevap vermedi. Dodo balkondan havlıyordu.

Sandal sefasından evlerine dönen, büyük baba, baba, ana, üç çocuk, kalabalık bir aile, geçerken durmuş bakıyorlar.

Melâhat katıla katıla gülüyordu. Alışıkta böyle şeylere.. Randevu evinde, plaj kabinesinde kaç kere basılmıştı heriflerle...

"Çok rica ederim münakaşa etmiyelim. Merkeze kadar, bir zahmet buyrun. Orada Komiser beyle birlikte meseleyi halledersiniz. Bir kusurum oldu ise orada tarziye veririm. Fakat kanun sizi götürmemi emrediyor."

"Daha söyleniyor musun sen.. Ya basıp gidersin yahut.."

Bekçi:

"Gitmem beyim" dedi, "gitmem, vazifem... Ben bu mahallenin bekçisiyim.

Yukarı katın arka pencerelerinden biri aydınlandı. Saima de aşağıdan gürültüyü duymuş, dışarı uğramıştı.

"Ne olmuş Zulfikar bey?" dedi.

Zulfikar:

"Bir şey yok" dedi. "Hususi konuşuyoruz."

Sandal sefasından evlerine dönen, büyük baba, baba, ana, üç çocuk, kalabalık bir aile, geçerken durmuş bakıyorlar.

"Ne olmuş? Uygunsuz bir şey mi yapıyorlardı?"

İnce düşünceli Bekçi:

"Hayır" dedi. "Tamamen hususi bir muna-

Bekçi onlardan cesaret almış gibi, şimdi daha yüksekte konuşuyordu:

"Öptüşecekseniz plâj var" dedi. "Sinama locası var, efendime söyleyim, randevü evi var. Elâlamın ortasında olmaz böyle rezalet. Belediye nizamâtı var. Ar var, edep var."

"Ağzını topla yoksa ağzını yırtarım" diye, kükredi Nuri. "Bu kız senin anandan namusludur, ayı oğlu ayı!"

Sokaktaki grup Melâhat'le Nuri'ye tiksiniçle, Zulfi-kar'a da "Aferin aslan, vazifeni yapıyorsun" der gibi bakıyor.

Bekçi onlara döndü:

"Şahıdsınız ya!" dedi. "Duydunuz ya. Vazıfa halindeki mamura küfür etti."

Gürültüye koşup gelen öbür mahallenin bekçisi de:

"Duyduk" dedi. "Şahidiz."

Kendine de iş çıktığı için memnundu.

kaşa... Yolunuzdan kalmayın lütfen.."

Bekçi onlara duyurmamak için sesini büt-bütün kısarak:

"Başbaşa kalmak istiyorsanız gazinolar var" dedi. "Kahveler var, güzel lokaller var. Umu-mi yerlerde buna maalesef belediye nizamataı...

"Hâlâ mı nizamdan bahsediyorsun bana" dedi nizam düşmanı azgın serseri ve Bekçinin üzerine doğru atıldı. Ayışığında bir şey parlayıp söndü.

Bekçi "Hınk" deyip iki büklüm oluvermişti.

Sokaktaki gruptan biri:

"Yaraladı, vallaha bıçak çekti Bekçiye" diye bağırdı.

Bekçi onlara döndü:

"Yok bir şey beyler" dedi. "Sadece basit bir yumruk. Siz lütfen yolunuza gidin. Rahatsız olmayın."

Grup uzaklaştı. Gürültüye koşup gelen öbür mahallenin bekçisi de:

"Ne o yaralandın mı?" diye sordu.

Vazifeşinas adam, kendine de iş çıktığı için memnundu.

"Hayır" dedi Zulfikar, can acısından dudaklarını kemirerek.

Erdal ve arkadaşları ne olduğunu pek anlamadan, sululuk olsun diye kavgacıları kışkırtıyorlardı:

"Vur."

"Kır."

"Giriş ulan durma.

"Al aşağı paçasını."

Dodo durmadan havlıyor. Dodo'nun havlamasından Gülseren de kuşkulandı. Arka mutfak penceresine koşup:

"Saime, Saime" diye seslendi. "Nedir kuzum? Ke-restelere mi gelmişler?"

Saime:

"Hayır hanımcığım," dedi. "Bekçi bahçada uygunsuz bir çift yahaladı da.

Üç numara da tam kadro ile balkona uğramış.

Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Neymiş kuzum, ne olmuş hanımefendiciğim?" diye yukarı, Gülseren'e seslendi:

Gülseren:

"Uygunsuz çift yakalamış Bekçi" dedi.

"Bizim Bekçi mi? Zulfikar mı?" diye doktorun kansı sordu:

"Zannederim"

"Evet, Zulfikar, Zulfikar," dedi Dr.

Erdal ve arkadaşları, ne olduğunu pek anlamadan, **münakaşayı yatıştırmaya çalışıyorlardı.**

"Yapmayın."

"Etmeyin."

"Eylemeyin."

"Ayıptır."

"Günahtır."

"Yakışmaz."

Gürültülerden, Gülseren de kuşkulanmıştı. Arka mutfak penceresine koşup:

"Saime, Saime" diye seslendi, "Nedir kuzum? **Keresteciler kereste getireceklerdi onlar mı** gelmişler?"

Saime:

"Hayır hanımcığım," dedi. "Bekçi bahçada uygunsuz bir çift yahaladı da."

Üç numara da tam kadro ile balkona uğramış.

Kadın terzisi Ceylan hanım:

"Neymiş kuzum, ne olmuş hanımefendiciğim?" diye yukan, Gülseren'e seslendi.

Gülseren:

"Sözüm meclisten dışarı, uygunsuz bir çift yakalamış Bekçi" dedi.

"Bizim Bekçi mi? Zulfikar mı?" diye doktorun kanısı sordu.

"Evet Zulfikar, **bizim aslan** Zulfikar," dedi Dr.

Epkem Cangetir.

Mambo Cemil, iki numaradan:

"Belâlı bir şey galiba, yardıma gitsek mi doktor bey?" diye karıştı.

Zulfikar, Çalışkurlar'ın taraçasına bir göz atarak:

"Hem bura inşaat yiri" diye kabardı. "Bakalım nesenin, nenin nesisin, hırlı mısın hırsız mısın?"

Nuri'ye kalsa, budur diyip, adamın çenesine bir kroşe yapıştırarak. Kumkapı Gençlik Kulübünde boksa çalışmıştı. Bekçiyi tek yumrukta yere yıkacağından emindi. Sonra ne olursa, olsun. Ama Melâhat nerede ise düşüp bayılacak..

"Yalvarırım gidelim karakola" dedi kız. "İş gittikçe büyüyor. N'olursun, dinle beni."

Erdal'ın büyük babası bile hadiseyi duymuştu. Dürbününü şimdi karşı apartımanlardan bu yana çevirmiş, bakıyor. Erdal'la Vural meraktan aşağı kadar indiler.

Bekçi öbür mahallenin bekçisine:

"Gel götürelim şunları beraber" dedi.

Öbürü, zaten dünden hazırды.

"Yürüyün bakalım" dedi Nuri. "Ben de size göstermezsem erkek demesinler bana."

Külçe haline gelen Melâhat'i kolundan tutarak

Epkem Cangetir.

Baba Cemil, iki numaradan:

"Belâlı bir şey galiba, yardıma gitsek mi doktor bey?" diye karıştı.

Zulfikar, Çalışkurlar'ın **kiracılarına bir göz atarak**:

"Bakınız herkes toplandı" dedi. **"İsterseniz yürüyün de meselenin münakaşasını ilerde daha tenha bir yerde yapalım."**

Nuri'ye kalsa, budur diyip, **herifi bir daha şişliyecek, Sinop hapishanesinde iken bir saplayışta adam öldürmenin usulünü öğrenmişti. Ama Melâhat büsbütün su koyuvermiş, yerlere yatarak gülüyor:**

"Yürü gidelim be aval" dedi Nuri'ye. **"Nasıl olsa karakolda beni tanırlar. Ben bir ara bu yakada da bir evde çalışmıştım."**

Erdal'ın büyük babası bile hadiseyi duymuştu. **Yıldızlara yönelmiş bilimsel teleskobunu şimdi bu utanmaz çiftin üzerine çevirmiş, bakıyor. Erdal'la Vural meraktan aşağı kadar indiler.**

Bekçi öbür mahallenin bekçisine:

"Gelin götürelim şunları beraber" dedi.

Öbürü, **eli Nuri'ye yönelttiği tabancasının te- tiğinde:**

"Önce bir üstlerini arayalım" dedi.

Zulfikar iki büklüm olmuş, kıpırdayacak

öne düştü.

Sokaktakiler açılıp yol verdiler.

Bekçi, ileri geri söylendi ya, şimdi içine bir ürküntü gelmişti. Herif ben size gösteririm dedi. Ya sahiden gösterirse... Bir keresinde böyle baltayı taşa vurmuş, zorlulardan birinin oğluna çatmıştı. Az daha, işinden oluyordu.

halde değildi. Öbür nalet bekçiyi görünce soy-suz Nuri iyice sinmişti.

Öbür bekçi önce azılı şeririn eline bir kelepçe geçirdi. Sonra gayet kısa bir arama tarama yaptı. Nuri'nin üstünde bir kanlı kama, bir saldırma, bir sustalı çakı ve kaşla göz arasında yapı yerinden arakladığı bir makkapla testereden başka yüz elli gram kadar da eroin çıktı.

Melâhat ise :

"İşte vesikam, bu da muayene kâğıdım" diye çantasında bulunan bütün mesleki evrakını övünçle ortaya attı.

Nuri hâlâ fingir fingir gülen Melahat'i kollandan tutarak öne düştü. Melâhat kalçalarını sallaya sallaya kurtuyordu. Herkes ona baktığından, böyle zamanlarda kendini bir yerli filme baş artist olmuş sanırdı.

İyi kalbli Bekçi demin onları ille merkeze götürmek için direndi ya, şimdi içine bir pişmanlık çökmüştü. İçi ezilmişti. İşin aslını bilmediğinden, temiz kalbli de olduğundan "İşte bunlar iki sevdalı" diye düşündü. "Namusları ile yaşayıp mesut bir yuva kursalar, çoluk çocuk yetiştirse-ler ya... Halbuki baksana kadın vesikalı imiş... Adam da sabikalı beyaz-zehir kaçakçısı... Cahil-

Yapı yerinden çıkıp da, sokak fenerinin altına geldikleri vakit, Bekçi, Nuri'ye iyice baktı: Genç adamın yakası yağlı, kol ağzları aşınmış. Pantolon paçalarından biri de lime lime idi. Elleri, kirli, işçi elleri... Bu adam zorlu birinin oğlu olamaz.

"Bir de hent hent ötüyon" dedi. "Ne yaparmışsın bahalım. Elinden geleni ardına goma.

Öbür bekçi:

"Bırak artık, uzun etme" dedi.

Rüzgâr çoğalmıştı. Gökte iri bulutlar uçuşuyor.

Erdal'la Vural bir müddet onlarla birlikte yürüdüler.

Erdal:

"Bırak yahu" dedi Zulfikar'a. "İkisi de genç. Bu gece mehtap, olur böyle şeyler. Büyüklük sende kalsın."

Nuri arkasına bile bakmıyor, yumruklarını sıkmış yürüyordu.

lik işte.. Kabahat onlarda değil... İyi bir ana babanın eline düşseler, güzel bir terbiye alsalar, onlar da pekâlâ bizim gibi, şu Çalışkurun örnek insanları gibi, namuslu, dürüst, alını açık, vicdanı rahat birer vatandaş olurlardı. Yazık, çok yazık. İçim hun oldu. Yüreğim parçalandı."

Yapı yerinden çıkıp da, sokak fenerinin altına geldikleri vakit, Bekçi **birden sendeledi. Yanındaki bekçi onu hemen tutmuştu:**

Onlarla birlikte yürüyen Erdal'la Vural **da Zulfikar'ın yardımına koştular. Bu fırsattan faydalanarak kaçmağa yeltenen eli kelepçeli şeriri, öbür bekçi:**

"Hiç şakam yok gebertirim" diye tehdit ederek olduğu yere mıhladı.

Zavallı Zulfikar, yere yıkılıvermişti. Bu ara deminden beri karnına bastırıldığı ellerini kaldırdı ki: Kan!.. Yere düşmesinin sebebi ve Nuri'nin üstünde çıkan kamanın neden kanlı olduğu şimdi anlaşılıyordu: Kahraman Bekçi yaralandığını kimseye sezdirmemişti. Ancak duyulabilen bir fısıltı halinde:

"Kendim yaralandım" diyebilirdi. "Demin yapı yerinde ayağım kaydı, oradaki keskinin üstüne düştüm. Sakın bu delikanlıya benim yü-

Zulfikar belki de bir büyüklük yapardı. Ne var ki, herif anasına sövmüştü. Bunu affedemiyordu.

"Hadi bırak şu köşeyi dönünce" dedi Vural da... Öbür bekçiye kalsa, o da bırakmak tarafı idi.

Zulfikar:

"Olmaz beyim" dedi. "Olmaz. Bunca ehli ırz içinde olmaz bu kepezelik. Getsinler gendi mahallalarında istedikleri haltı garıştırsınlar. Ben burda yaptırımam.

"H...r ulan b.." dedi Erdal. "Canın isterse." Sonra Nuri'nin arkasından seslendi:

"Aldırma kardeşim, bunun cezası on iki liradır."

Vural'la beraber uzaklaştılar.

Gecenin içinde Rum kilisesinin çanı çaldı, çaldı ve sustu.

İki yanda iki bekçi, ortada Melâhat'le Nuri, yürüyorlardı.

Ay şimdi bütün gölgeleri, bu arada Çalışkur apartmanının da gölgesini yere küçük, küçücük düşürüyordu. Bir ara iri bir bulutun ardına girdi, hiç görünmez oldu.

**zünden ceza verilmesin. Hakkımı helâl ediyorum. Hatta şimdi kelepçesini açtırır, kendisini serbest de bırakırdım ama üzerinde beyaz-zehir çıkması fena. Vatandaşları zehirlemesine maa-
lesef müsaade edemiyeceğim. Ah ne için yaptın bunu gafil çocuk? Neden girdin bu kirli işlere. İstikbalini mahvettin."**

Erdal'la Vural sıhhi imdat arabası çağırarak için hemen telefona koştular.

Fedakâr Bekçi Zulfikar, öbür bekçiye:

**"Ben arabayı burada yattığım yerde beklerim" dedi. "Siz benim için üzülme-
yin. Yürüyün işinize bakın. Vazife aksamasın."**

Öbür bekçinin de gözleri, bu ruh büyüklüğü karşısında dolu dolu olmuştu. Nasıl olmasın... Zavallı Zulfikar'ın yüzü sapsarı idi. Can acısından inliyordu.

Uzaklaştılar

Gecenin içinde Rum kilisesinin çanı çaldı, çaldı ve sustu.

Önde Melâhat'le Nuri, arkada öbür bekçi yürüyorlardı.

Ay şimdi bütün gölgeleri, bu arada Çalışkur apartmanının da gölgesini yere küçük, küçücük düşürüyordu. Bir ara bir bulutun ardına girdi, hiç görünmez oldu.

Uygunsuz çiftle, iki bekçi, şimdi, yalnız rüzgârdan sallanan sokak fenerlerinin aydınlattığı çarpık yolda. sallanan gölgelerine basa basa ilerliyorlardı.

Ama ayın bulutun arkasına saklanışına özel bir mana vermeğe lüzum yoktu. Çünkü bu, doğrudan doğruya, yeni çıkmaya başlayan Gündoğrusunun marifeti idi. Gölgelelerin yere küçük düşmesi ise, sadece kozmik bir sebebe dayanıyordu. Çünkü ay, şimdi yolunun tam doruğunda idi. Bir iki saat sonra yeniden alçalmağa başlayacak ve o zaman Bekçinin de, Çalışkur apartmanının da gölgelerini deminki kadar, hatta belki ondan da çok, uzatacaktı.

Uygunsuz çiftle, **öbür** bekçi, şimdi, yalnız rüzgârdan sallanan sokak fenerlerinin aydınlattığı çarpık yolda, sallanan gölgelerine basa basa ilerliyorlardı.

EPILOG

Kahraman Bekçi Zulfikar o gün aldığı yarının tesiriyle üç gün sonra öldü. Mert adam, büyüklüğü son nefesine kadar götürdü. Katili ele vermedi. Çalışkur apartmanının kiracıları başta olmak üzere, bütün mahalle, bütün semt, vazifeşinas bekçinin arkasından hüngür hüngür ağladı. O gün hava yağmurlu olduğundan gökyüzü bile onun arkasından ağlıyor gibi idi.

Zulfikar'ın arkasından oluk gibi yaş döken biri daha vardı ki, o da Üsküdar cezaevinde cezasını çekmeğe gönderilen Nuri idi. Bedbaht çocuk, on dört saat fasılasız ağladı. Ertesi gün gözlerini açıp da dünyaya bakınca, her şeyi başka bir açıdan, başka renkler altında görür gibi oldu. O pişmanlık yaşları ruhunu cümle suçlarından yıkayıp temizlemişti. Üsküdar cezaevinde kaldığı üç, İmralı'da geçirdiği iki yıl sonunda eski Nuri gitmiş, yerine yepyeni, gözleri yaşlı, yumuşak başlı bir Nuri gelmişti.

Hürlüğüne kavuşur kavuşmaz gitti, ilk iş olarak Melahat'i, yanında çalıştığı Behiye Ablanın evinden çıkardı.

Çalışkur'un kiracıları kollan sıvadılar. Sağ olsunlar, var olsunlar. Cezaevinde Nuri'yi unutmamışlar, yiyecekti, harçlıktı, her ihtiyacını düşünmüşlerdi.

Tövbekâr Melâhat'in çeyizini Gülseren Çalışkur üzerine aldı. Talihsiz kadın, teessürünü

başkalarının saadetinde avutmağa çalışıyordu. O aslan gibi, sporcu, enerjik, idealist Dündar Çalışkur, geçen yıl bir fabrika kazasında sizlere ömür.. Yaa, içler acısı.. Hem de arkasında bir de saç bitmemiş yetim bırakarak.. Gülserencik, yavrusu Filiz Çalışkur'u bağrına basıp ömrü boyunca evlenmemeğe karar vermişti. Ne diyorduk, tövbekâr Melâhat'in çeyizini Gülseren Çalışkur üzerine aldı. Kadın terzi Ceylan hanımla, doktorun hanımı maddi yardımda bulundular. Avukatınki birkaç parça eşya verdi. Esasen kocası da Nuri'nin davasını, her zamanki gibi bedava olarak üzerine almış, delikanlıyı daha ağır cezalardan kurtarmıştı. Bu arada doğurgan eşi sayesinde, bir de ikiz çocuğun babası olan Baba Cemil, Nuri'ye bir dükkân buldu. İyi kalbli, idealist vatandaş, Bahtiyar Babacun da cebine sermaye koydu. Nuri de kolları sıvayıp çalışmaya koyuldu. Zaten İmralı'da Alpaslan soyadını değiştirip Çalışkur soyadını almıştı.

İşe başladığının ikinci ayı nikâhları Beyoğlu evlendirme dairesinde kıyıldı. Bütün Çalışkur kiracıları nikâhta hazır bulundu. Yukarda sayılanlardan başka Amerika fizik enstitüsünün, elektro mekanik armağanını kazanan Erdal da, Kızılay'a başhemşire olan, ayrıca, uluslararası Kızılhaçının, Lâmbalı Hemşire Florence Nightingal nişanı ile mükâfatlandırılan Sevim de, görgülü gazeteci gençle evlenen Beyhan da, hep orada idiler.

Yeni evliler, Çalışkur kiracılarının aralarında topladıkları para ile balaylarını, Bursa'da Çekirge'de geçirdikten sonra, Dizardiye'de Zeynel Abidin beyin evinin üst katını kiralayıp, bu muhterem ihtiyarın çatısı altında, kumrular misali sevişerek imran hayat eylemeğe başladılar.

Evlendiklerinden dokuz ay on gün sonra,

bu sevginin meyvesi olarak, Melâhat dünyaya yumuk yumuk, bir aslan yavrusu getirdi. Nevzada Zulfikar adı konuldu. Çocuğu babacan doktor Epkem Cangetir yoksullar hayrına işleyen kendi dispanserinde doğurttu.

Küçük Zulfikar şimdi on altısını sürüyor. Allah bağışlasın, Allah kem gözlerden saklasın, okulunda her yıl iftihar listesine geçiyor. Tatillerde de Beyhan ablası ona Fransızca, Baba Cemil de İngilizce öğretiyorlar.

Gülseren, Zulfiyanı -pardon- Zulfikar'ı çok sever. Alçakgönüllü kadın, büyüyünce kızı Filiz'i Zulfikar'a vermeği kuruyor. Gerçi Filiz Zulfikar'dan iki yaş büyük ama zararı yok.. Böylelikle hem kızın soyadı, hem de apartmanın adı değişmemiş olur.

Hasılı ey kariini kiram! Fenalık her zaman cezasını görür. İyilik, önünde sonunda mutlaka mükâfat bulur.

SONUCUN TEPKİLERİ

BİRKAÇ MEKTUP

"... Hikâyenizin son şeklini denetim kuruluna verdik. Rapor suretini ek olarak sunuyoruz..."

Oğuz N. Başak

Bu şekli, ilk yazılışla mukayese kabul etmeyecek kadar başarılı görüldüğünden temsilinde bir mahzur kalmadığını saygılarımla..."

*Denetim Kurulu
Adına*

... Hani ev sahiblerini büsbütün rezilü kepaze eden bir hikâye yazacaktınız. Yoksa size de o bankalardan birinden ev çıktı da siz de onlardan mı oldunuz... Ailem ve ben..."

Vaziyet maatteessüf değişmedi ağabey. Çocuklar bu sefer de bizlen başka türlü matrak geçmiş diyorlar. Tekrar boksa çalışmanı tavsiye ederim. Beni sorarsan, Eniştemler..."

Turhan Temizer

Prodüktör de çok beğendi. Bu filmin ayrıca takdimname almasını muhtemel görüyoruz. Ancak Melâhat'in bar ve sefahat hayatına dair sahnelerin bilhassa çok genişletilerek işlenmesi ve bu arada birkaç dans numarasına da yer verilmesi lâzımdır. Filmin adını koyduk bile, 'Kanlı Mehtap' yahut 'Kahraman Bekçi Zülfikar.' Rejisör arkadaşlar bekçinin kanları aka aka gece sokakta sendeleyerek gidişi sahnesinden çok kuvvetli melodramatik efekt umuyor. Aktör ve aktrisler seçilmiş gibidir. Ücret ve diğer hususları konuşmak üzere yarın onda seni stüdyoda bekliyoruz. Bize bu tarz bir iki melodram daha yazabilirsen hem bizim için, hem senin için..."

"... Ne yaparsanız yapın, istediğiniz lâf cambazlığına başvurun, avukatım sizi görmeğe gelecektir... Bana hakaretiniz cezasız kalmaz. Kaleminizi zararsız bir hale getirinceye kadar uğraşmazsam bana Nusret demesinler. Dün merhum babamın portresi önünde kalem ettim..."

**Sabunculuk T.A.Ş. ve.....
Bankası İdare Meclisi azasından
Falan Festekiz**

Hikâyenin ilk şeklini de, son şeklini de okudum. Poker bilmem. Fakat bildiğim bir şey varsa o da satranç oynanırken öyle her hamleden sonra konuşulmadığıdır... Sadece şaha kış denir. Kaleni alırım, Filini kırarım gibi lâflar fuzulidir, acemi oyuncu lâfıdır..."

**M. Çelebi
Türkiye Satranç Kulübü, Taksim**

büyük bir inşirahı kalbi ile okudum, intibah hasıl etsinler diye akşam taamını müteakip kızıma damadıma hafıdlerime de okudum. Hepimiz kahraman ve âlicenab bekci Zulfikar'ın hazin mecerasından son derece mütehassis olduk. Naçiz irşat ve tavsiyelerimle memleket irtanında sizin gibi bir muharririn yetişmesine karınca kararınca medar oldumsa bundan sadece iftihar ve itminan duyarım. Tanrı muvaffakiyetinizi daim etsin evlâdım. İlk mektubumda biraz sertcene ifadei meram ettimse bunu sinnime bağışlayınız. Mamafih dost acı söyler derler. Ben o zaman sizi öyle tenkit etmese idim, pek mümkün idi ki, siz bugün doğru sandığınız o sakim yolda ısrar edecektiniz. Hatırımda iken şunu da ilâve edeyim ki, ilk hikâyenizi okuduğum zaman vakadaki eşhasın hakiki olabileceklerini hiç düşünmemiştim.

Hikâyenizin Epilog ismi verdiğiniz, hatime faslında belirttiğinize göre tövbekâr çift bizim Dizdariye'deki evde de kiracı olarak bir müddet oturmuş. Filvaki bundan iki sene mukaddem, üst katımıza yeni-evli bir genç karı koca taşınarak altı ay kadar ikamet etmiş idiler. Fakat tahattür ettiğime nazaran erkeğin adı Nuri olmayıp Şahabettin, karısınınki de Melâhat olmayıp, Dürdane idi. Ve bizde ikamet ettikleri müddetçe de çocukları olmadı. Halim selim kendi hallerinde terbiyeli gençlerdi. Ama pek mümkündür ki, tövbekâr olduktan sonra ahlâkları ile beraber isimlerini de tebdil etmiş olsunlar. Siz bakınız şu tesadüfe ki..."

Dainiz

Zeynel Abidin Hüdavendigâroğlu
Dizdariye

"... Çocuklar ve halk için tertiblediğimiz terbiyevi kitaplar serisinde sizin kıymetli imzanızın da bulunmasını arzu ettiğimizden..."

**Dürüst Vatandaş Basın Yayın Limited
adına : Recai Temiz**

Ankara'da Basın Yayında önemli bir yer işgal eden dostum A. Sakıp Argader son hikâyenini okumuş, senin için, acaba rica etsek radyoda cuma günleri ahlâki konuşmalar hazırlar mı diyor.. Bak düşün.. Kararını bana tezelden..."

**Sınıf arkadaşın
Kocaeli Milletvekili Abdürrahman**

İki yıl önce Şehir Tiyatrosunda oynamak üzere olduğumuz mahut komedinizi yukardan gelen bir emirle sahneden indirmek zorunda kalmanın o zamandan beri mahcubiyeti içinde idik. Taktir edersiniz ki, o piyesi çok istediğimiz, sahneye de koymağa hazırlandığımız sırada birdenbire menedilişine itiraz edecek durumda değildik. Viran olası hanedeki evladü eyal meselesi... Ne var ki bu gün bu mağduriyetinizi telafi edecek güzel bir fırsat zühur etmiş bulunuyor... Bu son hikâyenizden bir piyes çıkarttığınız takdirde bunun dram kısmında temsilini garanti edebilirim. Hatta dün vali bey de aynı tarzda idarei kelâm etti.

Bu vesile ile değişmeyen saygı ve sevgilerimin kabulünü..."

... Aşkolsun, konuşmuyoruz. Mektubumuza cevap vermeğe bile tenezzül etmediniz.

Ama biz o hanımın kim olduğunu öğrendik bile. Siz söylemediğinizle kalın... Bundan sonra kitaplarınızı da boykot edeceğiz. Yalan yalan. Sizi kızdırmak için yazıyoruz. Selâmlar.

**Arnavutköy Kız Kolejinden
Jale Birol, Lale Seçkin,
Nükhet Bil**

Maarifteki bir akrabamdan son yazının bir özetinin ilkokul kitaplarına alınacağını duydum. Artık klasik oldun demektir. Müjdeler, tebriklerimi sunarım..."

Velidüttin Erşafak

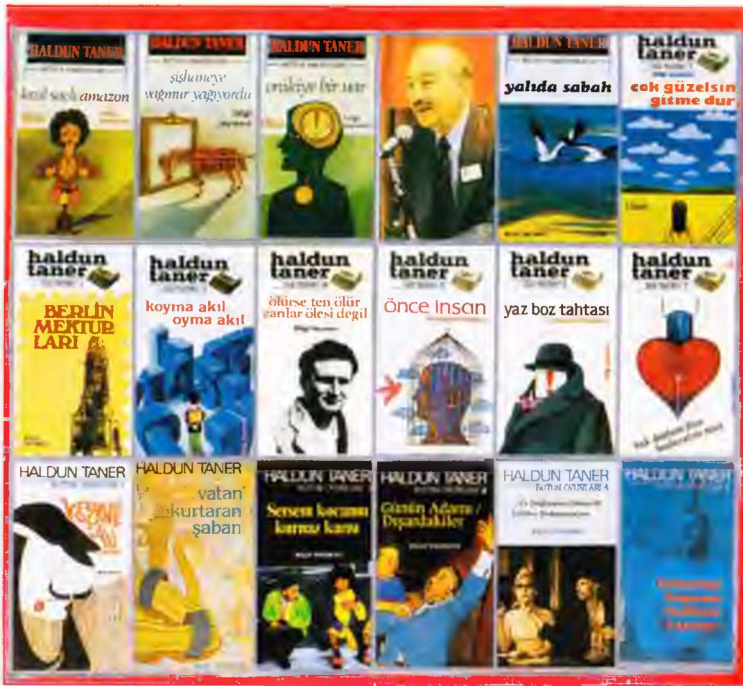
Kitabınızın 93'üncü sahifesinde adı geçen Lâmbalı Hemşire'nin adı yazdığınız gibi Florence Nightingall değil, Florence Nightingal'dir. Bu vesile ile Florence Nightingal'in hayır işlerine vakfettiği hayatına dair Amerikan Haberler bürosu tarafından hazırlanmış bir broşürü sunuyoruz. Esasen Türk-Amerikan dostluğu çerçevesinde mütalea edildikte bu gibi ünlü şahsiyetlerin..."

Amerikan Haberler Bürosu

"Bizim Rotary kulübün her salı düzenlediği toplantıların birinde senden bir konuşma rica ediyoruz. Ayrıca seni aramıza alıp birader yapmaya da kararlıyız. Haberin olsun. Hürmet, muhabbetler..."

**Sınıf arkadaşın
Ercümend**

**18 Ekim 1954
Büyükkada, Viranbağ**

"Bence Haldun Taner, daha bugünden çağdaş yazınımızın, özellikle öykücülüğümüzün bir klasiğidir. Bunu kendine vergi anlatımına, kişiliğine, öykülerinin insancıl özüne borçludur."

OKTAY AKBAL, Cumhuriyet, 10.5.1986

"Derinlik, incelik ve kurgu işçiliği kadar, gözlem ve ayrıntı çeşitliliği yönünden de zengindir Taner öyküsü. Dili ve biçimi klasik sayılabilir, dünyaya bakışı ve yorumları hep çağcıdır."

FÜSUN AKATLI, Milliyet Sanat, Mayıs 1986

"Haldun Taner, öyküyle başladı yazarlığa, Humour denen o ince alayı ilk o getirdi –mizah ustaları dışında– edebiyatımıza. Galatasaraylılıktan gelme bir olaydı bu, ama incenin incesi."

VEDAT GÜNYOL, Milliyet Sanat, Mayıs 1986